

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ÜRÜNÜ
OLARAK KÜLTÜREL MİRAS: TYANA
ARKEOLOJİK ALANI

Şeyma Nur ONAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Eylül-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Şeyma Nur ONAL tarafından hazırlanan “Sürdürülebilir Turizm Ürünü Olarak Kültürel Miras: Tyana Arkeolojik Alanı” adlı tez çalışması 26/09/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Doç. Dr. H. Hale KOZLU

Danışman

Dr. Öğr. Üy. Armağan GÜLEÇ KORUMAZ

Üye

Doç. Dr. Fatih CANAN

İmza

.....

.....

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Şeyma Nur ONAL

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM ALANI OLARAK KÜLTÜREL MİRAS: TYANA ARKEOLOJİK ALANI

Şeyma Nur ONAL

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Saadet Armağan GÜLEÇ KORUMAZ

2022, 161 Sayfa

Jüri

Dr. Öğr. Üy. Armağan GÜLEÇ KORUMAZ
Doç. Dr. Fatih CANAN
Doç. Dr. H. Hale KOZLU

Kültürel araştırmaların çoğu kültür ve turizmin bir yerin sosyal ve finansal gelişimi için kaynak olabileceğini gösteriyor. Kültür turizme ilişkin uluslararası politikalarda giderek daha önemli bir faktör haline geliyor. Özellikle sosyo-ekonomik gelir seviyesi yüksek kesimler tarafından kendi kültürlerini geliştirmek amacıyla yapılan faaliyetler sayesinde turizm faaliyetlerinin yayılma hızı artmış olduğu ve günümüzde iletişim ağlarının da etkisiyle artmaya devam ettiği görülüyor. Bu artışın olumlu olumsuz sonuçlarını sürdürülebilirlik açısından değerlendiriliyor. Sadece ekonomik açıdan kültürel miras öğelerine yaklaşmanın yanlış politikalar uygulamanın aslında kaynakları yok olma tehdidiyle karşı karşıya bıraktığı görülüyor. Turizmin popüler alanlardan biraz daha el değmemiş tarihi kültürel alanlara doğru kaydığı bugünlerde asıl amacın, sürdürülebilirlik kavramının da ortaya çıkma sebebi olan kaynakları koruma ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır.

Bu tez çalışmasında, Niğde ili Bor ilçesi Kemerhisar beldesinde bulunan Tyana arkeolojik kazı alanı sürdürülebilir turizm kapsamında incelenmiştir. Arkeolojik kazı alanını turizme kazandırmaya yönelik bir anket çalışması yerel halk ve uzman görüşleriyle analiz edilmiştir. Roma döneminden izler taşıyan Tyana arkeolojik kazı alanının kültürel miras olarak ele alınması ve bölgenin sürdürülebilir turizm ürünü olarak alanın değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arkeoloji, Kültürel Miras, Kültürel Miras ve Turizm, Sürdürülebilir Turizm,

ABSTRACT

MS THESIS

CULTURAL HERITAGE AS A SUSTAINABLE AREA: TYANA ARCHEOLOGICAL SITE

Seyma Nur ONAL

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor:Asst.Prof.Dr Saadet Armağan GÜLEÇ KORUMAZ

2022, 161 Pages

Jury

**Asst.Prof.Dr. Armağan GÜLEÇ KORUMAZ
Associate Prof. Dr. Fatih CANAN
Associate Prof. Dr.H. Hale KOZLU**

Most of the cultural studies show that culture and tourism can be resources for social and financial development of a place. Culture is becoming an increasingly important factor in international policies regarding tourism. This is observed that the spreading rate of tourism activities has increased, especially thanks to the activities carried out by the segments with high socio-economic income level to develop their own culture, and today it continues to increase with the effect of communication networks. The positive and negative results of this increase are evaluated in terms of sustainability. It is seen that approaching cultural heritage elements only economically, applying wrong policies actually threatens to destroy the resources. It should not be forgotten that nowadays, when tourism is shifting from popular areas to some more untouched historical and cultural areas, the main purpose is the need to protect resources, which is the reason for the emergence of the concept of sustainability.

In this thesis, the archaeological excavation site of Tyana, located in Kemerhisar town of Bor district of Niğde province, was examined within the scope of sustainable tourism. A survey study aimed at bringing the archaeological excavation site to tourism was analyzed with the opinions of local people and experts. It is aimed to consider the Tyana archaeological excavation site, which bears traces of the Roman period, as a cultural heritage and to evaluate the area as a sustainable tourism product of the region.

Keywords: Archeology, Cultural Heritage, Cultural Heritage and Tourism, Sustainable Tourism,

ÖNSÖZ

Günümüzde her alanda karşılaştığımız sürdürülebilir kavramını kültürel miras olgusuyla birlikte inceleme amacını taşıyan bu tez semineri, aynı zamanda tarihte çok önemli bir yeri olan Niğde ilinin Kemerhisar beldesini sürdürülebilir turizmle birlikte kalkındırmak üzerine fikirler ortaya koymayı amaçlamıştır. Tarihte Kapadokya bölgesinin içinde bulunup birçok kilise manastır hamam yapısını, höyük alanlarını içinde bulunduran Niğde, Kapadokya bölgesindeki diğer iller kadar tarih turizminde yer edinmemiştir. Bunun sonucunda da yerel halk tarihten kopuk ve bilinçsiz davranmakta, bölgede bulunan diğer koruma altında olan yapılar gibi Kemerhisar bölgesinde bulunan kültürel miras öğeleri de tahrip edilip zaman zaman taşlarının çalındığı da bilinmektedir Tyana arkeolojik kazı alanı ve çevresindeki Roma dönemi yapıları siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yönden çok değer verilmesi gereken kültürel miras kaynaklarıdır.

Yapılan bu çalışmada emeği geçen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Saadet Armağan Güleç Korumaz'a, tez çalışmasının her aşamasında bana yardımcı olan Fatih Onal'a, desteklerini sürekli üzerimde hissettiren aileme teşekkür ediyorum. Tezimi kızım Mina'ya ithaf ediyorum.

Şeyma Nur ONAL
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Kapsamı	3
1.3 Materyal ve Yöntem	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	6
2.1 Kültürel Mirasın Korunması	7
2.1.1 Kültür Kavramı	7
2.1.2 Kültür Varlıkları	8
2.1.3 Miras Kavramı	8
2.1.4 Kültürel Miras Kavramı	9
2.1.5 Kültürel Mirasın Tarihçesi	9
2.1.6 Kültürel Mirasın Önemi	15
2.1.7 Kültürel Mirasın Etki Boyutları	16
2.1.8 Kültürel Mirasın Korunması	21
2.1.9 Kültürel Mirasın Koruma Yolları	22
2.1.10 Kültürel Mirasın Korumada Uluslararası Örgütler	24
2.1.11 UNESCO	24
2.1.12 ICCROM	24
2.1.13 ICOMOS	25
2.1.14 Avrupa Konseyi	25
2.2. Sürdürülebilir Kültürel Miras	26
2.2.1 Sürdürülebilirlik Kavramı	26
2.2.2 Sürdürülebilir Kalkınma	27
2.2.3 Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları	28
2.3.1 Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi	31
2.3 Kültürel Miras Turizmi	33
2.3.1 Turizm kavramı ve Gelişimi	33
2.3.2 Turizmin Gelişmesinde Etkin Unsurlar	34
2.3.3 Türkiye’de Turizm	35
2.3.4 Yerel Bölgelerde Turizmin Etkisi	37
2.3.5 Sürdürülebilir Turizm	39
2.3.6 Koruma ve Sürdürülebilir Turizm Yönetimi İlişkisi	42
2.3.7 Turizmin Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri	44
2.3.8 Kültürel Mirasın Turizm Üzerindeki Etkileri	45
2.3.9 Kültürel Turizmin Kaynakları	46
2.4. Sürdürülebilir Turizmin Kültürel Miras Alanlarında Örnekler	48

2.4.1 Yurtiçi Örnekler.....	48
2.4.2 Yurtdışı Örnekler.....	55
3. ALAN ÇALIŞMASI: NİĞDE İLİ TYANA ARKEOLOJİK ALANI İNCELEMESİ	59
3.1. Niğde İli	59
3.1.1 Niğde Konumu.....	59
3.1.2 Niğde Tarihsel Gelişimi	60
3.1.3 Niğde İli İklim ve Bitki Örtüsü.....	62
3.1.4 Niğde İdari Yapısı ve Nüfusu.....	63
3.1.5 Tarım, Hayvancılık ve Sanayi	64
3.1.6 Ulaşım ve Altyapı	64
3.1.7 Niğde Turizm Potansiyeli.....	64
3.1.8 Niğde’de Bulunan Önemli Tarihi Eserler	66
3.2 Tyana’da Arkeolojik Alanı	67
3.2.1 Tyana’nın Tarihsel Gelişimi.....	67
3.2.2 Tyana’da Bulunan Roma Dönemi Yapıları.....	72
3.2.3 Tyana Arkeolojik Miras Alanının Konumu ve Önemi	77
3.2.4 Tyana Arkeolojik Miras Alanı Kazı Çalışmaları Notları.....	83
4. ANKET ÇALIŞMASI	88
4.1. Anket Analizi	88
4.2. Anketin Amacı.....	88
4.3. Evren ve Örneklem.....	88
4.4. Veri Analizi.....	90
4.4.1 Yerel Halk Anket 1. Kısım: Kullanıcı profili- demografik özellikleri	90
4.4.2 Yerel Halk Anket 2. Kısım: Katılımcıları kültürel miras, turizm ve kültürel miras turizmine karşı tutumları	93
4.4.3 Yerel Halk Anket 3. Kısım: Katılımcıların Tyana Hakkındaki İzlenimleri.103	
4.4.4 Uzman Görüşü Anket 1. Kısım: Uzmanların profili- demografik özellikleri	112
4.4.5 Uzman Görüşü Anket 2. Kısım: Uzmanların kültürel miras, turizm ve kültürel miras turizmine karşı tutumları	114
4.4.6 Uzman Görüşü Anket 3. Kısım: Katılımcıların Tyana Hakkındaki İzlenimleri	122
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	129
5.1. Değerlendirmeler ve Sonuçlar.....	129
5.2. Öneriler	136
KAYNAKLAR	142
EKLER	146

Simgeler

ICCROM: International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (Uluslararası Kültürel Varlıkları Koruma Araştırma Merkezi)

ICOMOS: Uluslar Arası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi))

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNWTO: World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)

WTTC: World Travel & Tourism Council (Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi)

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İstatistik Paketi)

1. GİRİŞ

Günümüzde ekonomik gelişmelerin ana hattı haline gelen turizmde süreklilik kavramının temelini turizm amaçlı kullanılan doğal ve kültürel varlıkların korunması oluşturur. Korunma amacı sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilir turizm kavramı, çevreyi koruyan, refah seviyesini yükselten, sadece doğal alanlarla değil kentsel ve kırsal alanlarla birlikte kültürel miras kaynaklarını da koruyan bir olgudur.

Bireylerin kültürel miras öğelerini yerinde görme isteği, kültürel miras öğelerinin eşsiz olmasından kaynaklanmaktadır. Günümüzde kıyı turizmi yerini kültürel seyahatlara bırakmıştır. İnsanların popüler olan alanlara olan merakı azalırken eşsiz olan alanlara olan merakı artmıştır. Kültürel miras turizmini başlatan bu merak, bugün turizm hareketlerinin büyük bölümünün kültürel alanlara yapılmasına neden olmuştur.

Kültürel miras alanlarının gelecek nesillere aktarılması kaygısı toplumsal bir görev olmanın yanı sıra kültürel bir gerekliliktir. Artan kültürel miras turizmi, kültür varlıklarına verilen önemi arttırmıştır. Özellikle yerel yönetimler yönettikleri bölgelerdeki kültürel miras varlıklarının korunması ve tanıtılması amacıyla çalışmalar başlatmıştır. Bu amaçlar başlatılan yarışma projeleri de uluslararası anlamda büyük önem kazanmaktadır. Hükümetlerin ve yerel yönetimlerin kültürel miras kaynaklarına verdikleri bu önemin, bölgeye ekonomik getiri sağlama odaklı olduğu bilinen bir gerçektir. Yapılan araştırmalar incelendiğine koruma çalışmalarının çok büyük maliyetlerle yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda incelendiğinde hükümetlerin ekonomik getiri beklentileri yadsınamaz. Ancak zamanla miras ögesinin ekonomik bir meta haline geldiğini ve korumanın gerisinde kaldığını ülkemizde birçok alanda görmek mümkündür. Bu konu miras ögesinin zamanla yok olmasına bile neden olabilecek çok önemli bir konudur.

Kültür mirası turizminin bölgelere sağladığı yararlar göz ardı edilemez. Bölgeye gelen turistlerle kültür etkileşimi yaşanması, yerel halkın istihdamı sağlanarak hem yerel halkın hem de bölgenin refah seviyesinin yükselmesi, miras alanlarında peyzaj düzenlemelerinin yapılması gibi yararlar yerel halk tarafında olumlu karşılanmaktadır. Ayrıca turizmin yapıldığı bölgelerin atıl durumdan kurtarılması, yeni iş yerlerinin yapılmasıyla birlikte şehrin canlanması, daha güvenilir hale gelmesi ve bölge halkının bilinçlenmesi de kültür turizminin bölgeye kattığı değerler arasında gösterilebilir.

Bu tez çalışmasında kültürel miras alanlarından biri olan Tyana arkeolojik alanı sürdürülebilir turizm açısından incelenmektedir. Niğde ili Bor İlçesi Kemerhisar beldesi sınırları içerisinde olan arkeolojik alan aynı zamanda 1. ve 2. Derece sit alanıdır. Bölgede yapılan kazı çalışmaları ilk kez 1986 yılında başlamış olup kesintilerle günümüzde halen devam etmektedir. Alanda 2001 yılında, Padova Üniversitesi, Veneto bölgesi ve İtalyan Dışişleri bakanlığı katkılarıyla kazılar yapıldığı da bilinmektedir. Tyana antik kenti kazılarını 2016 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Aksaray Üniversitesi üstlenmiştir. Kazılar 2016-2019 yılları arasında Niğde Müze Müdürlüğü ve Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Osman Doğanay tarafından yürütülmüştür. Tyana antik kenti kazıları, 2020 yılından itibaren "Cumhurbaşkanlığı Kararlı Kazılar" statüsüne alınmıştır ve Kazı Başkanlığını Prof. Dr. Osman Doğanay üstlenmiştir. Günümüzde Prof. Dr. Osman Doğanay başkanlığında devam etmektedir.

Turizm sektöründe sürdürülebilirlik, turizm kaynaklarını tüketmeden ve zarar vermeden gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması olarak ifade edilmektedir. Tez çalışmasın Tyana Arkeolojik Kazı alanı bölgesinin değerinin ortaya konulması ve sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilebilmesi konusunda öneriler getirilmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Küçük şehirlerde, büyüme amacıyla yapılan yeni konutlar, yeni yollar, yeni kurumlar eskiye olan ilgiyi arka planda bırakmaktadır. Niğde ilinde arka planda bırakılan birçok kültür mirası yapısı bulunmaktadır. Miras alanlarını atıl kalmaktan kurtarma adına kamu bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Tarihi yapıların ön plana alınmasıyla sağlanacak ekonomik getiriler konusunda çalışmalar yapılması, kamuya sunulması ve kentleri tarih kenti olarak yeniden canlandırılması önem taşımaktadır. Niğde ili tarihi incelendiğinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir il olduğu görülmektedir. Sınırları içinde çok sayıda miras alanı bulunmaktadır.

Bu tez kapsamında Niğde’de bulunan Tyana arkeolojik alanı incelenmiş olup alanın sürdürülebilir turizme nasıl katılacağı yönünde analizler yapılmıştır. Tez çalışmasında;

- Kemerhisar bölgesinin ildeki önemine yönelik farkındalık oluşturmak
- Sürdürülebilir turizmin koruma ile ilişkisini değerlendirmek
- Tarih turizmini canlandırmak
- Turistleri Tyana arkeolojik kazı alanına çekmek, bölgeye çekmek

- Yerel halkla birlikte bölgeyi kalkındırmak
- Alanda oluşturulan farkındalık sonucunda bölgenin diğer tarihi yapılarına da ilgi çekmek
- Halkta tarihi yapıları koruma bilinci oluşturmak
- Ziyaretçilerin bölgeden beklentilerine cevap vermek
- Yerel yönetimlerin Arkeolojik alana ilgisini çekmek amaçlanmıştır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Tyana Arkeolojik Kazı Alanı, birçok medeniyetten izler taşıyan önemli bir sit alanıdır. Tarihte Kapadokya bölgesinde bulunan en önemli kent merkezidir. Niğde ili içerisinde bulunan Tyana, kültürel miras alanı olarak Niğde için çok önemli bir kazı alanıdır.

Tez çalışması içeriğinde, Tyana arkeolojik kazı alanının kültürel miras alanı olarak incelenmesi ve turizme katılmasının mimari açıdan değerlendirilmesi, anket sorularına verilen cevaplarla problemlerin belirlenmesi, belirlenen bu problemlere çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

Tez çalışmasındaki kapsam kavramı ikiye ayrılmaktadır.

1. Kültürel Mirasın Korunması, Kültürel Miras Kavramında Sürdürülebilirlik ve Kültürel Miras Turizminin İncelendiği Kavramsal Bölüm:

Bu bölümde ilk başlık 'Kültürel Mirasın Korunması'dır. Kültürel Miras kavramı açıklanıp, tarihçesi, çeşitleri, önemi, etki boyutları ve korunma yollarıyla incelenmiştir.

İkinci başlık altında sürdürülebilir kalkınma kavramı da incelenmiş ve kalkınmanın boyutları açıklanmıştır. Koruma ile ilişkisi incelenip, koruma kavramının sürdürülebilir turizmle olan ilgisi vurgulanmıştır.

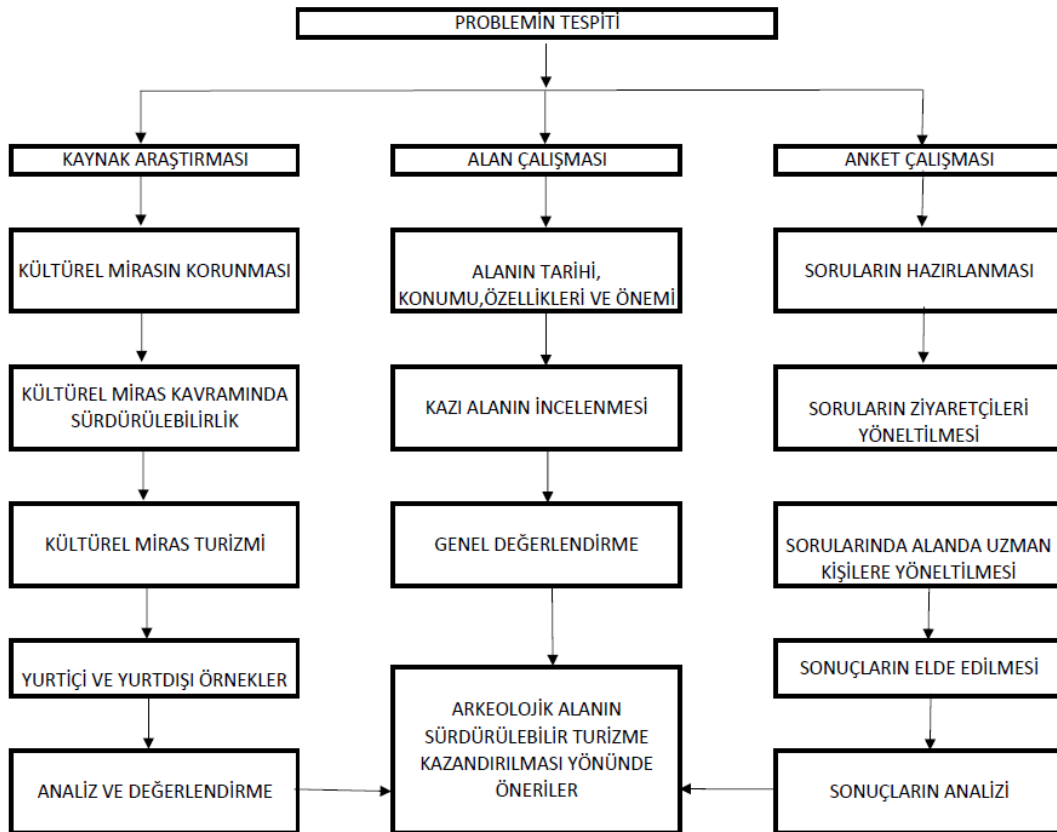
Üçüncü başlıkta kültürel miras turizmi incelenmiş ve turizm ve kültürel mirasın birbirleri üzerindeki etkileri açıklanmıştır.

2. Alan çalışmasının yapıldığı teorik bölüm:

Bu bölümde;

- Niğde Bölgesi'nin konumu ve tarihi incelenmiştir
- Tyana arkeolojik kazı alanının konumu, önemi ve kazı çalışmaları genel olarak incelenmiştir.
 - Alana yönelik yapılan anketle alanının durumu, ziyaretçilerin alandan beklentileri, ziyaretçi profilleri, alanının eksiklikleri konusunda bilgiler edinilmiştir.
 - Anket yerel halk ve uzman görüşü alınarak iki profilde de değerlendirilip karşılaştırılmıştır.
 - Yapılan analizin sonuçları değerlendirilip, çözüm önerileri getirilmiştir.

1.3 Materyal ve Yöntem

Şekil 1.1 Tez Yazımında Kullanılan Yöntem

Araştırma konusu ile ilgili kavramsal alt başlıklar belirlenip, yerli ve yabancı kaynaklardan literatür taramaları yapılmıştır. Konu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı miras alanları incelenerek belirlenen problemler ve çözüm önerileri analiz edilmiştir.

Teorik alt yapı çalışmaları yapıp alanın tarihi, önemi belirtilmiştir. Alanda yapılan arkeolojik kazı çalışmalarının önemi vurgulanarak, en son kazı çalışmasından notlar paylaşılmıştır.

Mekanın turizme yönelik eksiklerini belirlemek amacıyla bir anket hazırlanıp, anket soruları yerel halka ve uzmanlara yöneltilmiştir. Bölgeye yönelik olumlu ve olumsuz görüşler göz önünde bulundurularak, problemler belirlenip çözüm önerileri getirilmiştir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Karapınar ve Barakazı (2017) kültürel miras turizminin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi: Göbeklitepe ören yeri makalesinde kültürel miras turizminin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi üzerine bir bakış açısı oluşturmak amacıyla Şanlıurfa ilinde bulunan Göbeklitepe üzerinde bir SWOT analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kültürel miras konusunun sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilmesi ve üzerinde yoğunlaşılması gereken bir konu olduğu ve Göbeklitepe ören yerinin geleceği için ciddi çalışmalar yapılması gerektiği sonuçlarını ortaya koymuşlardır.

Uslu ve Kiper (2006) Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı makalesinde özellikle kırsal kesimde yaşayan, turizm aktivitelerinin yerel kimlik üzerine etkileri ve yerel halkın turizmin etkisi hakkındaki farkındalığını anlamak için anket çalışması yapılmıştır. Toplumların farklı kültürlerle turizm yoluyla etkileşimi sonucunda kültürel değişimin olması kaçınılmaz bir süreçtir. Anket çalışması sonucunda artan turist yoğunluğuyla birlikte kentin kültürel ve doğal değerlerinin olumsuz etkileneceği öngörülmüştür.

Pekersen, Güneş ve Seçuk (2019) Kültürel Miras Turizmi Değerlerinin Korunması ve Sürdürülebilirliği Kapsamında Yerel Halkın Tutumu: Cumalıkızık Örneği makalesinde yapılan anket çalışması sonucunda araştırmaya katılan yerel halkın turizm bilincinin yüksek olduğu, kültürel miras turizmine olumlu yaklaştıkları ve kültürel miras kaynaklarının korunması gerektiğinin bilincinde oldukları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yerel halk turizmden elde edilecek faydanın ve ortaya çıkabilecek olumsuzlukların da farkındadır.

Kayserili (2016) Kültürel miras turizmi açısından bir değerlendirme: Bir ipekyolu şehri Erzurum makalesi tez kapsamında incelenmiştir. Erzurum şehrinde yer alan kültürel miras öğelerinin, kültürel peyzajı nasıl oluşturduğu, hangi kültür ve medeniyet tarafından ne amaçla inşa edildiği ile bunların sürdürülebilir turizm faaliyetleri için nasıl değerlendirilmesi gerekliliği üzerine bir çalışma içeren makalede Erzurum'da kültürel miras turizmi için çok sayıda değerli varlık olmasına rağmen bunların korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda yetersizliklerin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Uçar (2018) Tarihi ve kültürel mirasın turizm talebine ve çekiciliğine dönüştürülmesine dair bir araştırma: Batman ve çevresi makalesinde kültürel ve tarihi

miras varlıklarının turizm arzına dönüştürülmesinde tespit edilen eksiklikler belirlenmiştir. Turistler üzerine yapılan anket çalışması sonucunda Batman ve çevresinin turizm çekiciliğine sahip olması için öneriler getirilmiştir.

Uygur ve Baykan (2007) Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri makalesinde kültür ve kültür turizmi kavramları, kültür turizmi kaynakları açıklanmakta ve kültürel turistlerin anlaşılması sağlanarak, turizm gelişiminin kültürel varlıklar üzerinde ortaya çıkaracağı olumlu ve olumsuz etkiler üzerinde durulmaktadır.

Emekli (2005) Avrupa Birliği'nde turizm politikaları ve Türkiye'de kültürel turizm makalesinde önemli bir potansiyele sahip olduğu halde hızlı bir yok olma sürecine giren ve gereği gibi değerlendirilemeyen kültürel varlıklarımızı, koruma-kullanma-yaşatma ilkeleri doğrultusunda kültürel turizm aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Okuyucu ve Somuncu (2012) Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanılmasında Yerel Halkın Algı ve Tutumlarının Belirlenmesi: Osmaneli İlçe Merkezi Örneği makalesinde Osmaneli ilçe merkezinde yaşayan yerel halkın, kültürel miras, kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılması konularındaki algı ve tutumlarının belirlenmesi amacıyla anket çalışması yapılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Aliğaoğlu (2004) Sosyo-Kültürel Miras turizmi ve Türkiye'den örnekler makalesinde kültür turizminin gelişen bir parçası olan miras turizmini ele almak ve Türk turizminin gündemine taşımak amacıyla örnekler üzerinden Türkiye'de sosyo-kültürel turizm incelenmiştir.

2.1 Kültürel Mirasın Korunması

2.1.1 Kültür Kavramı

Kültür insanı diğer canlılardan farklı kılan en büyük unsurlardan biridir. İnsan kültürü ile hayatta kalır. Giyilen kıyafetler, beslenme şekli, barınma tarzı ve inançları insanın doğaya kattığı maddi ve manevi değerlerin bütünüdür ve kültürün gerekliliğidir.

Tarihi süreçte kültürün kullanımı üç ayrı anlamda kendini göstermektedir;

- Kişilerin, toplumların veya grupların düşüncelerini, inançlarını ve estetik gelişimlerini belli etmesi

- Fikir ve sanat faaliyetlerine ve bu alanlarda yapılan eylemler ve ürünlere sahip çıkması
- Bireyler, toplumlar ve gruplar adına hayat tarzı, inanç ve gelenek oluşturması

Genel anlamda kültür bireylerin toplum içinde edindiği alışkanlık, inanç, sanat, ahlak, hukuk ve yeteneklerinden oluşur. Toplumda yaşamayı öğrenmek kültürün getirdiği bir zorunluluktur. Kültürü toplumlar şekillendirir. Her yeni nesil yeni bir kültür oluşturamaz. Bir önceki neslin kültürünü geliştirerek devam ettirir. Kültür, öğrenilir, süreklidir, toplumsaldır ve değişir.

2.1.2 Kültür Varlıkları

Kültür varlıkları, tarihi dönemden kalan, bilim, kültür, din ve sosyal sanatlarla ilgili olan, bilimsel ve kültürel açıdan bulunduğu sosyal yaşamı yansıtan özgün değerli yer üstü ve yer altında bulunabilen taşınabilir ve taşınamaz eserlerin tümüdür. Geçmiş toplulukların kültürlerine dair bilgiler barındırması bakımından belge niteliği taşımaktadır.

Kültürel miras kavramının somut türü kültür varlıklarıdır. Kültür varlıkları dini yapılardan hamam yapılarına, sosyal hayattan temizlik anlayışına kadar içinde bulunduğu devre dair her türlü bilgiyi, yeni nesillere taşır. Tarihi yapılar üzerindeki kitabeler, süslemeler o çağda yaşayan toplum hakkında bilgiler verir ve bölgenin kimliğini okumamıza yardımcı olur.

1960'lı yıllardan önce 'kültür varlıkları' kavramı 'anıt' kelimesi ile ifade edilirken, günümüzde kavram gelişmiş ve alt başlıklara ayrılmıştır. Önceleri sadece anıtsal yapıları içeren bu kavram, artık daha küçük ölçekli yapıları ve içinde bulunduğu tarihi çevreyi de içine alarak daha kapsayıcı bir kavram olan kültürel miras ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.

2.1.3 Miras Kavramı

Miras kavramı geniş anlamda nesillerin birbirlerine bıraktığı, aktardığı, öğrettiği değerler bütünüdür. Kültürel Miras ise bir topluluğa ait olan ve topluluktaki bireylerin birbiriyle olan bağı, kültürü ve geleneğidir.

Miras somut ve soyut olan ve toplumda herkes tarafından kabul gören değerler bütünüdür. Mimari yaşam alanlarından tarihi köprülere ve tiyatro alanlarına, sahne sanatlarından geleneklere ve insan belleğine kadar her şey kültürel miras kavramının içinde yer almaktadır.

2.1.4 Kültürel Miras Kavramı

Kültürel miras kavramı, düşünsel, ekonomik ve siyasi gelişmelerle iç içe gelişmekte olan, kimliğimizle, kültürümüzle, tarihimizle ilgili somut ve soyut değerlerin tümüdür. Günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle birlikte, yeryüzündeki kültürler birbirlerine yakınlaşmaya ve birbirlerine değerler katarak benzemeye başlamışlardır. Bireylerin benzer kıyafetler giymesi, benzer müzikler dinlemesi ve benzer ürünler yemesi evrenin aslında bütüncül anlamda bir pazar haline geldiğini göstermektedir. Aynı zamanda bu benzerlikler aslında farklılıklarında vurgulanmasına değer kazandırmıştır. Bu anlamda bireyler için artık farklı olan daha çekici gelmektedir. Kültürel miras ise yönetimler için bulunduğu coğrafyanın farklılıklarını ve özgünlüklerini ortaya koyan değerli bir araç haline gelmiştir.

2.1.5 Kültürel Mirasın Tarihçesi

Kültürel miras anlayışının temeli 1972 yılında UNESCO tarafından ortaya atılmıştır. Kültürel miras kavramı, 1972 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür UNESCO tarafından gerçekleştirilen “Dünya Kültür ve Doğal Mirasın Korumasına Dair Sözleşme” kapsamında tanımı yapılmıştır. ICCROM, ICOMOS VE IUCN ile birlikte Paris’te gerçekleştirilen toplantı da yapı gruplarının güzellik, arkeoloji, tarihi etnolojik ve antropolojik açıdan değere sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır. UNESCO miras kavramını doğal ve kültürel miras olmak üzere iki başlık altında açıklamaktadır. Bu uluslararası sözleşmede kültürel miras kavramı anıtlar, yapı toplulukları ve sitler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

1. Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından incelendiğinde eşsiz evrensel değerlere sahip miras öğeleri.
2. Yapı toplulukları: Tarih, sanat veya bilim açısından incelendiğinde mimarileri ve buldukları araziye eşsiz uyumları nedeniyle değere sahip yapı toplulukları.

3. Sitler: Tarih, sanat veya bilim açısından incelendiğinde estetik, etnik veya antropolojik açıdan değere sahip insan ürünü veya doğal oluşumlar ve arkeolojik alanlar.

Kültürel miras ve doğal miras kavramlarının birbirinden ayrılmayacağını ifade eden UNESCO, bu iki ifadenin birbirini tamamladığı görüşündedir. 1972 yılında imzalanan sözleşmeye göre “Doğal miras” olarak kabul görülen unsurlar aşağıda yer almaktadır

- Fiziksel ve biyolojik oluşumlar sonucunda ortaya çıkan ve estetik ve bilim açısından eşsiz evrensel değerlere sahip doğal güzellikler
- Nesli tükenmekte olan canlı türlerini içeren bilim ve koruma açısından eşsiz değerlere sahip jeolojik alanlar

Eşsiz özelliklere sahip doğal yapı toplulukları veya doğal alanlar Tarih sürecinde gelişen ve kapsamını genişleten kültürel miras kavramı, uluslararası bir kurum olan ICOMOS tarafından, geçmişten günümüze bütün insanların, toplumların ve toplumu oluşturan kültür gruplarının varlığının bir simgesi olarak açıklanmıştır. Ayrıca ICOMOS yenilenemez bir kaynak olan kültürel mirasın toplumumuz için önemli değer olarak ele alınması gereken ve içerdiği tüm değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılmasının toplumsal bir sorumluluk olması gerektiğini vurgulayan açıklamalar yapmaktadır.

1972 yılında ortaya atılan bu fikirler, 1976 yılında Nairobi toplantısının devamında evrensel değer kavramı, arkeolojik, mimari, tarih öncesi, tarihi, estetik ve sosyo-kültürel değerleri ön plana çıkarmıştır. Aynı yıllarda ICCROM tarafından hazırlanan raporda evrensel değer, artistik tarihi ve tipolojik değerler olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

21.yy gelindiğinde o zamana kadar farklı toplantılarla ele alınan ve geliştirilen kültürel miras kavramının, aslında daha bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır. UNESCO 2000 yılında sualtı kültürel mirasına yönelik bir toplantı gerçekleştirirken, ICOMOS 2003 yılında mirasın ait olduğu kültürle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 2004 yılında mirasın tarih, tasarım, teknoloji, sosyal, estetik, sanatsal, belge ve manevi değerleri üzerinde durarak kültürel boyutta bu değerleri incelemiştir. 2006 yılında ise kültürel mirası oluşturan en önemli prensiplerin estetik, tarihi, bilimsel, sosyal ve manevi değerler olduğu vurgulanmıştır.

Tarihsel süreç içerisindeki tüm toplantılardan çıkaracağımız ortak sonuç mirasın türüne bakılmaksızın, estetik, tarihi ve bilimsel değeri ortak ve temel öncelik olmuştur.

Günümüzde UNESCO ve benzeri uluslararası kurumlar tarafından düzenlenen sözleşme, tüzük ve ulusal kademelerde mirası dört başlık altında incelenmiştir.

KÜLTÜREL MİRAS SINIFLANDIRILMASI			
1.Somut Kültürel Miras		2.Somut Olmayan Kültürel Miras	
Taşınmaz Kültürel Miras	Taşınabilir Kültürel Miras		
Mimari Eserler Anıtlar Arkeolojik Sitler Tarihi Merkezler Bina Grupları Tarihi Parklar vb.	Resimler Heykeller Arşivler Günlük Eşyalar Fotoğraflar Eski Paralar vs.	Müzik Halk Dansları Tiyatro Edebiyat Gelenekler El Sanatları Dini Törenler vb.	
3.Su Altı Kültürel Mirası		4.Doğal Miras	
Batıklar Su Altı Kentleri, Su Altı Kalıntıları vb.		Kültürel Peyzaj, Kültürel Doğal Sit, Fiziki Biyolojik ve Jeolojik Formasyonlar vb.	

Şekil 2.1 Kültürel Miras Sınıfları

Yukarıdaki tabloda geçen dört ana başlık dışında günümüzde dijital miras, modern miras ve miras ile ilgili çalışmalara da başlanmıştır.

1.Somut Kültürel Miras

Somut kültürel mirasa, geçmişten günümüze ulaşmış doğal, tarihi, kültürel, mimari, arkeolojik, sanatsal ve estetik bakımından oldukça önemli olan alanlar ya da yapılar olarak genel bir yaklaşımda bulunabiliriz.

Tarih boyunca bu alanda yapılan çalışmalar kapsamını gittikçe arttırmış ve Ortaya çıkan tutumlar somut kültürel mirası taşınabilir ve taşınmaz olarak iki kategoriye ayırmıştır. Somut taşınabilir kültürel miraslara sikke ve paralar, resimler, el sanatları, takı ve süs eşyaları, arşivler, heykeller, müzik aletleri, günlük kullanılan eşyalar vb. örnek olarak verilebilir. Somut taşınmaz kültürel miraslar ise mimari yapılar, anıtlar, arkeolojik sit alanlar, tarihi merkezler, tarihi binalar, doğal ve kültürel manzaralar, köprüler, türbe ve mezarlar, doğal oluşumlar, yel ve su değirmenleri, tarihi bahçe ve parklar vb. örnekler verilebilir.

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde somut kültürel miraslarımız;

1. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas)-1985
2. İstanbul'un Tarihi Park Alanları (İstanbul)-1985
3. Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)-1985 (Karma Miras Alanı)
4. Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum)-1986
5. Nemrut Dağı (Adıyaman)-1987
6. Hieropolis-Pamukkale (Denizli)-1988 (Karma Miras Alanı)
7. Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla)-1988
8. Safranbolu Şehri (Karabük)-1994
9. Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale)-1988
10. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne)-2011
11. Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya)-2012
12. Bursa Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu (Bursa)-2014
13. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir)-2014
14. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır)-
2015
15. Efes (İzmir)-2015
16. Ani Arkeolojik Alanı (Kars)-2016
17. Afrodisias (Aydın) -2017
18. Göbekli Tepe (Şanlıurfa)-2018
19. Arslantepe Höyüğü (Malatya)- 2021

2.Somut Olmayan Kültürel Miras

Paris'te 2003 yılında düzenlenen konferansta, somut olmayan kültürel mirası korumak için, toplumun ve toplumdaki bireylerin somut olmayan kültürel miras unsurlarına saygı göstermesinin gerekliliği ve bu unsurların önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığın artırılması ve karşılıklı değer bilinci ile birlikte uluslararası iş birliği ve yardımlaşmayı sağlamak gibi ilkeler edinilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Konferansta belirlenen ilkeler Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi içerisinde yayınlanmıştır. (UNESCO, 2003). Ülkemizde sözleşme SOKÜM şeklinde ifade edilirken, unsurları sözlü gelenekler ve sözlü anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve

evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği olarak alt başlılara ayrılmaktadır.

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde somut olmayan kültürel miraslarımız;

1. Meddahlık- (2008)
2. Mevlevi Sema Töreni -(2008)
3. Âşıklık Geleneği -(2009)
4. Nevruz -(2009)
5. Karagöz -(2009)
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları -(2010)
7. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali -(2010)
8. Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah -(2010)
9. Tören Keşkeği Geleneği -(2011)
10. Mesir Macunu Festivali -(2012)
11. Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği- (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı- (2014)
13. Geleneksel Çini Ustalığı /-(2016)
14. İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka -(2016)
15. Bahar Kutlaması: Hıdrellez -(2017)
16. Işık Dili (UNESCO Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi) (2017)
17. Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik -(2018)
18. Geleneksel Türk Okçuluğu -(2019)
19. Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala- (2020)
20. Minyatür Sanatı -(2020)
21. Hüsn-i Hat: Türkiye'de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı- (2021)

3.Su Altı Kültürel Mirası

UNESCO Konvansiyonu açıkladığı prensipler incelendiğinde, su altı kültür mirasının ticari olarak kullanılmaması, miras hakkında kamu bilinci oluşturulması, insanlığın yararı için su altı mirasının korunması ve taraf devletlerin bu konuda iş birliği içinde olmaları ve su altı kültür mirasının yerinde muhafaza edilerek uzun vadede korunması gibi on bir tane prensip açıklanmış ve taraf devletler arasında imzalanmıştır.

Vurgu yapılan konulardan kültürel mirasın ticari olarak kullanılamayacağı prensibi en önemli sözleşme maddelerinden biridir. Konvansiyon, kara suları da dahil olmak üzere tüm deniz alanlarındaki su altı kültürel mirasın korunması amacını taşıyor. Yine sözleşmede belirtilen su altı kültürel varlığın muhafaza maddesi, tüm insanlığın yararınadır. Bu muhafaza su altı mirasını, devletlerin kazı yaparak ortaya çıkarma çabası içerisine girmesini gerektirmese de, devletin imkanı varsa korunacak mirasın araştırılması ve kamuya açılmasını teşvik eder.

Su altı kültürel mirası, uluslararası, sınırlı ve yenilemez bir kaynaktır. Söz konusu değerler nerede bulunursa bulunsun insanlığın ortak değeridir. Su altı kültür mirası, su altı ortamında bulunan veya oradan alınmış olan arkeolojik miras olarak 1990 tarihli “Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi” tüzüğünde belirtilmiştir. Su altında kalmış yerleşme ve yapılar, batık alanları, batıklar ve bunların arkeolojik içerikleri ile doğal çevreleri bu kapsama girmektedir.

4.Doğal Kültürel Miras

Doğal mirasın tanımını yapacak olursak, insan ve kültür faktörü oluşmadan önce ve oluşuktan sonra, yeryüzü tarihi hakkında bizi bilgilendiren, yeryüzünde nadir rastlanan uluslararası bilimsel, sanatsal ve doğal güzelliğe sahip olan, korunarak nesilden nesile aktarılması gereken miras alanları diyebiliriz.

UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde hem kültürel hem doğal miras olarak listeye alınan miraslarımız;

1. Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)-1985 (Karma Miras Alanı)
2. Hieropolis-Pamukkale (Denizli)-1988 (Karma Miras Alanı)

Günümüzde somut ve soyut olarak bahsettiğimiz kültürel miras tanımlarına ek olarak;

- Dijital Miras
- Modern Miras
- E-miras

gibi yeni kavralar teknolojinin gelişmesiyle birlikte eklenmiştir.Miras kavramındaki bu çeşitlilikler, geleneksek yöntemlerin dışında, sadce görerek ve yaşayarak değil teknoloji sayesinde farklı yollarla da miras deneyimleme imkanı sunmaktadır.

2.1.6 Kültürel Mirasın Önemi

Kültürel miras, bir ülkenin tarihi kütüphanesidir. Ayrıca bölgenin ve içinde yaşayan toplumun geleceğini aydınlatır ve gelişimlerine katkı sağlar. Kültürel mirasın önemi konusu bahsedildiği zaman mirasın kime ait olduğu konusunda evrenselci ve milliyetçi olmak üzere iki görüş ortaya çıkmaktadır. Bu görüşlerin isimlerinden de anlaşılacağı gibi evrenselci görüş kültürel mirasın tek bir ulusa ait olduğu fikrini reddederken, ulusalcı görüş bu fikri kabul etmektedir. Ancak kültürel mirasın ulusların ortak değeri olduğunu savunan evrensellik görüşü aynı zamanda bu mirasların daha iyi korunup sergilenebilecekleri topraklara taşınması gerektiğini de savunmaktadır. Bu görüşü destekleyen ülkeler ise ekonomik olarak güçlü ama kültürel miras varlıkları açısından zayıf ülkeler olduğu görülmektedir. Milliyetçi görüşe göre ise miras öğeleri o ülkenin özelliklerini, karakterini yansıttığı için coğrafya, tarih ve sosyal yaşam ile bir bütün halindedir.

Kültürel miras kaynaklarının önemi iki başlık altında toplanmaktadır. Birincisi, bir kentin ya da bir bölgenin geçmişinde önemli bir olguya ev sahipliği yaptığı için tarihsel boyutta önemidir. İkincisi ise mimari anıt eserlerin dönemine, teknik, yapısal ve süsleme özelliklerini yansıttığı için sanatsal boyutta önemidir. Farklı dönemlerde yaşayan toplumlar ve onların her bakımdan yaşamları hakkında bilgiler verdiği için kültürel miras kaynakları tarihsel ve sanatsal boyutlarının yanı sıra bilim ve eğitim bakımından da önemlidir.

Somut, somut olmayan, doğal, su altı gibi alt başlıklara ayrılan kültürel miras kaynaklarından herhangi birine zarar geldiğinde yeniden yapılması mümkün değildir. Bu kaynakların yenilenemez kaynaklar olduğu göz önüne alındığında tarihsel belge niteliğinde oldukları ve toplumların yaşam kültürünün zenginliğini gösterdiği kabul edilmektedir.

Kültürel miras ekonomik olarak da büyük önem taşımaktadır. Uluslar, kültürel mirası turizme katkı sağlayabilmek amacıyla bölgenin markası olarak kullanarak ekonomik getiri sağlamayı amaçlamaktadırlar. İnsanlar kültürel varlığa sahip bölgeleri, mirasın estetik, bilimsel, tarihsel, eğitim ve nadir olması vb. sebeplerden ötürü ziyaret etmek istemektedirler. Bu sayede kültürel miras, turizmi canlandırıp bölgelere ekonomik olarak bir değer kazandırmaktadır.

Günümüzde insanların özgün ve farklı olanı talep etmeleri, benzersiz kişisel deneyimler yaşamak istemeleri turizm açısından 'deniz,kum,güneş' algısından

uzaklaşmalarını ve nadir olanı aramaya başlamalarını sağlamıştır. Miras kaynaklarının benzersiz oluşu, turistik açıdan turizm alanlarını özgün yerler haline getirmiştir. Miras alanlarını ziyaret eden turistler veya yerli halk, sadece kendini tatmin etme, deneyim kazanma, popüler olanı takip etme gereksinimlerini karşılamanın yanında, ait olma duygularını kazanmaktadırlar. Bu aidiyet duygusal kültürel kimliğin oluşmasında da katkı sağlamaktadır.

2.1.7 Kültürel Mirasın Etki Boyutları

Doğal ve kültürel varlıklar, hızlı kentleşme savaşlar, vandalizm, tarımsal faaliyetler gibi çalışmaların etkisiyle yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır. Kontrolsüz ve plansız geliştirilen kültür mirası turizmi, koruma ve kullanım dengesini bozmaktadır. Bozulan değerlerin fiziksel, işlevsel, sosyo-ekonomik ve yönetsel sorunları da beraberinde getirmektedir. Kültürel miras kavramı bu bağlamlarda irdelendiğinde, fiziksel, ekonomik, toplumsal, kültürel, politik ve yasal gibi birçok boyutu bulunmaktadır.

Fiziksel Boyutu

Kültürel mirasın fiziksel boyutunu mirasın fiziki mekan ile olan etkileşimi ve kültürel miras alanını çevreleyen fiziksel koşullar belirlemektedir.

Kültürel miras kent ve yerleşme tipolojisi gibi bulunduğu bölgenin karakterini şekillendiren temel öğedir. Kültürel mirasın fiziki anlamda varlığı anıtsal eserler ve sivil mimari yapılarla sürmekte ve kentsel dokuyu oluşturmaktadır. Bu miras yapılarının kentte varlığına fiziksel çevre koşulları da etki oluşturmaktadır. Küresel düzeyde konuya bakacak olursak iklim değişikliğinin miras öğelerinin bütünlüğü üzerindeki etkisi kaçınılmazdır.

Kültürel miras öğeleri özellikle içinde buldukları kentteki koşullardan doğrudan etkilenmektedir. Nüfus dağılımı, yapılaşma şartları gibi etkenler ile miras öğelerinin uyumu çok önemlidir. Dolayısıyla fiziksel mekanlarla kültürel miras öğelerinin uyumlu olduğu sistemlerin daha bütüncül ve sürdürülebilir olduğu görülmektedir. Kültürel mirasın içinde bulunduğu alana uyum sağlayamaması, mirasın

özgünlüğünün bozulmasından yerel kimliğin kaybolmasına kadar birçok problemi de beraberinde getirir.

Kültürel mirasın fiziksel çevreye katkılarına özgün çevreyi taklit etmeyen yeni yapılaşmaların oluşması, tarihi konutlarda işlev değişikliğini engellemesi ve tarihi dokularda fiziksel çevre koşullarının yükseltilmesi örnek verilir.

Fiziksel çevrenin kültürel miras üzerindeki etkisine ise, nüfus baskısını engellemesi, kültürel miras alanlarıyla uyumlu kentsel işlevler kazandırması ve nüfus-yapı yoğunluğu oranı tarihi dokuyla uyumunu sağlaması vb. konular örnek olarak gösterilir.

Genel olarak fiziksel boyut, bütün olarak kültürel miras öğelerin kentte varlığını etkileyen belirleyen ve içinde bulunduğu kentsel çevreden kendisi de etkilenen bir kavramdır.

Ekonomik Boyutu

Kültürel miras ülke ekonomileri için önemli bir unsurdur. Tarihi ve arkeolojik açıdan zengin ülkelerde kültürel miras, özellikle turizm açısından büyük yer tutmaktadır. Miras turizminin bulunduğu bölgelerde, ekonomik getirinin yanında istihdam da sağlanmaktadır. Bu durum yerel halkın miras ve kültür kavramlarıyla ilişkilendirip, bilinç sağlanması yönünden önem arz etmektedir.

Kültürel mirasın ekonominin içine dahil olması ve ekonomik kalkınma amacıyla kullanılması, birçok yönden bölgeye yarar sağlamaktadır. Uluslararası turizmin en önemli kaynağı olan kültür turizmi içinde bulunduğu bölgenin ulaştırma ağını geliştirir. Bölgenin tanıtımında marka niteliği taşıyarak bölgeye çekilen turistlerden hem bölgenin hem yerel halkın kalkınması sağlar. Kültürel miras öğelerinin etrafının rehabilite edilmesi ve gelen turistlerin ihtiyaçlarına yönelik işyerlerinin açılması, bölge halkını istihdamını sağlar.

Kültürel miras ve ekonomi ilişkisine kültürel miras yönünden bakacak olursak, ekonomik açıdan getiri sağlamak için kullanılan miras öğelerinde denge sağlamak çok önemlidir. Bölgeye planlama yapmaksızın kaldırılabileceğinden daha fazla turist çekmek koruma-kullanım dengesinin bozulmasını yanısıra yerel halk tarafından tepki de çekebilir.

Ekonomik hayata kültürel mirasın ne kadar ve nasıl dahil olması gerektiğiyle alakalı tartışmalar günümüzde hala devam etmektedir. Bu durum koruma sürecini de

etkilemektedir. Mirasın ne sıklıkla kullanılacağı, kapasitesini aşmadan misafir alınması gerektiği gibi başlıca konular, koruma sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Kültürel miras ve ekonomik boyut arasında denge kurulması için,

- Kültürel mirasın özgünlüğü ve bütünlüğe zarar vermeyecek kullanım oranının belirlenmesi,
- Mirasın ekonomik sürdürülebilirlik açısından öneminin unutulmaması,
- Yerel halkın refah seviyesinin kentin refah seviyesinin altında olmaması
- Kültürel mirasın istihdam sağlıyor olması,
- Yenileme kararların nitelikli olması
- Kültürel miras korunurken aynı zamanda yerel üretim biçimleri, ürün ve mesleklerin de korunabilmesi vb.

Maddelerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kültürel mirasın ekonomik boyutu açısından denge ve uyum öğelerinin çok önemli olduğu söylenilebilir.

Toplumsal Boyut

Ekonomik boyutta birçok avantaj ve dezavantajı içinde bulunduran kültürel miras, toplum bağlamında toplumsal bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yaşamdaki değişimler ile kültürel miras arasında bağlantı bulunmaktadır. Bu bağlantının en kuvvetlisi göç hareketidir. Göç hareketiyle birlikte, kültürel miraslar yeniden şekillenebilir, önem düzeyleri değişebilir.

Fairclough'a göre toplumsal yapıdaki değişimler, örneğin demografik yapıdaki değişim ile kültürel miras arasında da bağlantı bulunmaktadır. Göç olgusu bu değişimlere neden olan başlıca etkenlerden biridir. Göç hareketleri sırasında kimlik ve kültürel miras yeniden şekillenebilir. Göç eden halklar kendi kültürel miraslarını beraberlerinde getirirler, bazen bunu paylaşırlar ve var olan mirasa yönelik belirli tutumlar geliştirirler. Bu tutum ise mirasın nasıl kullanıldığı ve değerlendirildiği konularına bağlı olarak kültürel mirası değiştirebilir ya da bölgeye yeni miraslar ekleyebilir.

Kültürel miras toplumsal boyutta incelendiğinde aidiyeti güçlendirip, yaşam biçimlerini şekillendirir. Toplumsal kimliğin oluşmasına katkı sağlar ve toplumsal değişimi sağlar. Toplumsal dayanıklılığı artırır.

Kültürel Boyut

Öğrenme yetisiyle elde edilen birikim ve deneyimler kültürü oluşturur. Bu deneyimlerin içinde inanç, sanat, ahlak, gelenek gibi normlar bulunmaktadır. Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklılıklar sadece toplumsal ve ekonomik değil kültürel yönden de incelenmelidir. ICOMOS, 2013 yılında Avustralya Burra tüzüğünde bahsi geçen mirasın kültürel boyutuyla ilgili, mirasın içerdiği kültürel anlamın korunmasının temel bir değer olduğunu ve bu değerın ancak kültürel mirasın kendi içinde bulunduğu kültürden aldığı değerlerle var olabileceğini belirtmiştir.

Kültür, bireyler ve toplumsal gruplar için kültürel kimliğini yaşama, devam ettirme ve ifade etme aracı iken aynı zamanda içinde yaşanılan kültürel ortam ile bütünleşmeyi de sağlamaktadır. Bireylerin kültürel yönden gelişmelerini sağlamalarına aracılık etmekte, belirli bir kültürel mirasa dayalı olarak gelişen kültürel toplulukların oluşturulmasını sağlamaktadır (Meyer-Bisch).

ICOMOS, insanı gelişmişliğin bir unsuru olarak kültürel boyutta çeşitliliğin korunmasının ve geliştirilmesinin önemi vurgulamıştır. Kültürel boyutta çeşitliliğin sağlanması için,

- Farklı kültürlerle etkileşime açık olunması
 - Farklı kültürlerin kimliğini koruyabilme
 - Kültürel çeşitlilikte kimlik ifadesini anlayabilme
 - Miras çeşitliliği koruma uygulaması
- maddelerinin toplumlarda yaşatılması gerekmektedir.

Politik Boyut

Kültürel miras, kültür ve iktidar kavramlarının anlamlarını tanımlamaya ve ilişkilendirmeye yarayan siyasi bir araç olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda günümüzde miras kavramı ulusların kimlik inşasında kullanılan bir araç olmaktan çıkmıştır. İlk zamanlardaki gibi dışlayıcı değil daha bütünleştirici ve kavramsal bir anlam kazanmıştır.

Kapsayıcı bir kültürel miras anlayışı için politik ayrımcılığın yapılmaması çok önemlidir. Farklı siyasi kimlik ve görüşlere saygılı olunması gerekmektedir. Ayrıca

kültürel mirasa katkı yapılırken, bireylerin veya grupların siyasi kimlikleri bir değerlendirme ölçütü olmamalı, çoğulcu özelliğin benimsenmesi gerekmektedir.

Politik boyutta kültürel miras kavramında, politik ayrımların vurgulanmaması, dışlanma ve ayrışmanın yaşanmaması, paydaşlar arası güç eşitliliğin sağlanması ve farklı yararlar arasında bir denge sağlanması gerekmektedir.

Hukuksal Boyut

1972 yılında Paris’te imzalanan Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi’nde hiçbir bölge veya ülke farkı gözetmeksizin tarihi eserlerin, sit alanlarının ve doğal kültürel zenginliklerin korunması hedeflenmiştir. Ülkemizde bu sözleşmeye 1983 yılında üye olup, sözleşme maddeleri hususunda çışıacağı belirtmiştir. Sözleşmeyi imzalayan tüm devletler bir anlamda kendi sınırları içerisindeki bütün kültürel miras öğelerini koruyacaklarını ve ortak miras olarak gelecek nesillere aktaracaklarını onaylamışlardır

1992 yılında “Avrupa Arkeolojik Mirasının Korunması Sözleşmesi”, arkeolojik alanların korunması konusunda bir kılavuz olmuştur. 2001 yılında imzalanan somut kültürel varlıklardan Su Altı Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi 1972’de imzalanan sözleşmenin devamıdır. 2003 yılında ise ‘Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması Sözleşmesi’ imzalanmıştır. SOKÜM’ün korunması konusunda ikinci sözleşme 2005 yılında imzalanan “Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi’dir.

Bahsedilen önemli sözleşmelerle kültürel miras hukuksal anlamda bir koruma altına alınmaktadır. Bu anlaşmaların yanı sıra yerel yönetimlerde koruma amaçlı imar planları düzenleyerek, miras alanlarını korumayı hedeflemektedirler. Evrensel ve yerel yasal-yönetimsel sistemler, yerel değerler ve talepleri de göz önünde bulundurarak, kültürel miras ve mirası çevreleyen alanlar arasındaki uyumu sağlamalı ve kültürel mirası koruma yönetiminde hukuka bağlı kalmalıdır.

2.1.8 Kültürel Mirasın Korunması

Türk Dil Kurumu'na göre koruma kavramı "bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek" olarak tanımlanmaktadır. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat

Varlıklarını Koruma Kanunu'nun (KTVKK) 3. Maddesi'nde "Koruma" ve "Korunma", "Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri" şeklinde ifade edilmektedir.

Kültürel mirası koruma gerekliliği, kültürel kaynakları koruma ihtiyacının bir sonucudur. Mirasın korunmasındaki temel amaç, geçmişte yaşayan topluluklarla günümüz arasındaki bağı kaybetmemektir. Günümüze ulaşamayan kültürel miras öğelerinin birçoğu insan kaynaklı sebeplerden dolayı yok olmuştur. Hızlı kentleşme, artan konut ihtiyacının bilinçsizce karşılanmaya çalışılması, yerel yönetimlerin yol açma, konut yapma vb. inşai faaliyetlerini yaparken miras öğelerini gözardı etmeleri, tarla açmak için kültürel peyzaj alanlarının yol edilmesi, vandalizm gibi birçok sebepten miras kaynaklarını kaybedilmektedir ve yenilenememektedir.

Günümüze ulaşmış olan yenilenme imkanı olmayan ve kolayca bozulan miras kaynaklarının, artan kentleşme, sanayileşme ve tarımsal çalışmaların tehditlerinden korunması gerekmektedir. Bu korunmanın uygulanması hukuksal anlamda da gereklidir. Uluslararası düzeyde bu anlamdan birçok ülke çeşitli sözleşmeler imzalamıştır.

Koruma çalışmalarında çok tabakalı bölgelerde çok boyutlu problemlerle karşılaşılmaktadır. Bu problemler karşısında kent bilimciler, mimarlar, mühendisler ve arkeologlar birlikte çalışma yürütmektedir. Miras koruma kavramının ortaya çıktığı günden bugüne kültürel miras değerlerinin korunmasına yönelik çalışmalar önemli ölçüde değişmiş, gelişme göstermiş ve gelişmeye de devam etmektedir.

Günümüzde koruma alanına teknolojinin de yüksek oranda kullanılmaya başlanması, her şeyin dijitalleşmesi ve dijital ortamda miras öğeleri üzerinde yapılarak uygulamalarının yaklaşık sonuçlarının görülebilmesi, korunma yolunda çok önemli bir gelişmedir.

2.1.9 Kültürel Mirası Koruma Yolları

Kültürel mirası koruma yolları konusunda farklı yaklaşımlar ortaya konulmakla birlikte, en temel olanlar ekonomik, politik, toplumsal ve mekânsal boyutlara dayanmaktadır. Kültürel mirası koruma yolları uluslararası düzeyde aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır.

Preservasyon (Preservation/Koruma): Miras yapılarında hiçbir değişiklik yapılmaksızın olduğu gibi koruma yöntemidir. Bu yöntem varlığını devam ettirebilen miras ögesinin, içeriğinin herhangi bir değişime uğramasını engellemek amacıyla yapılır.

Restorasyon (Restoration): Kültürel miras ögesini mümkün olan en az müdahaleyle koruma yöntemidir. Eserin orijinalinin korunması amaçlanmaktadır. Restorasyon faaliyetleri Dünya genelinde ‘proje hazırlama’ ve ‘uygulama içeriği’ olarak iki aşamadan oluşmaktadır. Proje hazırlama aşaması;

1.Restorasyon projesi: Yapının alacağı işlev ya da yeni durumu gösterir.

2.Rölöve çalışmaları: Yapının günümüzdeki durumunu belirtir.

3.Restitüsyon projesi: Yapının ilk yapıldığı dönemdeki durumunu belirtir.

olmak üzere üç farklı uygulamada gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar yapının onarımı için nitelikli teknik elemanlar ve yapıya en uygun malzemelerle yapılmaktadır. Avrupa ülkelerinde savaşlar esnasında ya da savaş sonrasında yıkılan yapılar rölöve projeleri kullanarak yeniden yapılmıştır.

Konservasyon ve Konsolidasyon (Conservation ve consolidation): Miras ögesinin yapısal bütünlüğünü bozmadan , orijinal esere birebir yapılacak müdahaleyle koruma yöntemidir. Venedik Tüzüğü ve uluslararası kurum ve kuruluşların kabul ettiği ortak bilimsel tanıma göre; “kültür varlıklarının fiziksel, kimyasal ve biyolojik yapılarında değişikliğe yol açmadan özgün işçilik ve sanatsal niteliklerini değiştirmeden, geriye dönüşü mümkün olan yöntem ve malzemeler kullanılarak uygulanan, objenin ömrünü uzatmayı amaçlayan işlemlerin tamamına koruma (konservasyon)” denilmektedir.

Rekonstrüksiyon (Yeniden yapım): Yapıtların parçalara bölünerek aynı alanda veya farklı bir mekanda yeniden yapıtın inşa edilmesi yöntemidir. Doğal afetler veya savaşlar sırasında yıkılan kısımlar, rekonstrüksiyon yoluyla bir araya getirilerek eserler korunmaktadır.

Rekonstitüsyon (Reconstition):Yıkılan yapıtların veya eserlerin, elde bulunan teknik çizim, fotoğraf, rölöve çalışmaları belgelere dayandırılarak yeniden yapıma yöntemidir. Bilinen en iyi örneklerden biri savaşlar esnasında yıkılan Mosta Köprüsü'nün hazırlanan rölöve projesine göre tekrar inşa edilmesidir.

Replika (Replication):Yapıtların birebir aynısını başka bir alandan sergilemek amacıyla kopyalama yöntemidir. Bir yapıtın aynısını inşa etme tarihsel açıdan herhangi bir değer taşımasa da, geleneği devam ettirmek adına önemli bir yöntemdir. Göbeklitepe'de bulunan sütunların replikası hazırlanarak New York, Berlin ve İstanbul Havalimanı'nda sergileniyor olması, miras ögesinin uluslararası tanıtılması adına da önemli bir yöntemdir.

Renovasyon (Yenileme, Yeniden Kullanım ve Yeni İşleve Uyarılama):Zaman içinde özgün halini ve orijinal işlevini kaybeden tarihi yapıları, ilk inşa edildiği dönemdeki yapılaş amacından farklı bir işlev kazandırarak koruma yöntemidir. Renovasyon, tarihi yapıtların yıkımdan kurtarılması için önemli bir araçtır. 1964 tarihinde kabul edilen Venedik Tüzüğü'nün 5. Maddesi'nde "Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için bu çeşit kullanım arzu edilir, ancak bu sebeple yapının planı veya süslemeleri değiştirilmemelidir. Fakat bu sınırlar içerisinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir" şeklinde açıklanmıştır.

Reintegrasyon (Bütünleme):Bir kısmı hasar görmüş veya yok olmuş tarihi eserlerin ilk yapıldığı dönemdeki bütünlüğüne kavuşacak şekilde geleneksel ya da modern malzemeler kullanılarak gerçekleştirilen bir koruma yöntemidir. Bu yöntem iki şekilde uygulanmaktadır.

1.Taşıma: Bu yöntemde tarihi yapının bulunduğu yerde doğal afet, jeolojik alt yapı gibi sebeplerle korunması zorlaştığında, taşıma yöntemiyle yapı daha korunaklı bir bölgeye devamlılığını sürdürmesi adına taşınmaktadır. En pratik taşıma yöntemi tarihi yapının numaralandırılarak parçalanarak taşınmasıdır. Günümüzde binlerce ton ağırlığındaki yapılar SPTM (kendinden tahrikli taşıyıcı modül) kullanılarak büyük maliyetlerle de taşınabilmektedir.

2.Güçlendirme:Kültürel miras bütünlüğünü bozmadan yapının strüktürel yapısına müdahale ederek koruma yöntemidir.

2.1.10 Kültürel Mirası Korumada Uluslararası Örgütler

Birçok ulusun sahip olduğu kültürel miras kaynaklarını koruması, onarması sürdürülebilirliğini sağlaması ve değerlendirmesi açısından çalışmalar yapan kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar sürekli olarak yapılan görüşmelerle kültürel miras kaynaklarını korumaya, bu kaynakları modern hayatla birlikte yaşatmaya, kültürel kimliğin kaybedilmemesi adına çalışmaktadırlar. Bu bağlamda kurum ve kuruluşların yol gösterici oldukları ve öneri ve bildireleri ile kuruma konusunda bireyleri devletleri bilgilendirdikleri göz ardı edilemez.

2.1.11 UNESCO

UNESCO, eğitim bilim ve kültürel konularda çalışmalar yapan uluslararası bir kurumdur. Kuruluş sözleşmesi 1945 yılında onaylanmıştır. UNESCO kültür programında dünya mirası, somut miras, somut olmayan miras, su altı kültürel mirası ve müzeler, kültür ve kalkınma, silahı çatışma ile miras, acil durum yönetimi gibi temel konuları içermektedir.

UNESCO kültürel miras değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda ilkeler edinmektedir ve ilkeler sonucunda somut ve somut olmayan kültürel miraslara yönelik önemli dört sözleşme ortaya çıkmıştır. Bu sözleşmelere bağlı olarak çeşitli bildireler tüzükler ve konferanslar düzenlenmektedir. Sözleşmeler aşağıda sıralanmaktadır.

2.1.12 ICCROM

Somut kültürel mirasın korunması amacıyla İtalya'da kurulmuştur. Restorasyon ve koruma çalışmalarında UNESCO'ya bağlıdır.

ICCROM kurumunun çalışma alanlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Kültürel miras alanlarında temel konunun eğitim verilmesinin sağlanması
- Uluslararası miras olan kültürel kaynaklarının korunması konusunda süreçlerin değerlendirilmesi
- Üye olan yönetimlerin uluslararası mirası korumaya yönelik yardım isteklerini araştırmak ve verilen destekleri izlemek

2.1.13 ICOMOS

Mimari ve arkeolojik varlıkları koruma stratejilerini teorik ve bilimsel açıdan incelemek ve desteklemek amacıyla UNESCO'nun bir kolu olarak kurulan sivil toplum kuruluşudur. Anıtlar ve sitlerin korunması ve yapılan restorasyon uygulamaları ICOMOS'un çalışma alanlarıdır. ICOMOS amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Uluslararası düzeyde koruma ilkeleri belirlemek amacıyla tüm dünyada koruma uzmanlarını kurum altında birleştirmek
- Koruma ilkeleri, yöntemleri ve tutumları konularında araştırmalar yapmak, veri toplamak, incelemek ve bilgilendir amaçlı yayınlar yapmak
- Uluslararası düzeyde koruma alanında çalışmalar yapan örgütler ve kurumlarla birlikte çalışarak mimari mirasın korunması konusunda çalışmalar yapmak ve uluslararası anlaşmalar imzalamak, anlaşmaların uygulanabilirliğini takip etmek
 - Koruma konusunda uzmanlar yetiştirilmesini desteklemek ve ulusal ve 1-uluslararası düzeyde koruma uzmanlarını bünyesine katmak
 - Koruma konusunda kendini yetiştirmiş uzmanların bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak

2.1.14 Avrupa Konseyi

Kültürel mirası korumak için kurulan Avrupa konseyi, Avrupa genelinde insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve demokrasiyi savunmak amacıyla çalışmalarını yürütmektedir. Avrupa Birliği'nden farklı olan Avrupa Konseyi, kültürel ve doğal miras kaynaklarının korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu çalışmaları destekleyen devletler arasında iş birliğini oluşturulması konularında çalışmaktadır.

1975 yılında 'Geçmişimiz için bir Gelecek' sloganı ile birçok etkinlik düzenlemiştir. Yapılan bu etkinliklerle, yerel yönetimlerin, kamuoyunun ve hükümetlerin dikkati çekilmeye, mirasın korunması ile ilgili sorumluluklar açıklanmaya ve koruma bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kuruluşa bağlı ülkeler de kendi yönetim ve politikalarında yasal düzenlemelerle gerekli değişimleri yapmaya ve

korumaya yönelik stretejiler geliştirmeye devam etmeye davet edilmişlerdir. (Ahunbay, 2009, s.135).

2.2. Sürdürülebilir Kültürel Miras

2.2.1 Sürdürülebilirlik Kavramı

Ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik gelişmelerle birlikte hızlı sanayileşmenin doğal kaynakları hızla tükettiği uzun yıllardır Dünyada tartışma konusudur. Plansız turizm gelişimi de son yıllarda bu tartışma konuları arasına eklenmiştir. Zararları önlemek ya da azaltabilmek için toplanan Birleşmiş Milletler ve çeşitli kurum ve kuruluşların yaptığı toplantılar sonucunda ortaya sürdürülebilirlik kavramı çıkmıştır. Her alanda kullanılan bu kavram kaynakları tüketmeden gelecek nesillere aktarma kaygısının bir sonucudur.

Sürdürülebilir turizmi geleneksel turizm anlayışından ayıran nokta, kendini eko turist, sürdürülebilir turist, sorumlu turist gibi görmeye başlayan ve çevreye duyarlı olan bireylerin, gidilen bölgenin gelenek, görenek ve yaşam tarzını merak ederek önceden araştıran ve bölgeyi yaşayan turist hareketine sahip olmasıdır. Bu kapsamda sürdürülebilir turizmin etkilerini ise şu şekilde ifade etmişlerdir;

1.Öğreticidir: Bireyler hem turizm alanı hakkında bilgi edinmekte hem de seyahatleri boyunca alanın karakterini de devam ettirmek için neler yapabileceğini öğrenmektedir. Yerel halk ise bölgeye gelen turistlerin değerlerine saygı duymayı, turistlerin alanın karakterine olan ilgilerinden dolayı öğrenmektedir.

2.Yöre halkına fayda sağlar: Bölgeye gelen turistler yerel malzemeleri satın alarak ve yerel işletmeleri kullanarak halka ekonomik getiri sağlar.

3.Yörenin kültürüne ve geleneklerine saygı gösterir: Turistler gittikleri bölgede yerel dilin birkaç nezaket kelimesini gözlemleyerek öğrenmeye çalışır, yerel halk ise bölgeye gelen kişilerin kendilerinden farklı olan beklentilerine nasıl karşılık vereceğini zamanla daha iyi öğrenir.

4.Yörenin karakterini destekler: Turizm alanı hakkında bilgi sahibi olan turistler, bölgenin mimarlık, mutfak, miras gibi yerel karakteristik özelliklerini merak ettikçe, bu karakteristik özellikler ile bölgenin turizme bağlı ekonomisi gelişir.

5.Kaynakları verimli kullanır: Turizm alanını ziyarete gelen turistler çevresel farkındalığa sahip olduğundan dolayı israf, kirlilik ve enerji tasarrufu gibi konularda yapılan uygulamalar dikkatlerini çeker ve beğenilerini kazanır.

6.Miras öğelerine zarar vermezler: Yöre halkı bölgenin kültürel mirasını, doğal ortamını, çekicilik unsurlarını ve yerel kültürü sürdürüebilmek için çaba harcamaya başlar.

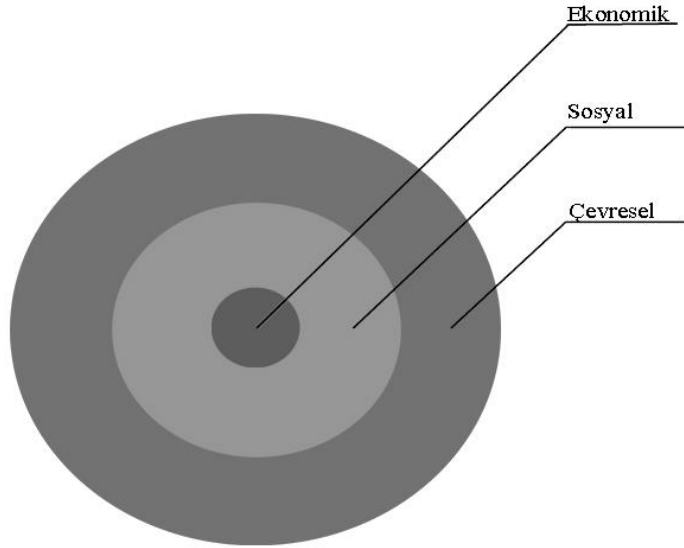
7.Miktar değil kalite için çalışırlar: Halk turizmdeki başarıyı turist sayısında değil, ziyaretçilerin kalma süresi, deneyimlerinin kalitesi ve harcamalarının fazlalığı ile değerlendirir.

8.Verimli seyahat anlamına gelir: Turizm alanından memnun bir halde ayrılan ziyaretçi deneyimlerini başkalarına da aktararak, alanın turistik faaliyetlerin devamlılığını sağlamada etkili rol oynar.

2.2.2 Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik günümüzde her alanda kullanılan bir kavramdır. Temelde anlamı devam ettirmek, devamlılığı sağlamak, var olmak kavramlarını içermektedir. Kalkınma ise ülkelerin ekonomik kültürel ve çevresel boyutlarda iyileşme gelişme süreci olarak açıklanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma sürekli ve dengeli kalkınma ifadelerinin birleşimi de denilmektedir. Bu kavram için yapılan ilk tanım 'Bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır.' şeklindedir. Bu kavram sadece çevre sorunlarıyla değil, yaşam kalitesi, adalet, sorumluluk, katılım ve yetkilendirme gibi ilkelere dayanan, ekonomik ve sosyal sorunlarla de ilgili bir kavramdır. Sürdürülebilir kalkınma günümüzde ekolojik ya da ekonomik temel üzerinde tartışmalı bir şekilde oturtulmaya çalışılmaktadır. Doğal kaynakları korumak ve geliştirmenin önemi üzerinden ekolojik sürdürülebilir kalkınmayı sağlayanların yanısıra, toplumun tüm sektörlerine hizmet etmesinin gerekliliği üzerinden ekonomik sürdürülebilirlik kalkınmayı savunanlar vardır. Bu bağlamda incelendiğinde, sürdürülebilirlik kavramının tek bir boyutta değil toplumsal, ekonomik ve çevresel olarak alt başlıklara ayrılmaktadır

Şekil 2.3 Sürdürülebilirlik Kavramı Bileşenleri (McKenzie,2004)

2.2.3 Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları

Sanayi devrimiyle birlikte hızlı kentleşme, doğal kaynakların azalması ve artan çevresel sorunlar sonucunda ortaya çıkan sürdürülebilirlik kavramı, küresel ve çevresel sorunların çok ciddi boyutta yaşanmaya başlanması üzerine yeni boyutlar kazanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı doğal çevreyi ve sosyal eşitliği korumak ve geliştirmek amacıyla ekonomik ve sosyal kalkınmayı hedefleyen bir kavramdır.

1997'de çevreci ekonomist John Elkington tarafından geliştirilen üçlü alt çizgi (TBL) kavramı, aynı anda sosyal, çevresel ve ekonomik olarak adlandırılan üç sürdürülebilirlik başlığının da temel seviyesine ulaşmadan, istenilen düzeyde ekolojik veya sosyal ekonomik sürdürülebilirliğin (ayrı ayrı) elde edilmesinin imkansız olduğunu ortaya çıkarmıştır. (McKenzie, 2004: 6).

1997'de çevreci ekonomist John Elkington tarafından geliştirilen üçlü alt çizgi (TBL) kavramı, aynı anda sosyal, çevresel ve ekonomik olarak adlandırılan üç sürdürülebilirlik başlığının da temel seviyesine ulaşmadan, istenilen düzeyde ekolojik veya sosyal ekonomik sürdürülebilirliğin (ayrı ayrı) elde edilmesinin imkansız olduğunu ortaya çıkarmıştır. (McKenzie, 2004: 6).

Sürdürülebilir kalkınma, sadece çevresel değil aynı zamanda ekonomik ve sosyal kaygıları da bünyesinde içermektedir. Gelişmiş ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerle az gelişmiş ülkelerde yoksulluk ve bozulma sorunları birbirleriyle yakından bağlantılı olduğu için, sürdürülebilir kalkınmayı dikkate alan bir strateji bu bağlantıyı tanımalı ve işletmelerin ekonomik faaliyetlerinden etkilenen daha az gelişmiş pazarlar için çevresel yükü azaltmak ve ekonomik faydaları artırmak amaçlarını taşıyan modeller üretmelidir. (Montiel ve DelgadoCeballos, 2014: 10).

2.2.3.1 Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevre kullanıcıları için oldukça önemlidir. İşletmelerin, kullanıcıların ve yöneticilerin çeşitli faaliyetleri sonucunda olumlu ve olumsuz etkilenmektedir. Kullanıcıların, gelecek nesillere ihtiyaçlarının karşılanmasına izin veren koşulları sağlamak ve sürdürmek amacıyla yaptıkları çalışmalar sonucunda ortaya çıkan çevresel sürdürülebilirlik, ekosistemlere zarar vermeden bireylerin ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamaktadır. (Morelli, 2011:2).

Çevresel sürdürülebilirliğin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Moldan vd., 2012: 6):

- Doğal kaynakların verimli kullanımını sağlamak ve ekosistemlerin bütünlüğüne zarar vermemek
- Kararlar alınırken göstergeleri takip ederek yenilikçi yaklaşmak
- Yaşam kalitesini arttırmak için arayizler oluşturmak
- Kullanıcı-Yönetim işbirliğini sağlamak ve geliştirmek
- Geri dönüşüm konusunda bilinçlenmek
- Tehlikeli ve kirletici maddelerin çevreye zarar vermesini önlemek
- Yenilenemez kaynakları korumak
- Sınırlı düşünmemek,uzun vadede korunma planları yapmak

- Çevreden gelen geri bildirimleri gözardı etmemek
- Zaman ve mekan kavramlarını farklı ölçeklerde ele almak
- Yapılan programlarda esneklik payı bırakmak
- Doğayı ve biyolojik çeşitliliği koruma bilinci oluşturmak

2.2.3.2 Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, sağlık ve eğitim alanında gelişme sağlamak, ihtiyaçların temin edilmesi, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması gibi temellere dayanan bir kavramdır. Sosyal sürdürülebilirliğin korunması için toplumun bilinçlendirilmesi, yaşam standartlarının yükseltilmesi, iş sağlığı ve güvenliği ortamının oluşturulmasıyla gerekmektedir

Kavram olarak sosyal sürdürülebilirliğin zorlukları, insanların bir diğerine öncelik verememesinden kaynaklanmaktadır.

Sosyal sürdürülebilirliğin bilinen en yaygın tanımı, toplum içinde herkes için eşit bir koşul oluşturmak ve bu koşula ulaşabilmek için bir yol belirlemektir. Bu tanım, aşağıdaki ilkeleri içerir (Morelli,2011):

- Kritik hizmetlere erişimde eşitlik
- Nesiller arası eşitliğin sağlanması
- Farklı kültürlere değer veren bir bilinç oluşturmak
- Halkın, özellikle yerel düzeyde siyasi katılımının desteklenmesi
- Topluluk olma bilincinin kaybedilmemesi(Sosyal sürdürülebilirlik sağlamak için gerekli)
- Bir toplumun mümkün olan yerlerde kendi ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması için yerel mekanizmaların oluşturulması
- Toplumun kendi çabasıyla karşılaması mümkün olmayan ihtiyaçlarını siyasi yönetimin karşılaması

2.2.3.3 Ekonomik Sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirlik, toplumsal ve bireysel ihtiyaçların en verimli şekilde karşılanmasını amaçlamayı hedefleyen ve ekonomik koşullar belirlenirken gelecek nesillerin yararını düşünen bir kalkınma modelidir.Bu model sınırsız üretim ve tüketime dayanmaktadır.Ekolojik açıdan düşünüldüğünde yeryüzünde sınırsız kaynak

olması gerekmektedir. Ancak kaynakların sınırlı olduğu ve yenilenemeyen kaynakların aşırı kullanıldığı Dünyada bilinen bir gerçektir.

İşletmelerin iç ve dış etkilerini incelemek, sürdürülebilir ekonominin sağlanması için çok önemlidir. Sürdürülebilirlik yönetiminde temel ilkeler aşağıda sıralanmıştır (Doane ve MacGillivray, 2001: 19):

- İşletmelerin ekonomik başarı eğrileri,
- İşletmelerin maddi getirisi olmayan varlıklar üzerindeki etkileri,
- İşletmelerin bölge ekonomisi üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri
- İşletmelerin sosyal ve çevresel etkileri ve yönetim planı

Ekonomik işleyişin, ekolojik anlamda ele alındığında malların ve hizmetlerin üretim ve tüketim sürecini ve kaynaklara zarar vermeden ve yenilenebilir kaynakların kullanımını azaltarak biçimlendirmesi gerektiği kaçınılmazdır. Bu nedenle ekonomik sürdürülebilirlik sürdürülebilir kalkınmanın en önemli konularından biridir.

2.3.1 Sürdürülebilir Kültürel Miras Yönetimi

Kültürel miras alanlarının taşıdıkları değer açısından korunmasının aynı zamanda toplumların gelişmişlik düzeyinde rol oynamasındaki etkisi fark edilmiştir. Bu farkındalık ile beraber kültürel miras yönetimi anlayışı yeni bir boyut kazanmış, kültürel miras alanlarının sürdürülebilir, bütüncül ve katılımcı bir yaklaşımla korunmasına yönelik stratejilerin ve alan yönetiminin geliştirilmesi sürecine girilmiştir

Kültürel miras alanlarında bir yönetim planı olmaksızın koruma önlemleri alınması kültürel miras alanındaki korumanın sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Dünya Mirası Listesine yer alma koşulu, yönetim planı talep etmesi ile birlikte, koruma alanları için yönetim planlarının hazırlanması bir zorunluluk haline gelmiştir. Yönetim planı alanın hangi kaynaklar, uzmanlar ve program ile akılcı, sürdürülebilir ve bütüncül bir anlayışla nasıl korunacağını tanımlayan belgelerdir. Başarılı bir 'yönetim planı' ile plan yapımı sona ermemekte, uygulanmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Gelecek ile ilgili olup eylemin gelecekteki alternatif gidişlerini tanımlamakta ve şimdiki kararların sebep olduğu bağlantılı nedenler ve etkileri incelemektedir. Tehditler ve imkânlarla ve problem çözümleriyle ilgili düşünmek için bir mekanizma sağlamaktadır.

Yönetim planı, koruma alanının ne olduğu, nasıl olması gerektiği ve değişen iç ve dış koşullarda istenilen durumlara nasıl ulaşabileceğini tanımlayan bir süreç olarak

tanımlanmaktadır. Devamlı bir süreç olarak tanımlanan yönetim planı, asla durağan olmadığı gibi değişen koşullara ve hedeflere göre de ayarlanmalıdır (THOMAS ve diğ., 2003). Kültürel mirasın korunması ve bu korumanın yönetilmesinin sürdürülebilir olabilmesi için yönetim planı, yaşatma yani günlük hayatımıza dâhil etme, ekonomik bir boyut kazandırma ve gelecek nesillere bu olguları taşıma amacı içerisinde ilerlemelidir. Koruma ilkelerinden taviz verilmeden, korumanın topluma rağmen değil, toplumla birlikte yapılması temel prensip olarak ele alınmalıdır.

Kültürel miras alanlarında korunması gereken sadece somut ya da soyut varlıklar değildir. Soyut ve somut kültür varlığı bir bütündür ve biri olmadan diğeri tamamlanamaz bu sebeple yönetim kavramı koruma yaklaşımlarında yerini almıştır. Sürdürülebilir yönetim kavramında ise kültürel mirasın sadece fiziksel olarak sağlanarak korunması yeterli değildir. Kültürel mirasın korunması ve yaşatılması hatta toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesinde kültürel miras değerinin katkıda bulunmasının sağlanması gerekmektedir.

Sürdürülebilir bir yönetim planı için taşınmaz kültürel mirasların tek tek ele alınmasından ziyade bütünsel bir yaklaşım ile kültürel miras alanlarının oluşturulması, birbirleri ile bağlantılarının analizinin yapılması ve ortaya çıkarılması, kültürel miras alanlarının sadece günümüz için değil gelecek kuşaklar içinde yaşatılması gerektiğinin bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Sürdürülebilir yönetim planında, önemli yaklaşımlardan biri katılımcı yaklaşımdır. Korunan alanların etkili yönetimi, ilgi grubu/paydaşlar olarak bilinen ve alanla yakın ilgisi bulunan tarafların yönetime dahil edilmesini gerektirir. Bilgilenen, katılan ve yetki verilen insanlar kendileri için daha iyi seçimler yaptıkları gibi yöneticiler ve karar vericilerin daha iyi seçimler yapmasına da yardımcı olurlar (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007: 26). Kültürel mirasın yönetiminde katılımcı yaklaşımın benimsenmesi alanın daha fazla sahiplenilmesi, halkın sosyal ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarının da dikkate alındığı bir planlamanın yapılması ile korunan alanın hedeflerini destekleyen yerel halkın, yönetim ve koruma için daha fazla zaman ve kaynak ayırmaya istekli olması yönetim planını sürdürülebilir kılar.

2.3 Kültürel Miras Turizmi

2.3.1 Turizm kavramı ve Gelişimi

Ulusal ve uluslararası boyutta sektör haline dönüşen turizm, bilinen ilk tanımına göre;

- Küresel ısınma ve artan dinlenme ihtiyacı
- Tek ve doğal olan güzelliklerin peşinden gitme isteği
- Turizm hareketi yanında ticaret ve sanayinin gelişmesi
- Turizm akışıyla ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmesi gibi konuları içermektedir.

Bilim adamları turizmi M.Ö 4000 yıllarına kadar dayandırmaktadır. M.Ö 4000 lerde Sümerlerin yazıyı parayı ve tekerleği bulmasıyla kentsel yaşamın başlaması ve ilk medeniyetlerin ortaya çıkması, birçok insanın bir araya gelip yaşamasına ve turizmin temel maddelerinden biri olan yaşanılan bölgeden ayrılma ve aynı bölgeye geri dönme olgusunu başlatmıştır.

Bireylerin olağan çevrelerin dışındaki yerlere veya ülkelere kişisel veya iş amaçlı geziler için girmesine yol açan sosyal kültürel ve ekonomik olguya turizm denilir. (UNWTO 2014).

Günümüzde turizmin gelişmesinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır.

Bu faktörler;

- kentleşme, sanayileşme ve hızlı nüfus artışı
- seyahat özgürlüğü
- turizm bilincinin gelişmesi
- gelir seviyesinin artması
- ulaşım ve haberleşme konusundaki gelişmeler
- eğitim ve kültür düzeyinin artması
- bireylerin tatil için zaman ayırmaları
- teknolojik gelişmeler

şeklinde sıralanabilir.

Gelişmiş ülkelere bakıldığında turizm aynı zamanda ekonomik sektör olma özelliği de taşımaktadır. İzlenilecek doğru politikalar sonucunda turizm ekonomik

anlamda bir kalkınma aracı olabilir. Ekonomik etkileri düşünüldüğünde turizmin, istihdama çok büyük faydalar sağlayacağı göz ardı edilmemelidir.

2.3.2 Turizmin Gelişmesinde Etkin Unsurlar

Hızla artan dünya nüfusu, sanayileşme, teknolojiye yaşanan hızlı ilerlemeler, İnsanların eğitim ve kültür seviyesinin artması vb. nedenlerle turizme bakış açısı son yıllarda değişmiştir. Tatil yapmak, yeni yerler görmek, kültürler tanımak insanlar için bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Turizmin gelişmesinde etkili olan unsurlar sekiz başlık altında incelemek mümkündür.

1. Nüfus Faktörü: Hızla artan dünya nüfusu ile turizme katılanların sayısı arasında doğru orantı vardır. Demografik yapıdaki değişimler, turizm hareketlerindeki artış-azalışı da beraberinde getirmektedir.

2. Eğitim Seviyesinin Artması: Eğitim seviyesindeki artışla beraber gelir seviyesi ve sosyal statü de artmaktadır. Bu artış bireylerin hayattaki beklentilerini de etkilemektedir. Kültürel birikimle turizme olan ilginin artmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla eğitim seviyesinin artması turizm hareketini de arttıracaktır.

3. Kent Hayatı: Şehirleşme ile birlikte insanların hayatına daha fazla binen iş yükü, kişilerde farklı ortamlara girme isteği uyandırmaktadır. Şehirleşme oranındaki artış turizme olan talebi de arttırmaktadır.

4. Psikolojik Etkenler: Gelir seviyesi yüksek kişiler tarafından yeni tüketim tercihleri ortaya çıkmaktadır. Günümüzde bu tercihlerden en çok etkilenen yerlerden birisi de turizmdir. Tatil yapmak için bir yere gitmek, yüksek gelirli kişiler arasında bir yaşam biçimi, kimlik vurgulama amacı olamaya başlamıştır.

5. Gençlik ve Yaş Faktörü: Genç kesimin temel ihtiyacı haline gelen turizm sektöründe genç nüfusun payı gün geçtikçe hızlanan bir ivmeyle artmaktadır. Genç kesimin yanısıra üçüncü yaş turisti diye adlandırılan 65 yaş ve üzeri insanlar, uzayan insan ömrü ve boş zamanların artması nedeniyle turizme yönelmektedir. Bu yaş grubunun da gittikçe artması turizm sektörünün geleceğini belirleyen bir unsur olmaktadır.

6. Gelir Düzeyinin Artması: Artan gelir seviyesi bireyleri turizme katılmaya teşvik eden bir unsurdur. Yapılan araştırmalar gelir seviyesi-turizm ilişkisinin birbirleriyle doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

7. Tatil İzinlerinin Artması: Turizme katılmak için en önemli iki etken boş zaman ve gelir seviyesidir. Bu 2 etken birbirlerinden ayrı düşünülemez insanların gelir seviyesi ne kadar çok olursa olsun eğer boş zamanları yoksa turizm hareketine katılmaları mümkün değildir. Çalışma süreleri birçok ülkede haftalık 40 saatin altına düşmüştür. Gelir seviyesindeki artış ve çalışma saatindeki azalış turizm hareketinin gelişmesinde rol oynamaktadır.

8. Teknolojik Gelişmeler: Günümüzde ulaşım ve iletişim ağlarında meydana gelen teknolojik gelişmeler turizmin gelişmesine de etki eder. Turizme hizmet eden işletmelerin internet teknolojisini kullanması hem işletmeler adına hem de turizm hareketine katılmak isteyen bireyler adına olumlu bir gelişmedir. Turizm işletmelerinin yeni teknolojileri kullanmaları tüketici isteklerini vakit kaybetmeden yerine getirme olanağı sağlamaktadır.

2.3.3 Türkiye’de Turizm

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, 1960 yılı sonrasında ihracata dayalı bir büyüme politikası uygulamaya başlamışlardır. Günümüz dünyasında ise ‘Turizm’ büyüme politikası planlanırken, ilk akla gelen kavram olmuştur. Türkiye’de ekonomik ve sosyal gelişme 1980 yılında önemli bir değişim gerçekleştirmiştir. Bu yıllarda endüstri, tarım, ticaret ve inşaat alanında oldukça gelişen Türkiye, bilim, sanat ve kültürel anlamda da büyük başarılar elde etmiştir.

1980 ve sonrasında Dünya’da hızla gelişen turizm sektörünün etkileri ülkemizde de görülmeye başlanmıştır. Plansız dönem olarak adlandırılan 1923-1950 arasında turizm hareketi ülkemizde yok denecek azdır. 1950-1960 yılları arasında ise turizm hareketi biraz başlamasına rağmen yine plansız dönem içinde olan bu yıllarda izlenen politikalar yetersiz kalmıştır. 1960 yılından sonra ihtilal nedeniyle turizm hareketi durmuştur.

Ülkemizde 1960 ve sonrası planlı döneme giriş yapılmış olup üç ayrı plan modeli tasarlanmıştır.

1. **Perspektif Planlar:**1963 ve 1977 yılları arasını kapsayan uzun dönemli planlardır. Uygulama sırasında değişip yenilenecek 1973 yılında yirmi iki yıllık bir planlamayla tekrar uygulanmaya başlanmıştır.

2. **Beş Yıllık Kalkınma Planları:** Sadece beş yılı kapsayan bu kalkınma planlarının ilk uygulama dönemi 1963-1967 ve sonrası 1968-1972, 1973-1977, 1979-1983, 1985-1989, 1990-1994, 1996-2000, 2001-2005, 2007-2013, 2013-2018 ve 2019-2023 olmak üzere on bir kalkınma planı yayınlanmıştır.

3. **Kısa Dönemli Planlar:** Beş yıllık kalkınma planlarının uygulanma zamanının belirlenmesine sağlayan ayrıntılı planlardır.

1980 sonrasında gerçekleşen bu hareketlenme sonrasında, yine aynı yılda ‘Ekonomik İstikrar Tedbirleri’, ‘Turizm Teşvik Kanunu’, Kalkınmada Özel Önem Taşıyan Sektör’ gibi karar ve kanunlar çıkarılmıştır. Ayrıca Kaynak Kullanımını Destekleme Primi vb. gibi teşviklerin de verilmesi turizm sektörünün gelişmesinde ciddi boyutlarda yarar sağlamıştır.

Türkiye’de 1980 sonrası yabancı kitle turizmine yönelik verilen teşvikler, özellikler kıyı turizmi olan bölgelerde etkili olmuştur. Bu bölgelerde konaklama ihtiyacına yönelik yapılan yatırımlar da olumlu sonuç vermiş ve gelen turist sayısında önemli artışlar gözlenmiştir. Ancak bu artışın sonucunda plansız turizm endüstrisi sonrasında bölgelerde çevresel ve ekonomik problemler ortaya çıkmıştır.

Beşinci beş yıllık kalkınma planında, turizm hareketi ülkenin tarihi, arkeolojik ve kültürel varlıkları, sağlık ve gençlik turizmi gibi yönlerden ele alınıp sürdürülebilir turizm ilkeleri belirlenmiştir. Altıncı beş yıllık kalkınma planında ise 3. Yaş turizmi ele alınmış ve kış, av, kongre, termal turizmi gibi alternatif turizm hareketleri çekicilikleri üzerinde durulmuştur. Türkiye’de turizm adına yapılan en önemli düzenleme 2007 yılında yayınlanmıştır. Yayınlanan kararda alternatif turizm türlerinden sağlık, termal, kış, golf, deniz, ekoturizm ve yayla turizmine yönelik ‘Turizm Çeşitlendirilmesi Stratejisi’ belirlenmiştir.

Döviz girdisi, istihdamın artması, dış ticaret açığının azaltılması ve enflasyonu düşürmesi gibi etkilerinden dolayı devlet ekonomisine pozitif etki sağlayan ve devletin en önemli gelir kaynağı haline gelen turizm, günümüzde dijital pazarlama sanayisinde de önem kazanmıştır. Özellikle sanal ve arttırılmış gerçeklik teknolojileri ‘Turistik ürün depolanamaz, stoklanamaz, önceden deneyimlenemez.’ şeklinde olan

algıyı yıkmıştır. Ülkemizde bu teknolojiyi kullanan Crystal Otelleri, tüketicilere otellerini sanal gezintiye açarak ürünlerini tanıtmaya ve pazarlamaya 2016 yılında başlamışlardır. Kültürel miras alanlarında da kullanılan Sanal ve Arttırılmış Gerçeklik teknolojisi, dil sorununu da ortadan kaldırarak kaynakları deneyimleme, üç boyutlu olarak görme ve gezme imkanı sunmaktadır.

Türkiye’de turizm hareketinin geçmişten günümüze gelişimine bakılırsa, ortaya çıkan yeni turizm türlerine uyum sağlamasıyla birlikte pozitif yönde bir gelişme eğrisi olduğu görülmektedir. Yapılan kalkınma planlarıyla birlikte Dünya turizm endüstrisi takip edilmekte ve dinamik bir yapı sergilenmektedir. Ancak ortaya çıkan çevresel ve ekonomik sıkıntılar uygulamada sorun olduğunu ve bu sorunlar sonucunda yenilenemeyen turizm kaynaklarımıza koruma konusunda önemli adımlar atılmasının gerekliliği görülmektedir.

2.3.4 Yerel Bölgelerde Turizmin Etkisi

2.3.4.1 Gelir Etkisi

Turizm sektöründe, bölgelerin sahip olduğu kaynaklar, çekiciliklerinin de sonucunda yerel bölgeye turist çekebilmektedir. Bu turizm hareketi sonucunda, bölgenin sahip olduğu doğal ve eşsiz kaynaklar kalkınma için önemli ürünler haline gelmektedir. Turizm hareketi ve kalkınmanın birbirinden ayrı düşünülmediği günümüz dünyasında, bölgelerde sanayi endüstrileri doğrudan veya dolaylı yollarla etkilenmekte ve gelişmektedir. Bu etkiler ve gelişmeler sonucunda gelir elde eden sanayi çeşitleri, farklı alanlarda harcamalar yaparak elde ettikleri geliri tekrar ekonomiye kazandırmaktadırlar.

2.3.4.2 İstihdam Etkisi

Turizm sektörü, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü’nün yayınladığı raporu göre, her on kişiden birini etkilemekte ve bu kişi istihdamı doğrudan 118, dolaylı olarak ise 313 milyon olarak açıklamıştır. Bu rapor turizmde istihdamın önemini açıkça vurgulamaktadır. Ülkeler turizmin istihdam getirisi devamlılığını sağlamak için mevsimsel değil bütün yıl turizm hareketliliği politikası belirlemektedirler. Bu politikalar sonucunda turizm çeşitliliği ortaya çıkmıştır. Av turizmi, kış turizmi, üçüncü

yaş turizmi, inanç turizmi gibi bölgelerin kaynaklarına göre çeşitlenebilen alternatif turizm hareketi gelişen dünya ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmaktadır.

2.3.4.3 Alt Yapı Yatırımlarına Etkisi

Fiziksel ve kurumsal alt yapı olarak iki başlıkta incelenebilen altyapı yatırımları, turizmin gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Fiziksel alt yapı sektörden bağımsız yapılan ekonomik yatırımları kapsar ve bölgedeki üretim faaliyetlerini etkiler. Kurumsal alt yapı yatırımları ise sağlık ve eğitim yatırımlarını kapsamaktadır. Yerel bölgede yapılan alt yapı çalışmaları turizmin gelişmesinin yanısıra sektörde faaliyet gösteren işletmelerin verimli çalışabilmelerini sağlar.

Turizmin gelişmesi için alt yapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır ancak turizmin gelişmesi de alt yapı yatırımlarını etkiler. Turistlerin seyahat ettiği bölgelerde ulaşım kalitesi artarken, elektrik, su, kanalizasyon gibi alt yapı hizmetlerindeki problemler de çözüme kavuşur.

2.3.4.4 Üst Yapı Yatırımlarına Etkisi

Alt yapı hizmetleriyle beslenen otel, restoran, alışveriş merkezleri vb. işletmeler üst yapılara girmektedir. Bir bölgede turizmin başlayabilmesi için bölgeye yatırım yapılması mecburidir. Üst yapı yatırımlarının turizme etkileri;

- Yatırım yapılan bölgede arazi fiyatlarının yükselmesi yerel halka ekonomik getiri sağlar.
- Yatırımlar sonucunda açılan işletmeler bölgede istihdam sağlar.
- Yapılan üst yapı yatırımları beraberinde alt yapı yatırımlarının da daha kaliteli olmasını sağlar.
- Yapılan üst yapı yatırımları sonucu açılan işletmeler, bölgede turistlerin daha fazla kalmasını sağlar ve işletmelerle ihtiyaçlarını karşılayarak daha fazla ekonomik getiri sağlar.
- Bölgenin doğal ve tarihi kaynakları değerlendirilir.
şeklinde sıralanabilir.

2.3.4.5 Finans ve Sermaye Etkisi

Turizm kaynaklı bölge kalkınmasında yerel ürünlerin satılması da çok önemlidir. Sermaye yeni kurulacak işletmeler için gereklidir ancak yerel bölgelerde sermaye bulma konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Turizmden kaynaklı ekonomik getiri sermaye sorununu çözmede çok etkilidir. Bölgeye gelen turistlerin getirdiği döviz aracı finansman olarak görülmektedir.

2.3.5 Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm konusu koruma ihtiyacının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bölgelerin gelişmesi ve kalkınması için önemli bir pazarlama yöntemi olan turizm çevresel ve doğal kaynaklarla doğrudan ilişkilidir. Herhangi bir bölgede bulunan kültürel mirası sürdürülebilir turizm yönüyle korumak hem bölgeyi kalkındırma hem de mirasın yaşatılması gibi konularda yardımcı olacaktır.

Artan sanayileşmeyle birlikte kentleşme hızı da artmaktadır. Doğal çevre artan bu talebi karşılayamaz hale gelmiştir. Kaynakların hızla tüketilmesi doğal dengeyi bozduğu gibi çevre kirliliğine de neden olmaktadır. Aşırı, plansız ve dengesiz kullanım sonucu yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan doğa kültürel, toplumsal ve ekonomik çevreyi de olumsuz etkilemektedir. Bütün bu olumsuz etkilerin ana merkezinde olan insan hem zarar veren hem de zarar görendir

1980 yılında yayınlanan dünya korumacılığı stratejisi 1987 yılındaki Brutland raporu ve konu ile ilgili yapılan diğer tüm çalışmalar sürdürülebilirlik için;

- Yönetim ve plan stratejileri geliştirmek
- Kritik ekolojik süreçleri yönetmek
- Uluslararası mirası ve biyolojik çeşitliliği korumak
- Büyüme modelleri geliştirirken verimliliği de göz önünde bulundurmak
- Büyüme planlanırken doğal kaynaklara zarar vermemek
- Uluslararası hakları göz önünde bulundurmak ve denge kurmak

(Himmetoğlu, 1996).

Dünya ticaret örgütü'nün 1999 yılında yayınladığı rapora göre sürdürülebilir turizm gelişim ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır. (UNEP 2003):

- Turizm kaynakları kullanılırken günümüz toplumuna verdiği fayda yanı sıra gelecek nesillere de miras olarak kalması göz önünde bulundurulmalıdır.

- Turizmin gelişmesi sırasında alanda bulunan ekolojik çevre gözardı edilmemeli, kimlik zarar görmemelidir.

- Turizm alanının genel kalitesi korunmalı ve talebe göre geliştirilmeli ve yeni yönetimlerle desteklenmelidir.

- Alan çekiciliği artırılarak turistlerin ziyaretlerinin sürekli olması sağlanmalı ve ekonomik getirisi için alan yatırımlarına öncelik verilmelidir.

- Turizmin topluma sağladığı yarar tüm bireylere eşit olmalıdır.

Çevre turizmin temel taşlarından biridir. İyi korunmuş bir çevre aynı zamanda turizm içinde artı değer taşımaktadır. Bunun yanı sıra çevre, turizm faaliyetleri sırasında zarar görebilmektedir. Çevre ile turizm arasındaki bu ilişki göz önünde bulundurulduğunda turizm politikasının çevreyi koruma konusunda süreklilik sağlanması ve turizm ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi çok iyi planlaması gerekmektedir.

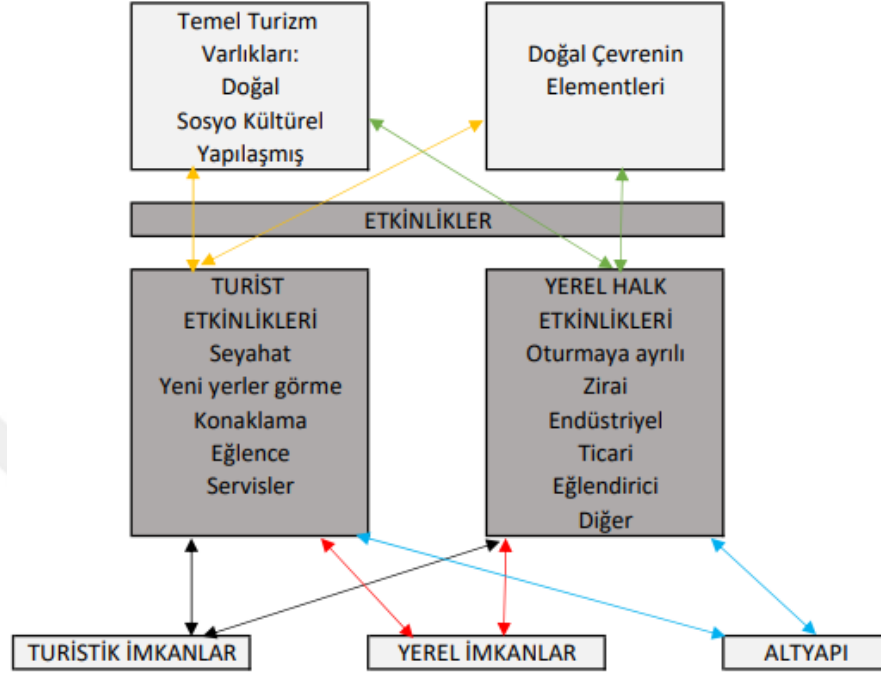
Günümüzde teknolojik sosyal kültürel ekonomik ve politik alanlarda yaşanan pozitif gelişmeler uluslararası düzeyde turizmi önemli ölçüde artırmaktadır ulaşımın eskisine oranla çok daha ekonomik ve kısa süreli olması İnsanların seyahat sıklığını arttırmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının turizm sektörüne sıçraması yaygınlaşan turizmin beraberinde getirdi 1 takım problemlere dayanmaktadır. Plansız ve dikkatsiz kullanımının sonucu kaynakların aldığı tahribat turizmi geleceğini olumsuz etkiler ve miras kaynaklarına telafi edilemeyecek zararlar verebilir turizm açısından sürdürülebilirlik kavramı turizm kaynaklarının devamlılığının sağlanmasını amaçlar. doğal tarihi kültürel sosyal ve estetik değerlerin korunması ve devamlılığı turizmde sürdürülebilirliğin sağlanmasıyla mümkündür.

Sürdürülebilir turizm kavramı uluslararası düzeyde ilk kez 1995 yılında sürdürülebilir turizm dünya konferansında ele alınmıştır. Bu konferanstan sonra;

Sürdürülebilir turizm sürecinin güçlü bir şekilde yürütülebilmesi için toplumun tüm bireylerinin süreç içerisine katılması gerekmektedir. Üretilen sürdürülebilir turizm stratejilerinde yönetim fonksiyonlarının planlama, örgütleme, koordinasyon, yöneltme ve denetim işlevlerini hepsini içermesi gerekmektedir. Tablo 2.3 incelendiğinde sürdürülebilir turizmde yer alan alt başlıkların birbirlerinden belirli çizgilerle ayrılmasa

da uygun bir biçimde görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiği görülmektedir.

Şekil 2.4 Ortakların Turizm ve Diğer Aktivitelerle Olan İlişkisi

Sürdürülebilir turizmin amaçlarını;

- Kaynak verimliliğini sağlamak
- Yerel refah seviyesini yükseltmek
- Sosyal eşitliliği sağlamak
- Kültürel zenginliği korumak
- Yerel denetim mekanizması oluşturmak
- Fiziksel bütünlüğü korumak
- Biyolojik çeşitliliği koruma altına almak
- Toplum refahını yükseltmek
- Ekonomik uygulanabilirlik oluşturmak
- Kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak vb. şeklinde sıralayabiliriz.

2.3.6 Koruma ve Sürdürülebilir Turizm Yönetimi İlişkisi

Sürdürülebilir turizm planlamasında denge kurulmalıdır. Bir yandan bölgeye gelen turistlerin talebi doğrultusunda hizmet kalitesi yüksek tutulmaya çalışılırken diğer yandan bu turistik talebi doğuran turizm öğelerinin korunması amaçlanır. Böylece hem turizm potansiyeli korunarak yükseltir hem de bu turizmi doğuran turizm kaynakları korunarak nesilden nesile ulaştırılabilir.

Sürdürülebilir turizm planlanırken, sürdürülebilir turizm yaklaşımı kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımın temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.(Kuntay 2004):

- Sürdürülebilir turizm üçlü alt çizgileri olan ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel faktörler birbirleriyle ilişki içerisindedir.
- Turizm planlaması yapılırken, yapılan diğer planlarla ilişkileri de incelenmelidir.
- Turizm için nitelikli bir planlama gerekmektedir.
- Ekolojinin temel sürekliliğini korumayı hedefler.
- Biyolojik çeşitliliğin ve sosyal-kültürel mirasın korunması için stratejileri oluşturur.
- Uluslararası geleneklerin korunmasını kendisine ilke yapar.
- Uluslararası fırsat ve eşitlik dengesi kurmaya çalışır.
- Planlama için uzun bir süreci ele almak gerekir.
- Planlama ve paydaşlar birbirinden ayrılamaz.
- Turizm planlanırken politikayı da beraberinde süreç içerisine yerleştirmek gerekir.

Bu ülkelerin yanı sıra sürdürülebilir turizm planlanırken talebe göre değil arza göre turistik düzenlemelerin yapılması ve önceliğin her zaman yerel halka verilmesi gerekmektedir turizmin mevsimlik olarak yapılması Bulunduğu bölgeye zarar vermektedir sadece belli mevsimlerde yapılan turizm bölgenin diğer mevsimlerde hareketsiz kalmasına v ekonomik yönden kötü etkilenmesine neden olmaktadır bu yüzden 12 ay turizm odaklı düzenlemeler yapılması ve uzun vadede gün gelişmeye açık bir turizm planı kurulması gerekmektedir.

1991 yılında hazırlanmış olan “Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm İçin Avrupa Beyannamesi” içeriğinde katılımcılar tarafından belirlenen koruma alanlarındaki sürdürülebilir turizme yönelik 8 ilke ise şu şekildedir (Gürer 2003):

1. Turizm yönetiminde paydaşlar birliği: Miras alanlarına gelecek olan turist sayısı planlanmalıdır. Aşırı turizm patlamasının alan ve kullanıcılar üzerindeki olumsuz etkisinin geri dönüşümü turizm isteksizliği olacaktır. Gelen turistlerin ziyaret edecekleri mekanlar ve konaklayacakları yerler önceden hesaplanması gerekmektedir. Bunun sonucunda koruma alanındaki turizm stratejisi belirlenirken çevresel, ekonomik ve politik veriler de incelenmelidir.

2. Turizm kaynaklarının korunması: Koruma alanlarında turizm planlanırken, doğal kaynak kullanımını en aza indirilmeli, sürdürülebilir ulaşım türleri geliştirilmeli ve turizm kaynaklı atıkların doğaya zarar vermesi engellenmelidir.

3. Koruma görevinin paylaşılması: Koruma alanlarında turizm, bölgenin karakteristik özelliklerini bozmadan yeni gelişmeler üretmelidir. Bir koruma yöntemi olarak işlevini kaybetmiş ve kullanılmayan tarihi binaları yeniden işlevlendirilerek korunmasını sağlamak örnek olarak verilebilir. Doğal ve kültürel miraslara verilen değerleri arttırmak için, koruma konusunda halkta bilinç oluşturabilmek ve bunu yapabilmek için de turizmden gelir elde etmeye yönelik uygun projeler oluşturmak ve halkı memnun etmek gerekmektedir.

4. Yerel halk desteği: Koruma alanlarında yaşayan yerel halkın, sürdürülebilir turizm gelişimi için karar verme sürecinde rol almaları çok önemlidir. Turizm gelişim stratejileri belirlenirken maksimum fayda sağlanmaya çalışılmalıdır.

5. Bölge ekonomisini kalkındırma: Turizm stratejisi, yerel işlerin ve yerel ürünlerin ve becerilerin desteklenmesi ile yerel ekonominin gelişiminde yardımcı olacak şekilde planlanmalıdır. Turizmin bölgeye pozitif getirisi ile çevrenin sürekliliğini sağlamak için bölgede bulunan tüm sektörler birbirlerini destekleyerek çalışmalıdır.

6. Nitelikli turizm ürünlerinin gelişimi: Bir yörede turizm faaliyetleri planlanırken, yörenin yerel özellikleri gözardı edilmemelidir. Turizm planlanan bölgenin doğal ve kültürel mirasının değerini ve çekiciliğini arttırmak, o bölgenin yerel kimliğini bozmadan gelişme sağlamakla mümkün olacaktır.

7. Koruma alanlarında eğitim: Küçük yaştaki çocuklarla birlikte koruma alanlarında yaşayan tüm bireylerin, koruma alanlarında turizme yönelik üretim ve

hizmetler konularında eğitim alması gerekmektedir. Bu eğitim sonucunda küçük yaştan itibaren kültür mirasına saygı duyma ve koruma bilinci bireylere yerleşecektir.

8. Alan tanıtımı: Koruma alanlarını tanıtırken, sadece alan turizmine yönelik değil aynı zamanda ziyaretçilerin çevresel koruma, bölgesel gelenek ve görenekler hakkında da bilgilendiren faaliyetler yapılmalıdır. Tanıtım faaliyetlerinde bölgeye sezon dışında da turist çekecek özellikleri belirleyen pazarlama yöntemleri uygulanmalıdır.

2.3.7 Turizmin Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri

Kültürel miras ve turizm arasında çok yönlü bir iletişim şekli vardır. Kültürel miras yönetimindeki birinci amaç miras alanını korumaktır. Turizmin amacı ise kültürel miras alanından ekonomik getiri sağlamaktır. Korunma konusu çok önemli olsa da kaynakların korunması içinde büyük maliyetler gerekmektedir. Bu maliyetler turizm sektöründen elde edilecek ekonomik geliri gözardı edilemez kılmaktadır.

Kültürel miras ve turizm günümüz dünyasında birbirinden beslenen ve birbirinden ayrılamayan iki ögedir. Miras varlıklarının korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasının ekonomik dayanağı turizmdir.

Her milletin kendine ait kültürü ve kültürel miras varlıkları vardır. Bu varlıklar ancak korunduğu zaman sürdürülebilir nitelik kazanmaktadır Ancak korunma konusunda endüstrileşme, hızlı kentleşme, ikinci konut hastalığı, ve turizm hareketliliği gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yakın geçmişe kadar hiçbir tehlikeye maruz kalmamış birçok bakir alan, günümüzde ortaya çıkan bu sorunlar sebebiyle tahrip olma hatta yok olma tehlikesi yaşamaktadır. Özellikle turizmin plansız, aşırı ve kontrolsüz gelişimi bu kültürel varlıkların taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanımlarını arttırmaktadır.

Turizmin Kültürel Miras Üzerindeki Olumlu Etkileri

- Kültür, seyahat acenteleri, etkinlik ve etkinliklerin oluşturulması, misafirperverlik, gastronomi, alışveriş gibi farklı sektörlerde istihdam yaratılması.

- Turizm için inşa edilen altyapılar, örneğin havaalanı, tiyatro, parklar, konser salonları ve şehrin güzelleştirilmesi gibi yerel halk tarafından kullanılabilmesi
- Tüm sektörlerde en iyi hizmeti sunmak ve yönetim projelerini gerçekleştirmek için vasıflı işlere olan talep ve bu yerel halk için eğitim ve öğretime yatırımı artırması
- Ziyaretçiler ve yerel topluluklar arasında kültürel alışveriş sağlanması
- Yerel kültüre değer verilmesi
- Turistik yerlerin korunması ve korunmasına yatırım yapılması
- El sanatlarının ve eski geleneklerin dans, ritüel, kutlama vb. devam ettirilmesi

Turizmin Kültürel Miras Üzerindeki Olumsuz Etkileri

- İlgi kaybı ve yerel kültür ve geleneklerin yerinden edilmesi.
- Yerel kültür ve gelenekler bir tüketim nesnesi haline gelmesi
- Gelişmekte olan bazı alanlarda eğitim, öğretim ve dil seviyeleri için yabancıların tercihi nedeniyle istihdamda ayrımcılık vb. yapılması
- Kültürel ve doğal kaynakların aşırı kullanılması
- Yerel nüfusun yaşamında önemli değişiklikler olması (örneğin, pazarlar, park yerleri vb. gibi temel hizmetlerin eksikliği ve daha ucuz hizmetlerin sunulduğu modern şehirlerdeki yer değiştirmeler).
- Trafik, şiddet, hırsızlık, sağlık sorunları, cinsel sömürü vb. Sosyal sorunların büyümesi
- Kültürel kimlik kaybı yaşanması

2.3.8 Kültürel Mirasın Turizm Üzerindeki Etkileri

Kültürel miras uluslararası bir kavramdır. Yapılan son araştırmalarda turizmin çoğunluğun tercih ettiği yerlerden daha çok doğal ve bozulmamış bölgelere kaydığı görülmektedir.

Bir araştırma sonucuna göre Amerikalıların %70'inin ve İngiliz turistlerin de %67'sinin, Avrupa'ya seyahat etme nedeni olarak kültürel kalıntıları görmek olduğunu veya seyahatlerinin en azından birini yine kültürel kalıntıları görme adına yaptıkları ortaya çıkmıştır. Amerika'yı ziyarete gelen turistlerin %40'ının kültürel

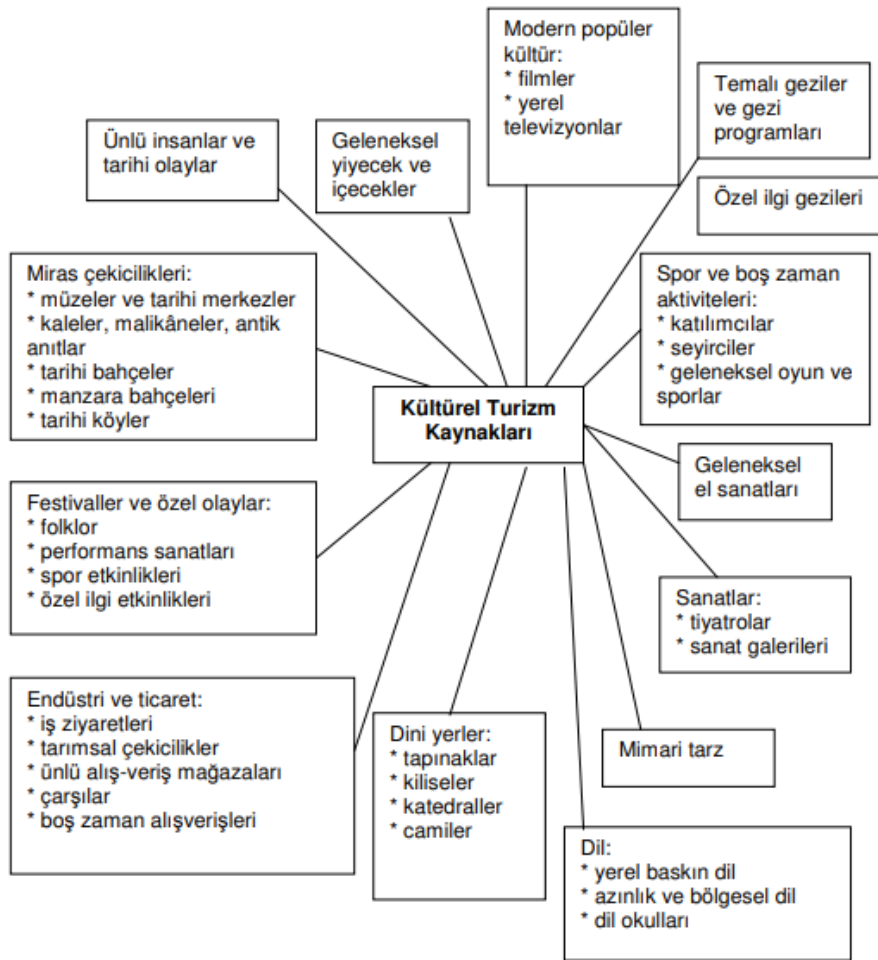
turizmle ilgilendiği araştırma sonucunda açıklanmıştır. Amerika’da yurtiçi seyahat edenlerin hemen hemen yarısı, kültürel veya miras turizmi etkinliklerinin birçoğuna katılmıştır. Kaliforniya’da, deniz aşır seyahat edenlerin %45’i tarihi yerleri ziyaret etmek için gitmiş Kanadalıların %90’ı, ülkelerin kültürel ve tarihi yerleri ile ilgilenmektedirler (McKercher ve Cros, 2002:135)

Dünyada UNESCO’nun kültürel miras listesine girmemiş ortak miras niteliği taşıyan birçok somut ve somut olmayan eser bulunmaktadır. Bu eserlerin koruma altında alınması turistlerin bölgeye seyahat etme isteklerini arttıracak ve kültür turizminin canlanmasını sağlayacaktır .Ayrıca mirasa sahip bölgelerdeki yerel yönetim ve halk işbirliğiyle düzenlenen festivaller, eğlenceler, geleneksel sanatlar da miras turizminin popülerliğini arttıracaktır.

2.3.9 Kültürel Turizmin Kaynakları

Alternatif bir turizm türü olan kültür turizmi, günümüzde değişen seyahat tercihleri ve turistlerin beklentileri karşısında giderek büyümektedir. Turistlerin seyahat etmek için daha otantik ve farklı yerler araması kültürel gezilerde artışa sebep olmaktadır. Dünya Turizm rgt, yapılan kültürel seyahatların turizm sektöründe önemli bir pazar payına sahip olduğunu belirtmektedir. lkeler için önemi bir turizm türü olan kültür turizmi ekonomik açıdan gelir sağlaması yönüyle ülkeler için önemli bir turizm türüdür.

Turizmi ilgilendiren kültürel ögeler neredeyse sınırsızdır ve bu ögeler kültür ve miras turizminin temelidir. Kültür turizmi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için çok önemlidir. Kültür turizm kaynakları geniş bir yelpazede ele alındığında birçok alt gruba ayrılmakta ve incelenmektedir.

Şekil 2. 2 Kültürel Turizm Kaynakları

Kültürel miras alanlarında turizm sektörü büyük bir rol oynar. Çünkü dünya üzerinde en önemli ve her yerde bulunmayan en gözde turizm kaynaklarından biri kültürel miras alanlarıdır. Bir ülkenin, bölgenin kimliğini kültürel geleneklerini ifade ettiği için miras kaynakları turizmin gelişmesi için en önemli kaynaklardır. Kültür odaklı turizm ekonomik getirileri ile birlikte kültür varlıklarının korunması bakımından da çok önemlidir. Kültürel turizm somut ve somut olmayan kültür varlıklarını turistik bir meta haline getirdiği için bu değerler hem korunmalı hem de sürdürülebilirlikleri sağlanmalıdır.

Kültür turizminin alt dalı olan kültürel miras turizmi, tarihi yapılar, sanatsal değer taşıyan anıtsal ve arkeolojik unsurlar ile modern dönemlerde yapılan ve toplum tarafından kabul gören somut ve somut olmayan varlıkların toplamı olarak ifade

edilebilmektedir. Geçmişteki toplulukların kültürel değerleriyle turizm sektörü 1 bütün içindedir. kültürel miras turizminin popülerliğinin artmasıyla beraber kültürel varlıklar daha fazla değer görmeye başlamıştır kültürel miras turizmi, geçmişin tarihsel ve kültürel değerleri ile birlikte günümüzün yaşam tarzını ve kültürünü içerir.

Kültür ile turizm arasındaki ilişki incelenirken kültürün turizme neden olduğu açıkça görülmektedir. Buna ek olarak turistler gittikleri bölgelere kendi kültürlerini taşırlar ve ziyaret ettikleri bölgelerin kültürlerinden etkilenirler.

Miras turizminin son zamanlarda toplam turizm seyahatlerinin %39'dan fazlasına karşılık geldiği UNWTO tarafından açıklanmıştır. (Richards, 2019). Bazı tahminlere göre, bu rakam günümüzde %80lere kadar çıkmaktadır. (Timothy, 2014)

Miras kavramı kendi içinde çekicilik taşımaktadır ve çekicilikler de turizmin temelini oluşturmaktadır. Turistlerin belirli bir yere gitmesi için, o yerin bir cazibe taşıması gerekmektedir. Miras turizmi de birçok çekici özelliğe sahiptir. Bu konu üzerinde çalışan Printice miras turizmi çekiciliğini dokuz alt başlık altında değerlendirmiştir.

1. Doğal tarih çekicilikler:
2. Tarımsal ve endüstriyel çekicilikler
3. Ulaşım çekicilikleri
4. Sosyo-kültürel çekicilikler
5. Bina edilmiş çekicilikler
6. Askeri çekicilikler
7. Manzara çekicilikleri
8. Artistik çekicilikler
9. Tarihi kişilerle ilgili çekicilikler

2.4. Sürdürülebilir Turizmin Kültürel Miras Alanlarında Örnekler

2.4.1 Yurtiçi Örnekler

2.4.1.1.Göbeklitepe Ören yeri, Şanlıurfa

Son yıllarda Türkiye'nin önemli bir turizm alanı olarak ortaya çıkan Göbeklitepe ören yeri, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde 2018 yılın somut kültürel miraslarımız

arasına girmiştir. Tarihi ve sosyolojik açıdan eşsiz bir değere sahip olan Göbeklitepe, sadece bölge turizmine değil çevresel yapıya ve yerel halka da katkı sağlamıştır.

Şanlıurfa'da bulunan Göbeklitepe ören yeri insanlığın tapınak olarak kullandığı ilk yapılardan biri olmasıyla öne çıkmıştır. Ören yeri uluslararası akademik çalışmalarda inancın doğduğu yer olarak geçmektedir. Daha da önemlisi bu zamana kadar bilinenin aksine bölgedeki çalışmalar inancın, insanlık henüz çanak ve çömleği keşfetmemişken bile var olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.5 Göbeklitepe, Şanlıurfa (EA mimarlık , 2020)

Şekil 2.6 Göbeklitepe, Şanlıurfa (EA mimarlık , 2020)

Göbeklitepe, insanlığın ilk kutsal tapınağı, Mısır piramitlerinden daha da eskidir. Yerleşik hayat geçişin ilk izlerini taşıyan ören yerinde tarımın da yapıldığını işaret eden buğday izleri bulunmuştur.

Schmidt (2007)'de “Yaklaşık 12.000 yıl önce, Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgede, insanlık tarihi için en önemli değişimlerinden biri yaşanmaktaydı. İnsanoğlu avcı-toplayıcı olan yaşam tarzından, yerleşik hayata, çiftçi-üretici düzene geçmek üzereydi. Binlerce yıl öncesinin avcı toplayıcılarının bu geçiş döneminde, sandığımız gibi mütevazı ve basit bir yaşam tarzıyla yetinmemiş olduklarını, aksine, görkemli bir evre yaşadıklarını, Göbekli Tepe’de bize bıraktıkları izlerde görebiliyoruz. Göbekli Tepe'nin etkileyici anıtsal buluntuları yetkin bir taş işçiliğini yansıtmakta, taş üzerine kabartma tekniğiyle yapılarak aktarılan motiflerin içerik zenginliği ise karmaşık bir düşünsel düzeye ulaşıldığını göstermektedir.” diyerek Göbekli Tepe'nin önemine değinmeye çalışmıştır.

2018 yılında, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren Göbeklitepe için 2019 yılında tanıtım amaçlı Bakanlık tarafından 'Göbeklitepe yılı' ilan edilmiş olup, çeşitli reklam ve kampanyalarla desteklenmiştir.

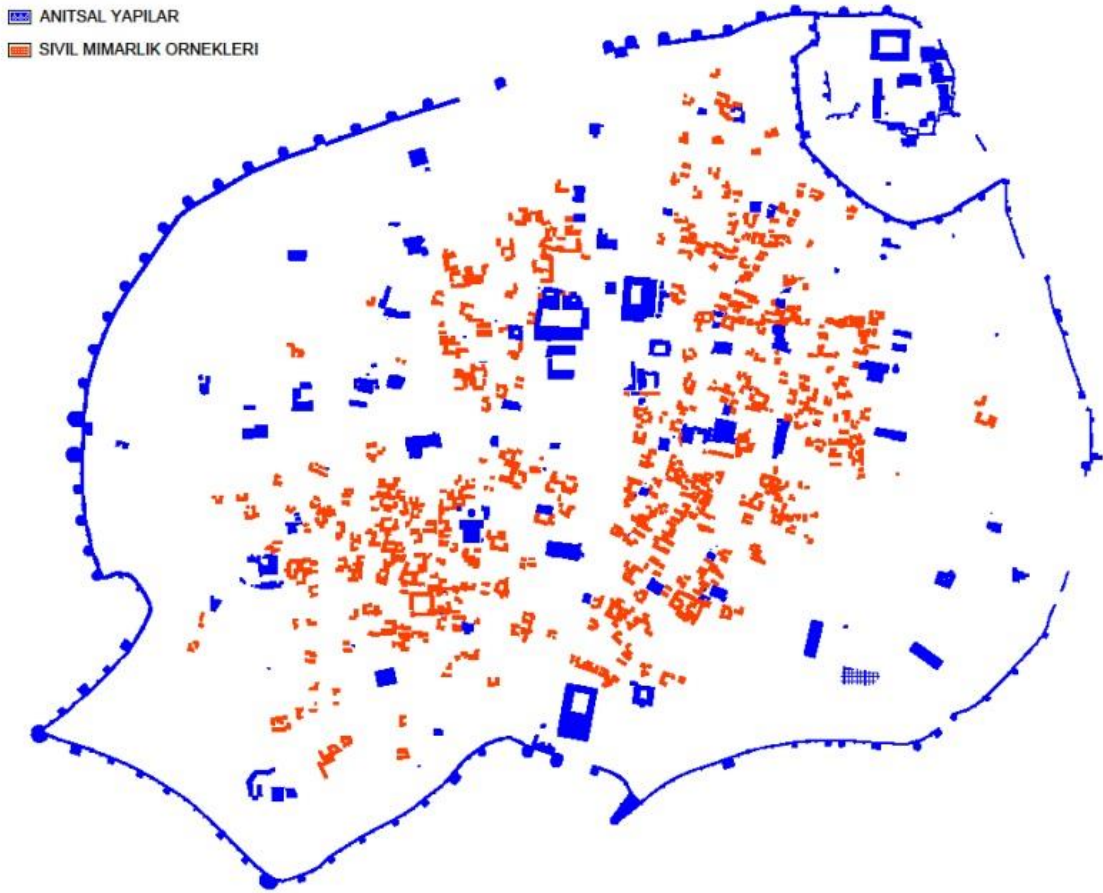
Bölgede başlayan turizm hareketi, kültürel miras yönetimindeki aksaklıkları da beraberinde getirmiştir. Eşsiz özellikleri sebebiyle hızla kültürel turizmin odak noktası haline gelen ören yeri, henüz bir kimlik oluşturulmadan ve çekici noktaları belirlemeden turist almaya başlamıştır. Plansız başlayan turizm hareketi bölge içinde olumsuzluklara neden olmuştur. Bu olumsuzluklar;

- Tanıtımın yetersiz kalması
- Ören yerine giden ulaşım ağlarının yetersizliği
- Turizm kapasitesinin üzerinde turist alınması
- Ekonomik getirinin kültürel mirasın önüne geçmesi
- Yerel halkın kapasitenin üzerinde gelen turistlere karşı hoşnutsuzluğu
- Bölge halkı bilinçlendirilmeden başlayan turizm hareketinde miras öğelerinin bilinçsizce tahrip edilmesi
- Bölge güvenliği tam olarak sağlanmadan turizm hareketinin başlaması
- Çevre ve peyzaj düzenlemelerindeki eksiklikler olarak sıralanabilir.

Son yıllarda bölge üzerinde yapılan akademik çalışmalarda artış gözlenmektedir. Göbeklitepe ören yerinde başlayan bu turizm hareketi, sürdürülebilir turizm açısından istenilen boyuta henüz ulaşmamıştır. Gelecek nesillere bu eşsiz kültürel miras alanını zarar görmeden korumak uluslararası anlamda çok önemlidir. Yapılan akademik çalışmalarda bölgede insan kaynaklı tahrip edilen alanların olduğu ve bölge halkında henüz kültürel mirası koruma bilincinin oluşmadığı gözlenmektedir. Bölge halkının bir kısmının miras alanını ekonomik bir meta olarak gördüğü, bir kısmının da bölgeye gelen turistlerin bölge kimliğini olumsuz yönde etkilediği düşünüldüğü görülmektedir.

2.4.1.2.Diyarbakır Sur İçi Bölgesi

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan Diyarbakır, birçok medeniyetten izler taşımaktadır. Sur içi bölgesi, tarihi bir dokuya sahiptir. Günümüzde etrafındaki çarpık kentleşme ve kaçak yapılaşmalarla zarar görmüş olan bölge, halen önemini korumaktadır. Diyarbakır ili kent merkezinin çoğunluğu sur içinde bulunmaktadır.

Şekil 2.7 Diyarbakır Suriçi Bölgesi Anıtsal Yapılar

Diyarbakır'ın turizm açısından en önemli tarihi bölgesi Sur içi Bölgesidir. Ancak buranın çekiciliğini arttıracak ve sürdürülebilirliğini sağlayacak çalışmalar kısmen başlamış olup, üzerine çok da düşülmemiştir. Son zamanlarda UNESCO adaylığının başarıyla sonuçlanması sonucu Diyarbakır kalesi için bir takım projeler üretilmektedir.

Bir kültürel miras alanı olan Sur içi bölgesi kentsel dönüşüm projeleriyle, turizme kazandırılmaya çalışılmaktadır. Sur içi bölgesi potansiyel sahibi olmasına rağmen, yeterli turistik ilgiyi görememektedir. Sur içi bölgesinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında yaşanan sıkıntılar bu durumun önemli nedenlerinden birisidir. Bu sıkıntılar;

- Sur İçi Bölgesinde nüfus fazlalığı olması ve yaşayanların eğitim seviyesinin düşük olması,
- Halkın koruma konusunda bilinçsizliği,
- Bölgedeki tarihi yapıların istenilen şekilde korunmasının sağlanamaması,
- Tarihi dokuya aykırı yapılan restorasyonlar,
- Yetersiz ve bilinçsiz yapılan çevre çalışmaları,
- Bölgenin bilinçsiz yapılaşmalar sonucu nitelik kaybetmesi,
- Görsel kirlilik,
- Sur içi bölgesi için sürdürülebilir turizm planlamalarının uygulanmaması,
- Bölge tanıtımının yeteri kadar yatırım yapılmaması,
- Bölgeye ulaşan turların yetersizliği,

Bu sorunların çözümüne yönelik atılacak adımlar sayesinde, bölgenin turizm pazarındaki payında bir artışın sağlanması mümkün kılınabilecektir.

Bölge halkının eğitim seviyesinin düşük olması ve yabancı dil bilen sayısının da az olmasıyla birlikte turistleri yeteri kadar yardım edilememesinden dolayı bölgeyi ziyarete gelen yabancı turistlerde olumsuz izlenim bırakılmaktadır.

Bölge genelinde yaşanan bu tür olumsuz durumlar kültürel miras alanlarının bilinçli ve planlı biçimde korunmamasına ve tarihi dokunun zarar göreceği nitelik kaybetmesine neden olmaktadır. Bu durum ise bölgeye yönelik gerçekleştirilecek turizm faaliyetlerini azaltmaktadır. Turizmin gelişmesindeki en önemli faktör kültürel dokunun korunabilmesidir.

Şekil 2.8 Diyarbakır, İskender Paşa Konağı (ONAL,2022)

Şekil 2.9 Diyarbakır, Sülüklü Han (ONAL,2022)

2.4.2 Yurtdışı Örnekler

2.4.2.1 Roma Forumu, İtalya

Roma'nın en önemli turizm destinasyon alanı olan Roma Forumu tüm yıl boyunca turist çekmektedir.

Palatino Tepesi ve Capitol Tepesi arasında bulunan dikdörtgen şeklindeki forum, sadece İtalya'nın değil Dünyanın en çok ziyaret edilen antik yapıları arasındadır.

Şekil 2.10 İtalya, Roma Forumu(Johansson,2004)

İçerisinde Castor ve Pollux Tapınağı, Romulus Tapınağı, Satürn Tapınağı, Vesta Tapınağı, Venus ve Roma Tapınağı, Aemilia Bazilikası, Julia Bazilikası, Septimius Severus Kemerli, Titus Kemerli vb. miras öğeleri bulunduran forum alanı, miras öğelerini açık hava müzesi şeklinde sergilemektedir. Forumdaki kazı çalışmaları 1803 yılında Arkeolog Carlo Fea tarafından başlatılmış, günümüzde kazılara halen devam edilmektedir.

İtalya, kültürel mirasa yönelik somut veya soyut tehditler çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Turizm faaliyetleri, her ne kadar yerel kültürel değerleri yerel ekonomilerin kısa vadeli yararına teşvik ediyor olsa da ziyaret edilen ve kullanılan kültürel miras alanlarının veya yapılarının bozulmasına da yol açabilmektedir. Hem kentsel hem de doğal ortamlardaki kültürel miras alanları, insan çatışmaları, nüfus artışı, çevresel bozulma, turistlerin bilinçsiz davranışları ve kötü yönetimden dolayı olumsuz etkilenmektedir.

Dünya kültürel miras öğelerinin yüzde ellisinden fazlasını barındıran İtalya, turizm hareketliliğinin yanısıra, iklim değişikliğiyle birlikte artan nem miktarı, atmosferik basınç, yağış ve kuraklık gibi etkenlerden miras öğelerini korumakta son yıllarda yükselen ekonomik maaliyetlerden dolayı günümüzde zorlanmaktadır.

Roma Forumu bir açık hava müzesi özelliği taşımasıyla birlikte içinde bulunan yapıların fazlalığı da miras öğelerini korumayı oldukça zorlaştırmaktadır. İtalya halkının turizm bilincine sahip olması, tarihi dokuya aykırı restorasyon çalışmaları yapmaması, turizmi desteklemesi, İtalya hükümeti için avantaj olsa da günümüzde miras öğelerini turist bilinçsizliği ve iklim değişikliği-doğal afet gibi sebeplerden dolayı korumakta zorlanmaktadır.

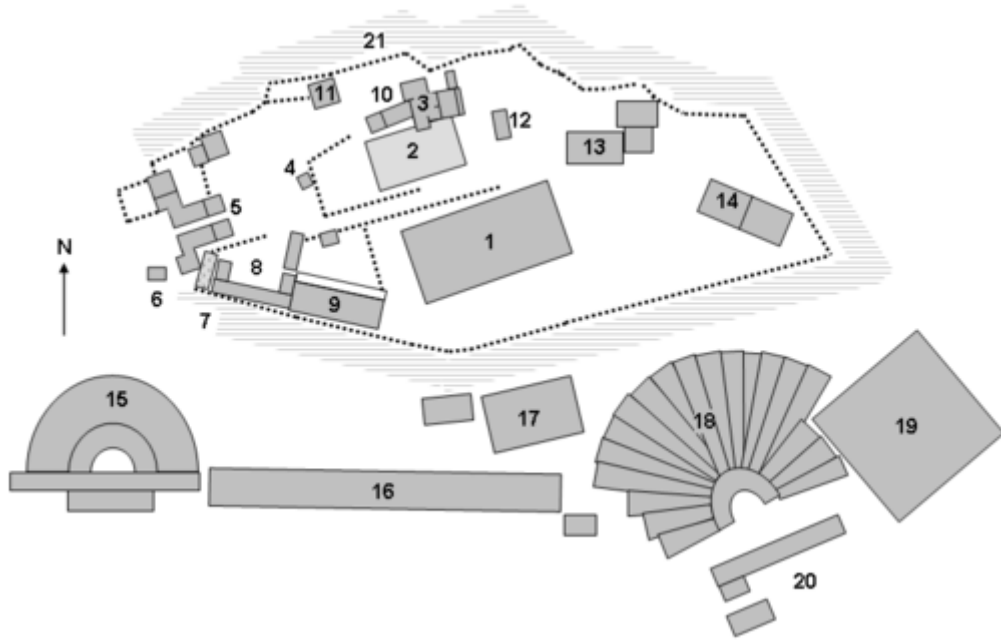
Şekil 2.11 İtalya, Roma Forumu(www.arkeoloji.biz)

2.4.2.1 Atina Akropolisi, Yunanistan

Dünyada akropolis denilince en çok tanınan yer olma özelliğine sahip antik alan, içerisinde Athena Parthenos tapınağı, Kapılı giriş, Athena tapınağı ve Erekhtheion gibi başlıca anıt yapıları barındırmaktadır. Bu yapıların önemli bölümleri halen ayaktaadır.

İçinde bulunan miras öğeleri:

1. Parthenon
2. Eski Athena Tapınağı
3. Erechtheum
4. Athena Promachos Heykeli
5. Propylaea
6. Athena Tapınağı Nike
7. Eleusinion
8. Artemis Brauronia veya Brauroneion Tapınağı
9. Chalkotheke
10. Pandroseion
11. Arrephorion
12. Athena Sunağı
13. Zeus Polieus Tapınağı
14. Pandion Tapınağı
15. Herodes Atticus Odeon'u
16. Eümenlerin Stoası
17. Asklepius Sunağı
18. Dionysos Tiyatrosu Eleuthereus Tiyatrosu
19. Perikles Odeon
20. Dionysos Eleuthereus Temenosu
21. Aglaureion

Şekil 2.12 Atina Akropolisi Bölümleri (Öztürk,2019)

Sanayinin oluşturduğu çevre kirlenmesi sonucunda, antik alanı korumak için geniş çaplı bir restorasyon projesi hazırlanmış ve 1980 yılından başlayarak günümüzde hala devam etmektedir. Akropolü, Dünya çapında turist çekiciliğine sahip olmasından dolayı her yıl milyonlarca turist ziyaret etmektedir. Gelen turistlerin ve yerel halkın bazı kesimlerinin bilinçsizliği sonucu akropol özellikle vandalizm yönünden zarara uğramaktadır. Atina şehrinin yukarısında kayalık bir tepenin üzerinde konumlandığından dolayı rüzgar, atmosfer basıncı gibi iklim hareketlerinden dolayı da korunmaya çalışılmaktadır.

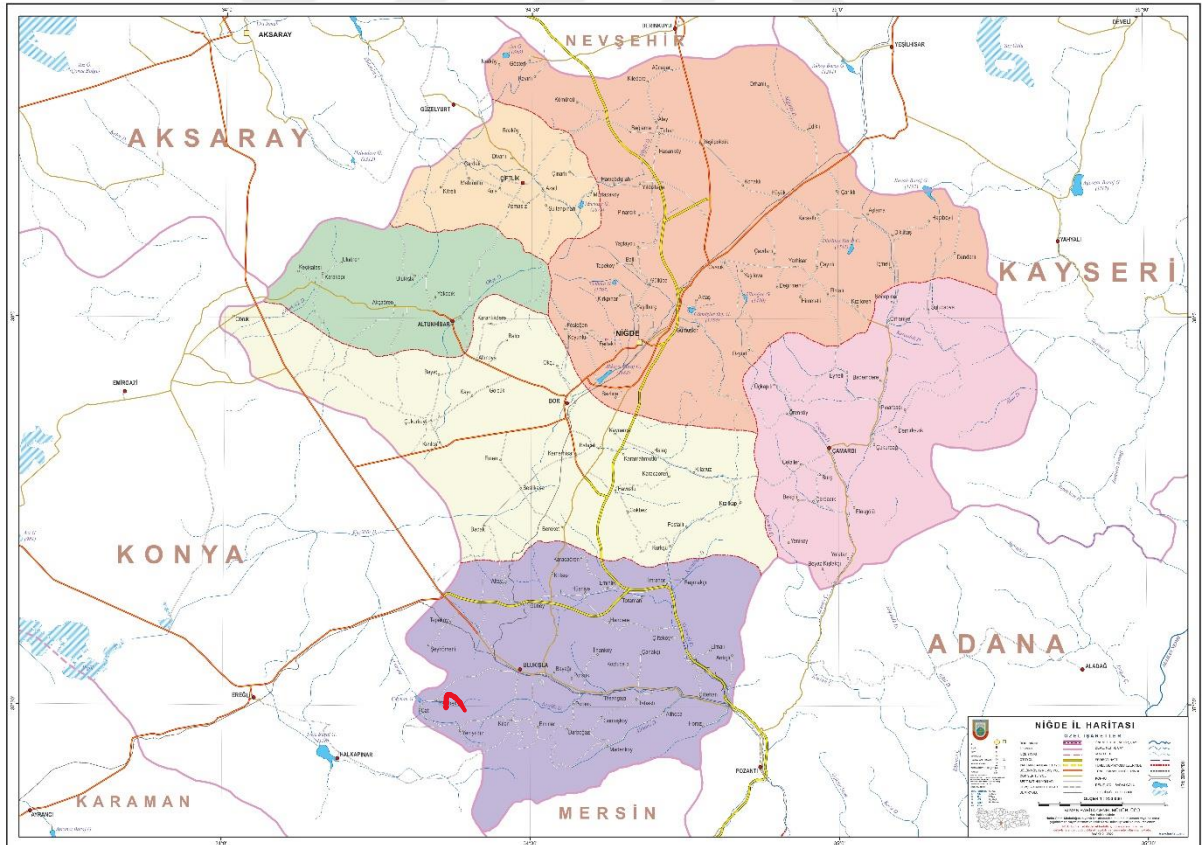
Şekil 2.13 Atina, Atina Akropolisi (Öztürk,2019)

3.ALAN ÇALIŞMASI: NİĞDE İLİ TYANA ARKEOLOJİK ALANI İNCELEMESİ

3.1. Niğde İli

3.1.1 Niğde Konumu

Niğde ili, Akdeniz ile İç Anadolu'nun arasında, Kızılırmak havzasında yer alır.Niğde,kuzeyde Nevşehir, kuzeybatıda Aksaray, doğuda Kayseri, batıda Konya, güneyde Mersin ve Adana'ya sınır komşusudur. İç Anadolunun güneydoğusunda, Orta Toroslar içinde yer alan Bolkar Dağlar'ı ve Ala Dağlar'ın kuzeyinde yer alır. Altunhisar, Bor, Çamardı, Çiftlik, ve Ulukışla olmak üzere beş ilçesi vardır.

Şekil 3.1 Niğde İli Konumu (www.nigde.gov.tr)

3.1.2 Niğde Tarihsel Gelişimi

Niğde çok zengin bir kültür mirasına sahip olan ülkemizin önemli illerinden biridir. Bölgede yapılan Arkeolojik kazılar Niğde tarihinin M.Ö 600.000 li yıllara kadar uzandığını, yerleşik hayatın ise on bin yıldan beri devam ettiğini gösteriyor. Niğde ili sırasıyla Hitit, Frig, Pers, Roma ve Bizans gibi devletlerin hakimiyeti altında yönetilmiştir. Niğde ilinin, Niğde kalesi etrafındaki gelişimi Tyana'nın tahrip edilmesinden sonra halkın buraya taşınmasıyla başlamıştır.

KRONOLOJİ		
Milattan Önce	600.000	Paleolitik
	8000	Neolitik
	5000	Kalkolitik
	3000	Eski Tunç Çağı
	2000	Asur Ticaret Kolonileri Çağı Eski Hitit ve Hitit İmparatorluğu Çağı
	1000	Demir Çağı Genç Hitit Dönemi Frig Uygarlığı Pers Uygarlığı Helenistik Dönem
	29	Roma Dönemi
0 MİLAT		
Milattan Sonra	395	Roma Dönemi Bizans Dönemi
	1166	Selçuklu Dönemi İlhanlı Dönemi
	1466	Osmanlı Dönemi
	1923	Cumhuriyet Dönemi

Şekil 3.2 Niğde İli Kronolojik Tablo (Niğde Kültür Envanteri Cilt 1)

3.1.2.1 Osmanlı Öncesi Tarihsel Gelişimi

M.Ö 1700-1200 tarihleri arasında Hititler Anadolu'da siyasi askeri ve kültürel bir otorite olmuşlardır. Asur ticaret kolonileri zamanında Orta Anadolu'ya yerleşen Hititlerin sınırları arasında Tyana denilen ve bugün 'Kemerhisar' adıyla anılan ilçenin de bulunduğu bilinmektedir.

Niğde'nin bilinen en eski adı olan Nahita, Hititler döneminden kalma Aktaş kasabasında bulunan yuvarlak bazalt taşın üzerindeki Hitit hiyeroglif kitabelerinde, kralı Saruvas'ın adı Nahita kralı olarak geçmektedir. M.Ö 743 yılında Asurlular tarafından Nahita da dahi olmak üzere birçok şehir yok edilmiştir. Bu tarihten sonra Niğde'ye Frigler hakim olmuştur.

M.Ö 17'de Küçük Kapadokya sınırları arasında bulunan Niğde'de Roma hakimiyeti başlamıştır. Zeus adı verilen ve bugün Roma Havuzu olarak bilinen yapı bu dönemden kalma izlerden biridir. Aynı zamanda Hristiyanlık da doğmuş ve misyonerler Anadolu'nun çeşitli yerlerine gönderilmişlerdi. Putperestliğin hakim olduğu Roma döneminde, Hristiyanlık henüz yeni doğmuş bir din olduğu için mağara ve yer altı şehirlerinde gizlenerek yaşanmaktaydı. Niğde de mağara ve yeraltı şehirler açısından zengin bir yer olduğu için Hristiyanlığın yayılmasında büyük önem taşımaktadır.

Bu yeni din 313 yılında resmi bir din olarak kabul edildikten sonra, Gümüşler kasabasının yakınına Andaval kilisesi roma döneminde yapılmıştır.

Niğde'nin tarih öncesi çağlardan bu yana süren önemi, Roma imparatorluğunun Doğu Roma ve Batı Roma İmparatorluğu olmak üzere ikiye ayrıldığı dönemde de devam etmiştir. Doğu Roma imparatorluğunun askeri merkezi Niğde olmuştur.

VII. yy başlarında Arapların istila hareketine Tyana askeri merkeziyle karşılık vermeye çalışan Niğde bu işgal hareketi karşısında yenik düşmüştür. Bu tarihlerde Araplar ve Bizanslar arasında sürekli el değiştiren kent 956 yılında Bizans topraklarına katılmıştır.

Niğde tarihi süreçte Selçuklular devrinde askeri, idari, kültürel ve jeopolitik açıdan önemli bir merkez haline gelmiştir. Bölgenin Türklerin eline geçmesi ve müslümanlaşması yeni yapılaşma ihtiyacı doğurmuştur. Kalenin dış surları ve güneyindeki bedesten Selçuklular döneminde yapılmaya başlanmış ve tamamlanmıştır. Niğde'nin anıt niteliğindeki Alaaddin Camii, hanlar, hamamlar, çeşmeler, türbeler Yine

Selçuklular döneminde inşa edilerek bölge Türkleştirilmiş ve Anadolu-Türk şehrine uygun yapılaşmalar başlamıştır.

Moğol istilaları sonucunda İlhanlılara geçen bölgede, dini yapılar ve sivil mimari yapıların inşasına devam edilmiştir. Sungur Ağa Cami ve Türbesi dönemin en güzel eserlerindedir.

Karamanoğulları hakimiyetine geçildiğinde, savaşlar yüzünden imar yavaşlasa da Şah Mescidi ve Ak Medrese bu dönemden kalan iki güzel yapıdır.

3.1.2.2 Osmanlı Dönemi

Fatih Sultan Mehmet zamanında Niğde ve çevresi Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Niğde Osmanlı hakimiyetine girdikten sonra Selçuklu dönemindeki kadar aktif yapılaşma olmamıştır. Dışarı Cami ve Rahmaniye Cami bu dönemin sade eserlerindedir.

Selçuklulardan 19.yy'a kadar olan dönemde İslam kenti olan ve İslam kültürü üzerine devam eden Niğde'de, 19.yy geldiğinde gayrimüslimlere ait ibadethanelerin sayısının oldukça arttığı görülmektedir. Gayrimüslimlere ait kiliselerin yanı sıra Karamanlı olarak adlandırılan gayrimüslim Türklerin yaşadığı Hamamlı, Fertek ve Yeşilburç köylerinde çok sayıda sivil mimarlık örneği yapılar bulunmaktadır.

Mondros mütarekesinden sonra Osmanlı devletinde sorunlar başlamıştır. Konumu itibariyle Niğde cephede mühimmat ve erzak bakımında hayati destek de bulunmuştur. Cumhuriyetin ilanını top atışlarıyla kutlayan ilk şehir Niğde'dir.

Cumhuriyetin ilk on beş yılında Niğde'de imar faaliyetleri çağdaş yöntemlere uygun olarak hızla başlamıştır. Geniş alanlara okullar yurtlar yapılmış, cadde ve sokaklar yeniden düzenlenmiştir.

3.1.3 Niğde İli İklim ve Bitki Örtüsü

Niğde ilinde yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı olan karasal iklim etkileri görülür. Bu iklimin görülme nedeni etrafının dağlarla çevrili olmasıdır. Deniz seviyesinden 1200 metre yukarıda konumlanmıştır.

Niğde İç Anadolu Bölgesinde bulunduğu için genel olarak bitki örtüsü bozkırdır. İl de bulunan orman alanları oldukça azdır. Son yıllar orman alanlarını arttırmak amacıyla ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır.

NİĞDE	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	0.0	1.4	6.0	11.0	15.6	19.8	23.2	23.1	18.8	13.3	6.5	2.0	11.7
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	5.3	7.0	11.9	17.2	22.2	26.6	30.2	30.3	26.3	20.4	13.2	7.4	18.2
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	-4.1	-3.2	0.8	5.0	9.1	12.9	15.8	15.6	11.4	7.0	1.3	-2.2	5.8
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.8	5.0	5.8	6.9	8.2	9.9	11.1	11.0	9.6	7.3	5.5	3.7	7.3
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	9.37	8.40	11.00	12.30	12.93	8.50	2.40	2.13	3.73	6.80	7.37	9.40	94.3
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	34.3	32.0	38.8	41.1	43.4	29.2	5.5	7.7	12.4	30.3	32.7	42.5	349.9
Ölçüm Periyodu (1935 - 2021)													
En Yüksek Sıcaklık (°C)	19.9	20.5	26.4	30.8	33.0	35.0	38.5	38.5	37.3	32.0	25.0	21.2	38.5
En Düşük Sıcaklık (°C)	-25.6	-24.2	-23.9	-6.9	-2.6	3.5	6.6	6.5	-0.7	-6.2	-19.5	-24.0	-25.6

Şekil 3.3 Niğde 2021 yılı meteoroloji verileri(TUIK)

3.1.4 Niğde İdari Yapısı ve Nüfusu

1924 yılında il statüsü kazanan Niğde'nin merkez ilçesiyle birlikte, Altunhisar, Bor, Çamardı, Çiftlik ve Ulukışla olmak üzere altı ilçesi bulunmaktadır.

Yıl	İlçe	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2021	Merkez	234.118	117.001	117.117
2021	Bor	60.478	30.137	30.341
2021	Çiftlik	26.206	13.543	12.663
2021	Ulukışla	19.049	9.667	9.382
2021	Çamardı	11.940	5.830	6.110
2021	Altunhisar	11.934	6.038	5.896

Şekil 3.4 Niğde 2021 Yılı Nüfus Verileri(TUIK)

3.1.5 Tarım, Hayvancılık ve Sanayi

Niğde ili yerel halkının geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Tarımda özellikle elma ve patates üretimi ihracatı ilk sırada gelmektedir. Bu iki üründe üretim ya da satışta gerçekleşen sıkıntılar ekonomik olarak ili kötü etkilemekte ve diğer sektörlerde de bu kötü etki hissedilmektedir.

Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılıkta il genelinde yaygındır. Kümes hayvancılığı da ikinci sırada ve arıcılık faaliyetleri de üçüncü sırada takip etmektedir.

Gelişen sanayisiyle Niğde ili, ticari bir yaşam şehri statüsü de kazanmaktadır. Sanayi faaliyetleri daha çok halı, deri, iplik, çimento gibi sanayi işletmeleri ve patates ve elma gibi tarım işletmeleri alanlarındadır.

3.1.6 Ulaşım ve Altyapı

Coğrafi konumu sebebiyle Türkiye'nin her tarafıyla ulaşım irtibatı bulunan Niğde, ülke içi ulaşım bağlantıları açısından önemli bir ildir. Niğde aynı zamanda Konya-Adana demiryolu ağı üzerindedir. Kentin küçük olması nedeniyle günümüze kadar sorun olmaya kent içi ulaşım, son yıllarda artan nüfus karşısında yetersiz kalmaktadır. Araç sayısının artması kent içi ulaşımında aksaklıklar oluşturmakta ve Niğde de trafik sorunu problem olmaya başlamaktadır.

Alt yapı bakımından şehir iyi durumdadır. İçme suyu genelde yer altı kaynaklarından karşılanmakta olup temizdir. Şehir şebekesinden toplanan atık sular arıtıldıktan sonra Akkaya Barajı'na verilerek tarımda kullanılmaktadır. Ancak Akkaya Barajı'ndan kaynaklanan kötü koku şehir halkını rahatsız etmektedir ve günümüzde bu problem çözümü kavuşturulamamıştır.

3.1.7 Niğde Turizm Potansiyeli

Niğde sahip olduğu turizm kaynakları çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Açığa çıkarılmayı da bekleyen birçok turizm alanını içinde barındırmaktadır. Alternatif turizm çeşitliliği de fazla olan Niğde ilinde tarihi, kültürel, sağlık ve dağcılık gibi aktiviteleri bulmak mümkündür. Niğde'nin turizm potansiyeli aşağıdaki maddelerle değerlendirilir.

- Ulaşım açısından demiryolu ve karayolu ağlarına sahip olup havaalanı kent içinde bulunmamaktadır.
 - Turizm kaynakları sadece merkez ilçede değil tüm ilçelerine yayılmış durumdadır. Çamardı ilçesinde dağcılık, kamp turizmi yapılırken, Bor ilçesinde tarih turizmi barındırmaktadır. İlçelere erişim kolay olmakla beraber zaman olarak gidiş dönüş uzundur.
 - Niğde ilinde turizm yatırımları yetersiz olmakla beraber gün geçtikçe turizme verilen önem artmaktadır.
 - Niğde ili ve çevresinde oteller, konukevleri, dağ evleri ve kamp alanları mevcuttur. Gün geçtikçe de sayıları artmaktadır.
 - Bolkar lalesi ve sessiz kurbağasıyla dünyada tek olan Niğde, Türkiye'nin en yüksek dağlarından biri olan Demirkazık Dağı ve Bolkar Dağı'na sahip olması Niğde'nin turizm değerini arttırmaktadır.
 - Niğde halkının turizm etkinliklerine olumlu bakması ve misafirperver olmaları da turizm hareketine değer katmaktadır.
 - İl sınırları içerisinde arkeolojik sit alanları ve 600.000 yıl öncesine ait kalıntıların bulunduğu Kaletepe en önemli tarihi alanlarındanındır.
- Sahip olduğu değerleri rağmen turizm açısından gerekli gelişmeyi gösteremeyen Niğde ili için Niğde İl Valiliği tarafından yapılan çalışmalarda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.
- Eğitim ve bilime önem verilerek sosyal yatırımların desteklenmesi ve turizm etkinliklerinin geliştirilmesi
 - Alternatif turizm çeşitlerinin tanıtılması ve canlandırılması
 - Turizm altyapısındaki eksikliklerinin belirlenmesi ve çözülmesi yönünde çalışmalar yapılması
 - Yörenin el sanatlarının desteklenmesi ve geliştirilmesi
 - Yöre kültürünün canlı tutulması
 - Yerel ürünlerin kayıt altına alınması ve marka değeri kazandırılma çalışmalarının yapılması
 - Niğde ili tanıtımına yatırım sağlanması
 - Turizm amaçlı kurulan örgütlere destek verilmesi
 - Turizm eğitimi veren yerlerin arttırılması, turizm bilincinin oluşturulmaya sağlanması

- Turizmi geliştirmek adına projeler yapılması

Yapılan/yapılması devam eden projeler:

- Niğde kalesi, Tarihi Cullaz ve Kadioğlu sokağı,
- -Çiftehan Turizm Gelişme Bölgesi,
- -Çamardı -Aladağlar Turizm Gelişme Bölgesi,
- -Narlıgöl ve Nar Vadisi Turizm Gelişme Bölgesi,
- -Tyana Turizm Gelişme Bölgesi,
- -Eskigümüş Turizm Gelişme Projesi,
- -Kayaardı – Yeşilburç Turizm Projesi,
- -Kiliseler Güzergâhı Projesi

Ayrıca Niğde ili kültür ve turizm alanı konusu üzerinde SWOT analizi çalışması yapılmış ve turizm konusunda Niğde ili için önemli sonuçlar çıkarılmıştır. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde turizm kaynakları bakımından oldukça zengin olan kentin, turizmi iyi değerlendiremediği açıkça görölmektedir. Nevşehir ve çevresinin turizm sektöründe bu kadar ilerleme kaydederken, Niğde'nin pasif kalması turizme yönelik politikaların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Turizmin bölgeye ve halka ekonomik getirileri ve halkın turizm hareketini olumlu karşılaması düşünöldüğünde Niğde İlindeki yöneticilerin turizm yönünde yatırımları arttırması ve turizm kaynaklarını kullanarak ili tanıtımları gerekmektedir

3.1.8 Niğde'de Bulunan Önemli Tarihi Eserler

Zengin kültürel miras kaynaklarına sahip olan Niğde ili, en çok turist çeken kültür mirası varlıklarından bir kısmı aşağıdaki gibidir.

- Alaaddin Cami
- Gümüşler Manastırı
- Aktaş Kilise Cami
- Dışarı Cami
- Sungurbey Cami ve Türbesi
- Andaval Kilisesi
- Küçükköy Kilisesi

- Ermeni Kilisesi
- Hüdavend Hatun Türbesi
- Şah Süleyman Türbesi
- Niğde Kalesi
- Ak medrese
- Rum kilisesi
- Tyana Antik Kenti
- Sokullu Mrhmet Paşa Bedesteni
- Saru Han
- Kadioğlı Konağı
- Saat Kulesi
- Hüdavent Hatun Türbesi

3.2 Tyana’da Arkeolojik Alanı

3.2.1 Tyana’nın Tarihsel Gelişimi

Asur Ticaret Kolonileri Çağı

MÖ 2 binli yılların başında bölgede yaşayan Asurlular teknik ve kültürel anlamda çevresindeki bölgelerden üstün ancak doğal kaynaklar bakımından zayıftırlar. Bu nedenler Kapadokya bölgesinde deri, bakır, gümüş gibi ürünlerin ticaretini yapmışlardır.

Anadolu’da Lübnan ve Filistin’e kadar uzanan ticaret ağları oluşturmuşlardır. İlk kurdukları merkez Kültepe’dir. Ticaret merkezlerini kullananların ihtiyaçlarını gidermek için kervansaraylar da inşa etmişleridir.

Ticari politikaları oldukça güçlü olan Asurlular güvenlik sorunlarıyla M.Ö 18.yy ortalarında bölgede varlığını kaybetmiştir. Asurlular döneminden sonra gelen Hititler kendi kaynaklarında, o dönemde Tuwanuwa olarak adlandırılan Tyana bölgesi’nde Asur Ticaret kolonilerinin var olduğunu yazmışlardır.

Hitit İmparatorluğu

Anadolu’nun ilk büyük siyasi gücü olan Hititler, Tuwanuwa’yı kendi topraklarına ilk hükümdarları olan Labarna döneminde dahil etmişlerdir. Hititlere ait

olan M.Ö 1525-1500 arasında olduğu düşünölen Hitit fermanında; ‘ *Büyük kral majeste şöyle der: Önce büyük kral Labarna idi ve sonra onun çocukları, kardeşleri, hısım akrabaları ve askerleri birlik halinde idi. Ülke küçüktü. O nereye sefere gittiyse, düşman ülkeleri kudretiyle yenmişti ve ülke tamamen mahvetmişti. Ülkeyi tamamen güçlendirip denize sınır yaptı. O seferden dönünce çocuklarından her birini bir ülkeye gönderdi. Bu ülkeler Hupisna, Tuwanuwa, Nenassa, Landa, Zallara, Parşuhanta/Purushanta, Lusna idi.*’ diye başlayan fermanada adı gecen Tuwanuwa ülkesinin fermanın devamında Hitit sınırları içerisinde uzun süre kaldığı yazılmıştır

Ayrıca Hitit kaynaklarında Tuwanuwa kenti fırtına tanrısı, Tuwanuwa kenti tanrıçası şeklinde geçen yazılardan kentin Hitit inanç sistemine sahip olduğu ve Hititler için kutsal bir alan olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.5 Hititler Dönemi'nde Tyana(www.historyfiles.co.uk, 2022)

Geç Hitit Dönemi

Hititlerden sonra, geç Hitit beyliklerinden Tabal beyliği sınırları içerisine giren Tuwanuwa, Niğde bölgesiyle birlikte yönetilmiştir. Geç hitit dönemi parlak bir dönem olmasında rağmen kısa sürmüştür.

Pers Dönemi

Persler için önemli imparatorlardan biri olan Genç Kyros'un savaş dönüşü Tyana'ya geldiği, burada konakladığı ve Tyana'nın kalabalık zengin ve büyük bir kent olduğu 'Onbinlerin Dönüşü' adlı eserde anlatılmıştır.

Helenistik Dönem

Pers egemenliği 'ne giren Tyana Kapadokya bölgesi güney sınırları içerisinde varlığını devam ettirmiştir.

Kapadokya Krallığı

Kapadokya Dönemi'nde Tyana da ilk kez bronz sikkeler üreilmeye başlanmıştır. Sikkelerin üzerinde Tyana olan kentin adı 'TY' olarak kodlanmıştır.

Bu dönemde Yunan yapılarının inşasına devam edilmesi ve Tyana'da Yunan polis teşkilatının kurulması, bölgedeki Helenistik dokuyu güçlendirmiş olup Tyana'yı Kapadokya'nın önemli kentlerinden birisi yapmayı başarmıştır.

Roma Dönemi

Tyana ve Kaisareia Roma döneminin en önemli iki kentidir. Tyana da sikke basımı bu dönemde de devam etmiştir.

Roma İmparatorluğu'nun altın çağı olarak adlandırılan MS96-180 yılları arasında Tyana bölgesine önemli yatırımlar yapılmıştır. Tyana'nın düz bir ova üzerinde olması ve Kilikya kapılarına yakın olması kente değer katmaktadır.

Bölgede bulunan miş taşları, MS98-117 yılları arasında yol yapım çalışmalarının gerçekleştiğini göstermektedir.

Roma imparatorlarından Marcus, seyahat ettiği bir dönemde Tyana'ya gelmiş ve eşi Tyana yakınlarında bir kentte hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde ilk kez Tyana'dan senatör seçilmiş ve Roma Senatosuna kabul edilmiştir.

Roma döneminde şehirler 'Colonia' ünvanıyla onurlandırılıp, bu ünvanı alan şehirlere özel vergi indirimleri uygulanırdı. Roma İmparatorlarından Caracalla, Tyana'ya 'Colonia' ünvanı vermiştir. Bu dönemde Tyana'ya büyük yatırımlar yapıldığı ve günümüze ulaşan çoğu yapının bu dönemden kalmış olduğu düşünülmektedir.

M.S 273 yılına Tyana merkezi otoriteye karşı ilk kez ayaklanmış. Dönemin imparatoru Tyana'yı kuşatmak istemiş ancak araya giren Tyanalılar sayesinde kente saldırmaktan vazgeçmiştir.

Bizans Dönemi

Doğu Roma dönemi olarak da adlandırılan bu dönemde Tyana, yönetim merkezi olmuştur. Piskoposluk merkezi haline dönüşen Kapadokya Bölgesi'nin batı kısmında bulunan yedi kentin yönetim merkezi Tyana seçilmiştir. Bu seçimde Tyana kentinde kentsel kurumların ve askeri aristokrat sınıfın var olması önemli olmuştur.

Kent MS 7.yy sonlarında Arap akınlarına maruz kalmış ve bundan sonraki dönemlerde kent önemini yitirmiştir

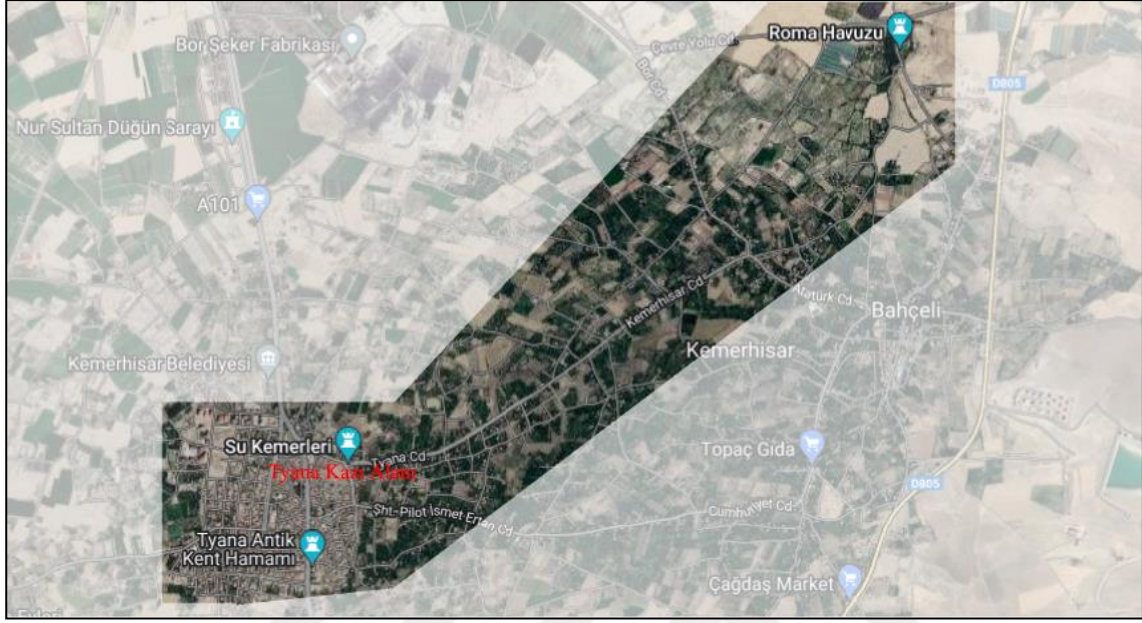
Şekil 3.6 Itinerarium Burdigalense (Hacı Yolu/Kudüs Yolu) Yol Güzergâhı (French, 2016)

Şekil 3.7 Itinerarium Antonini (Ankyra-Tyana-Pylea Yolu) Yol Güzergâhları (French, 2016)

Tarihçi Herodot, Kral Yolu hakkında Kapadokya Bölgesi'nde kervanlar için yapılan yirmi sekiz konaklama yeri olduğundan bahsetmektedir. Kervanlar için yapılan konaklama yerlerinden biri de büyük bir ihtimalle Kilikya Kapıları'ndan önce önemli durak yeri olan Tyana (Kemerhisar) kentiydi. Önemli bir durak yeri olmasından dolayı kent farklı zamanlarda önemini korumuş ve ticaret merkezi olmuştur. Şehir, ayrıca bu önemli yoldan başka İkonium (Konya), Herakleia (Muğla/Milas-Kapıkırı) ve Garsauratis (Colonia Arkhelais -Aksaray) üzerinden gelen ve Kilikya Kapıları'na doğru yönelen yolun geçiş güzergâhı üzerinde de yer almıştır. Böylece Tyana, sözü edilen önemli yolların kavşak noktasında yer alarak bir Kilikya şehri olan Tarsos (Mersin-Tarsus) ile birlikte Toroslardaki transit yolu denetleyen önemli bir yer olmuş.

3.2.2 Tyana'da Bulunan Roma Dönemi Yapıları

Şekil 3.8 Tyana'da Bulunan Roma Dönemi Yapıları

3.2.2.1 Roma Havuzu

Niğde İli Bor İlçesi Bahçeli kasabasında bulunan Roma havuzu adından da anlaşılacağı üzere Roma döneminde M.S 2 yy. sonu 3.yy başında yapılmıştır. Havuzun Tyana'nın su kaynaklarından birinin olduğu yere yapıldığı düşünülmektedir. Roma havuzunun 200m doğusunda bulunan köşk höyük bu kaynağın binlerce yıldır kullanıldığını göstermektedir.

Buradaki çalışmalar ilk olarak 1946 yılında Su Şubesi müdürlüğü tarafından başlatılmıştır. Bu kazı sonucunda altın bir yılan bulunup Niğde müzesine teslim edilmiştir.1995 yılında Kültür ve turizm bakanlığı tarafından sit alanı olarak ilan edilmiştir.

Şekil 3.9 Niğde, Roma Havuzu (ONAL 2022)

Dikdörtgen bir plana sahip olan havuzda biriken su, kemerlerle Antik Tyana bölgesine ulaşır, bölgenin su ihtiyacını karşılıyordu. Roma havuzu olarak adlandırılan su toplama alanı, halen akan doğal kaynak suyunun toplanması ve arazinin yer durumuna göre yapılan yaklaşık 4 km uzaklıkta bulunan Tyana antik kentine kadar devam eden su kemerleriyle birlikte çalışan bir yapıdır. Roma Havuzunun Tyana yerleşimine giden su yolunun başlangıcı olduğu düşünülmektedir. Köşk pınardan gelen su Roma havuzunda biriktirilip, taş kanallar vasıtasıyla kemerlere ulaştırılıyordu. Kanalların yol yapımı gibi nedenlerden dolayı yok edildiği düşünülmektedir. 1996 yılında Saray Cami inşasında kanalların bir kısmı bulunmuştur. Ölçülerinin kemerlerin üzerinde bulunan kanalların ölçülerine yakın olduğundan dolayı Roma havuzuna ait olduğu düşünülmektedir.

3.2.1.2 Su Kemerleri

Niğde ili Bor İlçesi Kemerhisar beldesinde bulunan su kemerleri, Roma havuzundan beldeye kadar toprak altında kalmıştır. Kalan bölümden kazı alanına kadar olan kısım ise toprak üzerine çıkarılmış ve büyük bir bölümü ayaktadır. Bu kemerler Roma havuzundan kente su taşımak amacıyla Roma döneminde yapılmıştır. Su

kemerleri M.S II.-III. Yüzyıllara ait olup Tyana arkeolojik sit alanıyla birlikte koruma altındadır.

Su kemerlerinin kullanıldığı dönemdeki uzunluğu bilinmemekle birlikte, Texier 2002 yılında yaptığı çalışmada 3.2km olduğunu öngörmüştür. Günümüzde takip edilebilen 143 kemerlerin uzunluğunun 1.7km olduğu saptanmıştır.

Kemerler inşa edilirken kullanılan kireç taşları, beldeye ait bir köyden getirilmiştir. Kemerlerin ayaklarında 0.7-1m arasında değişen ölçülere sahip kare taşlar kullanılmıştır.

Şekil 3.10 Su Kemerleri(Tyana Kazı Arşivi)

Şekil 3.11 Niğde, Kemerhisar Su Kemerleri (ONAL 2022)

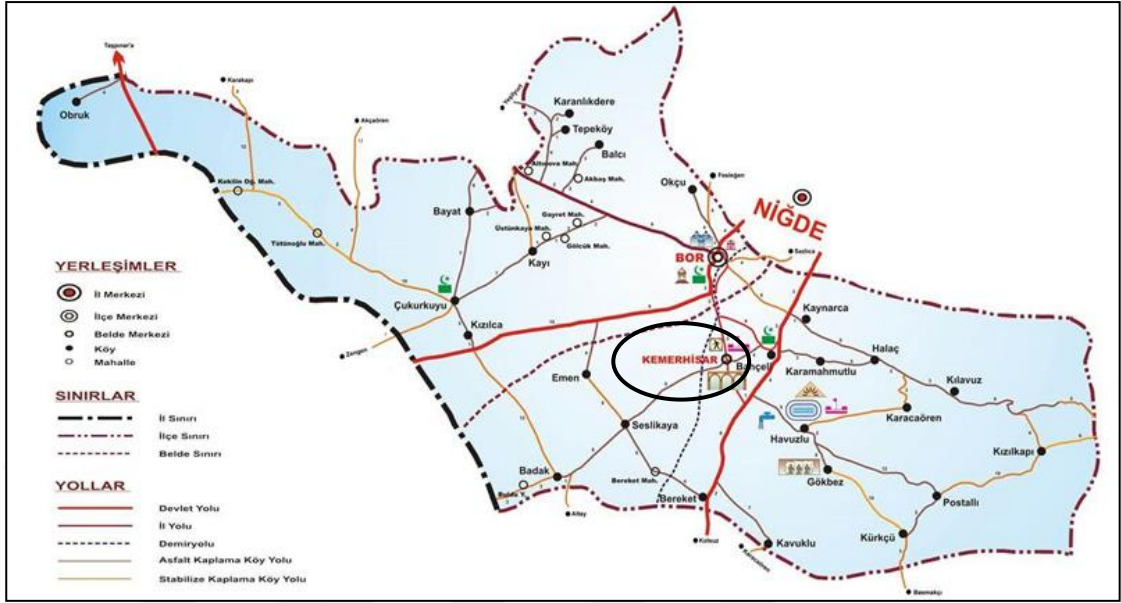
3.2.1.3 Roma Hamamı

Niğde ili Bor İlçesi Kemerhisar beldesinde bulunan Roma Hamamı 2002-2008 yılları arasında gerçekleşen kazılar sonucunda tamamen ortaya çıkarılmıştır. Hamam 40x42m ölçülerinde kare formda inşa edilmiştir. Yapı dükkanlar, ocak bölümü, soyunma odası, orta salon, soğukluk, ılıklik ve sıcaklık bölümlerinde oluşmakta ve bölümlerin hepsi dikdörtgen formdadır.

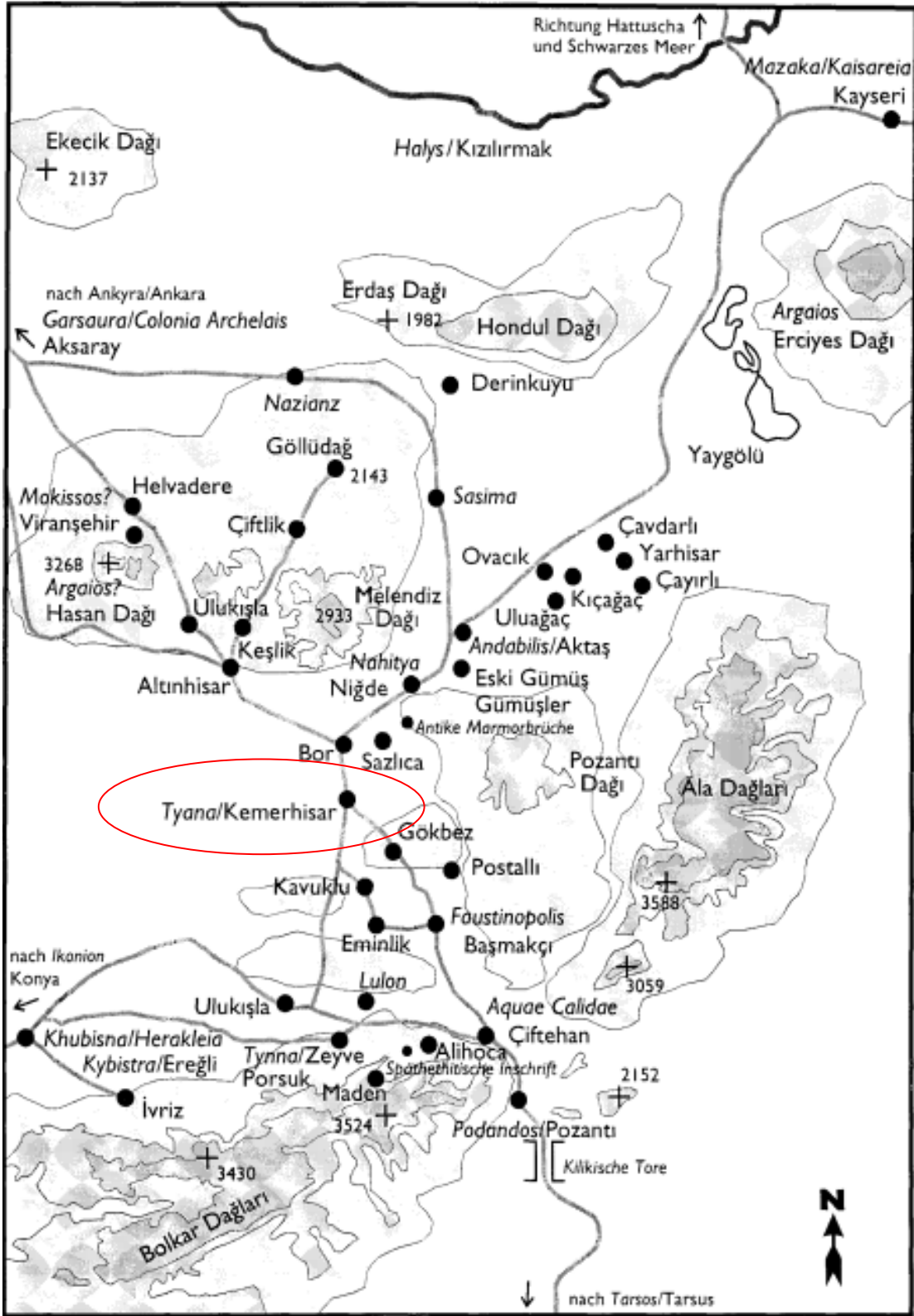
Şekil 3.12 Hamam Kompleksinin Plan Çizimi (Tyana Kazı Arşivi)

3.2.3 Tyana Arkeolojik Miras Alanının Konumu ve Önemi

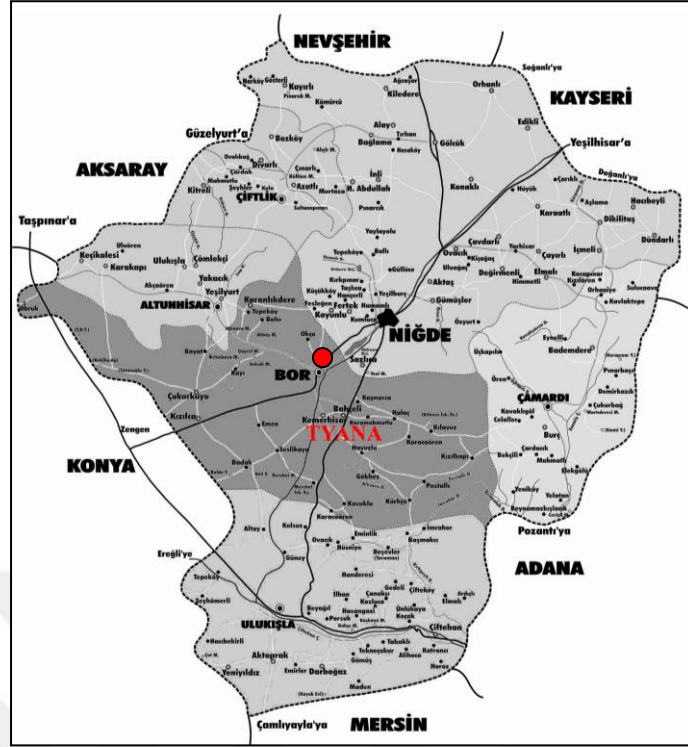

Şekil 3.13 Tyana Konumu (ONAL,2022)

Kapadokya adı verilen bölgede bulunan Antik kent, Niğde ilinin Bor ilçesinde bağlı Kemerhisar beldesinde bulunmaktadır. Bölgenin adı halen bir kısmı ayakta olan kemerlerden gelmektedir. Niğde'nin 26 km güneybatısında bulunan Tyana, tarihte bölgenin en önemli şehridir. Anadolu ve Kuzey Suriye arasında çok önemli bir güzergahta bulunmaktadır. Roma imparatorluğu zamanında bölge ikiye ayrılmış ve Tyana güney kısmın merkezi olmuştur. Bizansla yapılan savaşlardan sonra Tyana bölgesi terkedilmiştir. Çok önemli kalıntılara sahip olan Tyana bölgesinde bulunan su kemerleri çok büyük alana sahip olan eski şehrin su ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmıştır.

Şekil 3.14 Kemerhisar ve Çevresi (Berges,Nolle,2000)

Şekil 3.15 Tjana Konumu (ONAL,2022)

Şekil 3.16 Tjana Arkeolojik Alan Konumu (ONAL,2022)

Şekil 3.17 Kazı Alanı 3D Üst Görünümü (Arda Oral ,2021)

Şekil 3.18 Kazı Alanı ve Çevresi 3D Görünümü (Arda Oral ,2021)

Bölgede yapılan çalışmaların devamında vaftiz alanı, anahtarlar, çeşitli tasvirler bulunmuştur ve bulunmaya devam etmektedir. Tarihte Kapadokya bölgesi olarak adlandırılan bölgelerde V. yy. kadar izlenebilen başka bir kilise yapısı olmadığı göz önünde bulundurulursa ören yerinde bulunan Kemerhisar kilisesinin bu yönde ilk sırada yer aldığı söylenebilir. Tyana ören yeri I. II. III. dereceli arkeolojik sit alanı olarak koruma altındadır.

Kadastral harita ve sit sınırlarının çakıştırılmasıyla sit alanı içerisin kamu ve özel mülkiyetlerin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum kazı faaliyetlerinin devam edebileceği alanı ortaya çıkarmıştır. Sit sınırları belirlenirken yollara dikkat edilirken, su kemerlerinin etrafından yollar geçtiği için bazı parsellerin sit sınırlarıyla ikiye bölündüğü görülmektedir. Bu yüzden sit alanlarının büyüklüğü hesaplanırken parsel sayısı yerine hektar hesabı yapılmıştır.

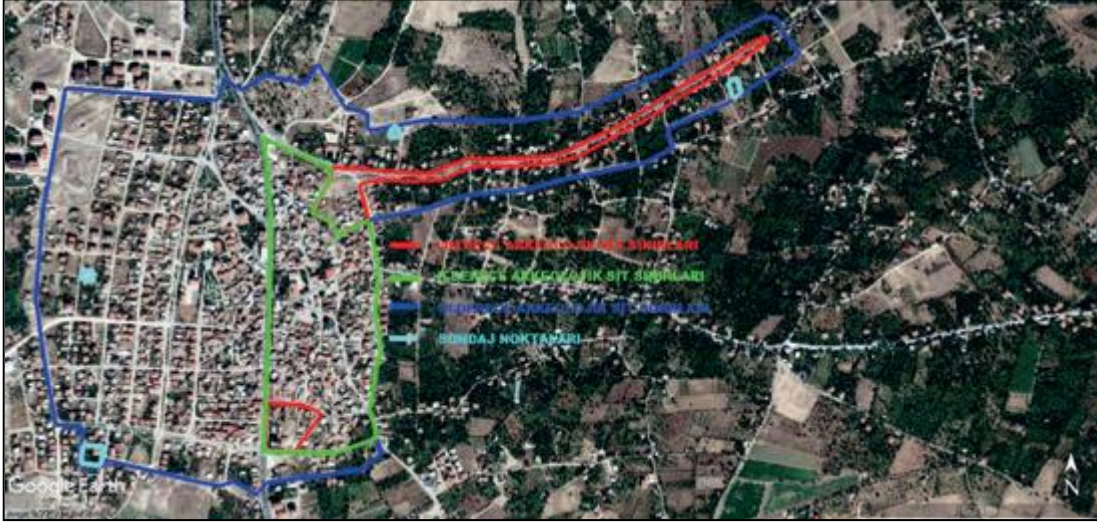
Yapılan hesaplara göre Kemerhisar 1.Derece Arkeolojik Sit Alanı 4.98 hektardır. Bu alan su kemerlerinin yakını ile kazı sahası olan alanın su kemerleriyle sonlandığı kısımdır. Roma Hamamı da bu alanın içerisinde bulunmaktadır.

2. Derece Arkeolojik Sit Alanı 16.26 hektar olup, bölgedeki en büyük sit alanıdır. Bu sit alanının içine imara açık bir ada girmektedir.

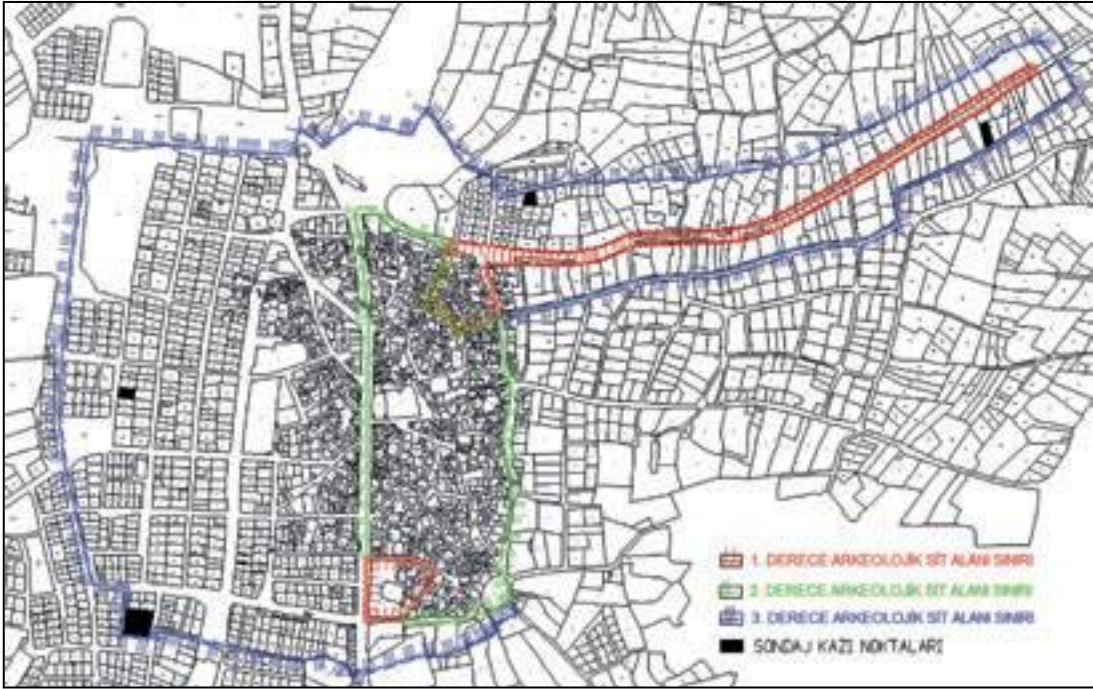
3. Derece Arkeolojik Sit Alanı ise 76.64 hektardır. Bu alan içerisinde ise Roma Sütunu ve Ambartepe höyüğü bulunmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, Tyana antik kentinin kalıntıları üzerinde kurulu olarak Kemerhisar 97.88 hektar arkeolojik sit alanını içinde bulundurmaktadır. Sit alanı sınırları incelendiğinde halkın yaşadığı konutların büyük çoğunluğunun ve az miktarda da olsa tarım arazilerinin sit alanı içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Mevzuat incelendiğinde 3. derece Arkeolojik Sit Alanlarında kısıtlı ve kontrollü yapılaşma faaliyetlerinin yapılabileceği ama 1. Ve 2. derece Arkeolojik Sit alanlarında herhangi bir yapılaşma ve tarımsal faaliyetin yürütülemeyeceği görülmektedir.

Şekil 3.19 Tyana Antik Kenti Arkeolojik Sit Sınırları ve Sondaj Noktaları

Şekil 3.20 Tyana Antik Kenti Sit Sınırları ve Sondaj Noktaları

3.2.4 Tyana Arkeolojik Miras Alanı Kazı Çalışmaları Notları

İtalyan ekiple birlikte yapılan kazı çalışmalarında octagonal planlı kilise yapısı ortaya çıkarılmaya başlanmıştır. Bu alanda 2018 yılında kilisenin orta nefinde kalan ve geç döneme ait olduğu düşünülen duvar kalıntılarının kaldırılmasına ağırlık verilmiştir. Söz konusu çalışmada ilk önce kilise yapısına ait olduğu düşünülen temel seviye kotuna ulaşılmıştır. 2017 yılındaki kazı çalışmalarında bir kısmı ortaya çıkarılan mezar yapısı, bu çalışmada tamamen açığa çıkarılmıştır. Duvar kaldırma çalışmalarında ise cam bilezik, yüzük parçaları ve bir adet bronz sikke ortaya çıkmıştır. Duvar kaldırma çalışmalarının devamında iki adet mezar yapısı daha ortaya çıkmıştır.

Sekizgen planlı kilisenin narteks bölümünü ortaya çıkarmak için başlayan kazı çalışmalarında ise yanık bir tabaka ile karşılaşmıştır. Bu tabakaya kadar olan kot aralığında farklı dönemlere ait seramik parçaları, mermer, metal ve mozaik parçalara ulaşılmıştır.

Kilisenin kuzey batısında sekizgen planlı tasarlanan kilisenin ilk evresi açığa çıkarılmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda bir adet mezar yapısı daha bulunmuştur.

Kilisenin kuzeydoğusunda yapılan çalışmalarda mermer kaplama bir zemine ulaşılmıştır. Bulunan zeminin orijinal olduğu tespit edilince bu bölümde yapılan kazı çalışmaları sonlandırılmıştır.

Kilise yapısının narteks bölümünün ortaya çıkarılmasını amaçlayan çalışmada ise elli cm kalınlığında bir duvar yapısı ve yangın tabakasıyla karşılaşmıştır. Yapılan bu çalışmada ise yoğun korozyonlu sikke, seramik, mermer parçaları, boncuk, çatı kiremitleri ve cam parçaları bulunmuştur.

Kilisenin narteks bölümünde yapılan diğer bir çalışmada kilisenin giriş kapısı olduğu düşünülen alan açılmaya başlanmıştır. Bu bölümde de yanık bir tabaka ve bir adet mezar yapısı ortaya çıkarılmıştır.

Kilisenin kuzeyinde başlayan çalışmalarda ise geç dönem yapısı olduğu anlaşılan sıkıştırılmış zemin düzenlemesi ortaya çıkarılmıştır. Bu alanda seviye indirme çalışmalarına devam edilmiş ve orijinal zemin olan taş zemin döşemesine ulaşıncaya kadar kazı çalışmalarına son verilmiştir.

2021 yılı kazı çalışmaları esnasında sondaj çalışmasında 20 milyon yıllık deniz kabuğu fosili bulunmuştur.

Tyana' Tunç Çağı'nın bir tahribatla sona erdiği kazı çalışmalarıyla tespit edilmiştir. Tunç Çağı erken evresinin ikinci bölümüne ait idollere (Çok tanrılı dinlerde

küçük boyutlu tanrı ya da tanrıça heykelciği) ve ağırşaklara (Dokumacılıkta kullanılan yarım küre biçiminde pişmiş toprak, ağırlık) rastlanmıştır. Bunlar özellikle kentin milattan önce 5 bin yıl öncesine ışık tutan verilerdir. Bu bağlamda buradaki kazıların, Tyana Antik Kenti'nin 5 bin yıl öncesine kadar uzandığı tespit edilmiştir.

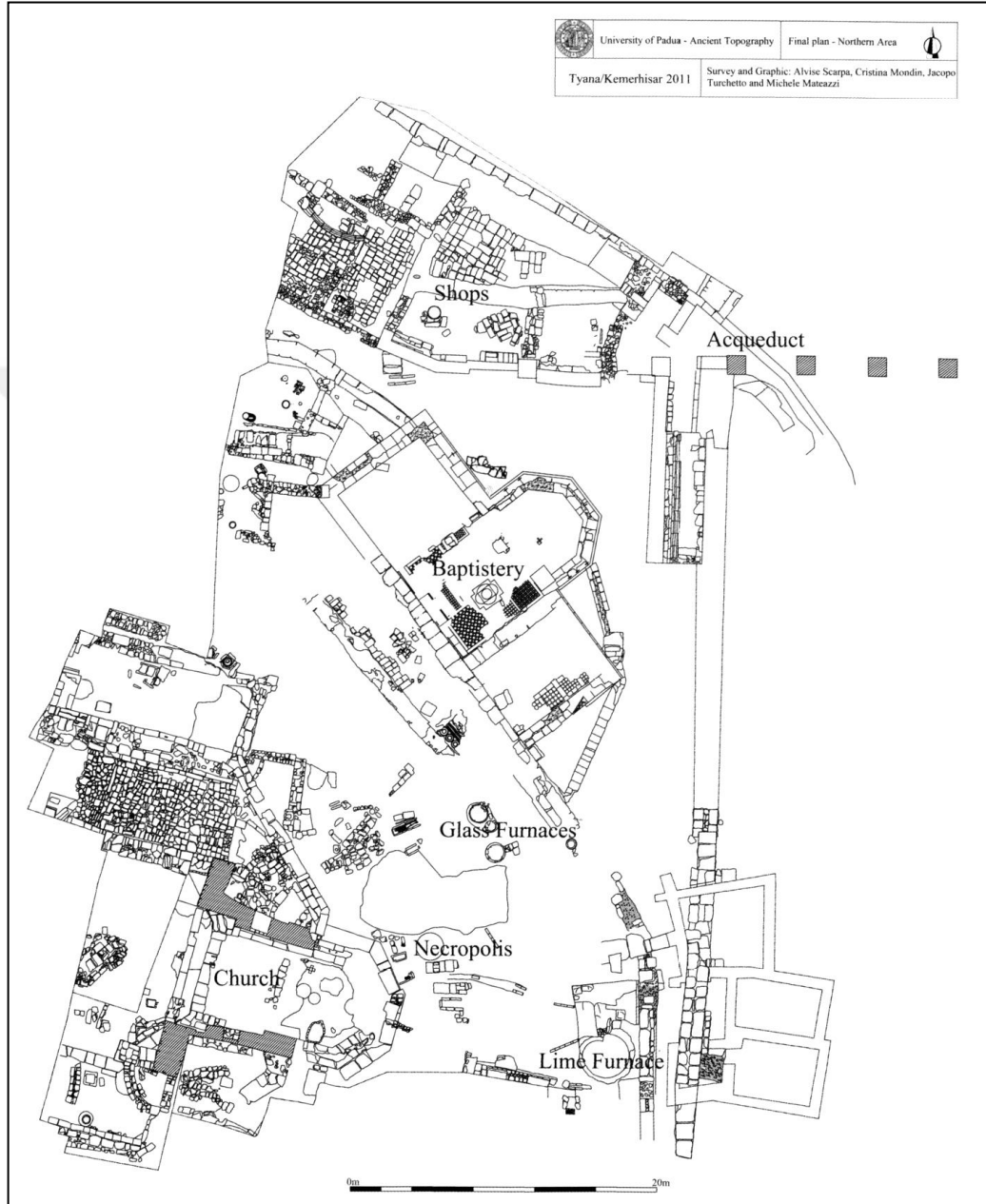
3.21 Tyana Kazı Deposu (ONAL 2022)

3.22 2022 Yılı Devam Eden Kazı Alanları (Tyana Kazı Arşivi)

Kazı çalışmalarına günümüzde 2 farklı nokta daha eklenmiştir. Şekil 3.21 de gösterin noktalardan 1 numaralı alan mevcutta kazı çalışması yapılan alandır.2 ve 3 numaralı alanlar kazı çalışmalarına sonradan dahil edilmiştir.

2020 yılında "Cumhurbaşkanlığı Kararlı Kazılar" statüsüne alınan Tyana arkeolojik alan kazıları yıl boyunca devam etmektedir.

Şekil 3.23 Glass bracelets of the Byzantine and Islamic period (Zanon M. 2013)

Şekil 3.24 Niğde, Kemerhisar, Tyana Arkeolojik Alanı (ONAL 2022)

Şekil 3.25 Niğde, Kemerhisar, Tyana Arkeolojik Alanı (ONAL 2022)

4. ANKET ÇALIŞMASI

4.1. Anket Analizi

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve teknikleri, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

4.2. Anketin Amacı

Araştırmanın amacı, Tyana arkeolojik alanına karşı Niğde halkının kültürel mirası turizm amaçlı kullanımına yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi, alanı turizme kazandırmak için eksikliklerin tespit edilmesi ve turizme yönelik yapılacak değişimlerin belirlenmesidir. Araştırmada yerel halkın demografik özelliklerine, turizm ve yerel yönetimle ilgili görüşlerine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Anket çalışmasında yerel halk dışında on uzman görüşüne de başvurulmuştur. Uzmanların anket sonuçları ayrı değerlendirilecektir.

Anket ile ankete katılan yerel halkın demografik özellikleri, turizm hakkındaki görüşleri, turizm sektöründe çalışıp çalışmadıkları, bölgedeki turist yoğunluğu hakkında düşünceleri, arkeolojik alanı turizme kazandırmak konusundaki fikirleri, alanda eksik buldukları ve olmasını istedikleri faktörler, bölgedeki kültürel miras kavramı ve kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında önem derecelerinin belirlenmesine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu veriler katılımcıların kültürel miras algı ve tutumları ile yerel yönetim ve turizm hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

4.3. Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın çalışma alanını oluşturan ve içinden belirli sayıda denek seçtiği, edilen sonuçların genelleştirileceği bir bütündür. Bu tez çalışmasının evrenini Niğde'de yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Tyana arkeolojik kazı alanının uygulama alanı olarak seçiminde alan ve çevresinin I., II. Ve III. derece sit alanlarından oluşması, Hitit, Pers, Helenistik, Roma gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapması ve tarihte Kapadokya bölgesinde çok önemli ticaret yolları üzerinde bulunması gibi faktörler etkili olmuştur.

Yıl	Niğde Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2021	363.725	182.216	181.509
2020	362.071	181.692	180.379
2019	362.861	182.177	180.684
2018	364.707	183.109	181.598
2017	352.727	176.194	176.533

Şekil 4.1 Niğde Nüfus Verileri(TUIK)

Örnekleme çalışma için evren içerisinde, evreni temsil edecek şekilde belirli sayıda deneğin oluşturduğu gruptur. Çalışmanın evreni şekil 4.1 TUIK verilerinde belirtildiği gibi 363.725 kişiden, örnekleme ise 392 kişiden oluşmaktadır.

N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	190	127	1 100	285	5 000	357
20	19	200	132	1 200	291	6 000	361
30	28	250	152	1 300	297	7 000	364
40	36	300	169	1 400	302	8 000	367
50	44	350	185	1 500	306	9 000	368
60	52	400	196	1.600	310	10 000	370
70	59	450	212	1 700	313	15 000	375
80	66	500	217	1 800	317	20 000	377
90	73	550	226	1 900	320	30 000	379
100	80	600	234	2 000	322	40 000	380
110	86	650	242	2 200	327	50 000	381
120	92	700	248	2 400	331	75 000	382
130	97	750	254	2 600	335	100 000	384
140	103	800	260	2 800	338	1 000 000	384

Şekil 4.2 Altınışik ve diğerleri, 2015

Sekeran (1992) örnekleme büyüklüğünün kabul edilebilir düzeyde olması için şekil 4.2 de belirtildiği 384 katılımcıya ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan anket çalışmasına 392 katılım sağlamıştır.

Araştırma anketi üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde altı sorudan oluşan katılımcıların demografik durumları, ikinci bölümde katılımcıların turizme ve kültürel mirasa olan algılarına belirleyen 2 seçmeli soru ve 3 farklı likert soru ölçeği kullanılmıştır. Üçüncü bölümde Tyana arkeolojik kazı alanını tanımlamaya, eksikliklerini belirlemeye, halkın ilgisini anlamaya yönelik 11 soru ve 2 farklı likert soru ölçeği kullanılmıştır.

4.4. Veri Analizi

Anket soruları hazırlanırken yurtiçi ve yurtdışı anket çalışmalarından yararlanılmıştır. Sorular google form ve word programlarında hazırlanıp katılımcılara elektronik ortamda ve elden teslim şeklinde ulaştırılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi yapılırken google form ve anket çıktıları verileri excele işlenip SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Science) programı ile analiz edilmiştir

4.4.1 Yerel Halk Anket 1. Kısım: Kullanıcı profili- demografik özellikleri

Cinsiyet:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kadın	127	27,3	32,4	32,4
	Erkek	265	57,0	67,6	100,0
	Toplam	392	84,3	100,0	
Total		392	100,0		

Çizelge 4.1 Cinsiyet Analizi

Niğde ili'nde yapılan anket çalışmasına katılımcıların 127'si (%27,3) kadın, 265'i (%57,0) erkeklerden oluştuğu sonucu çizelge 4.1'de ortaya çıkmıştır.

Yaşınız:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	15-20	9	1,9	2,3	2,3
	21-29	101	21,7	25,8	28,1
	30-39	199	42,8	50,8	78,8
	40-49	77	16,6	19,6	98,5
	50 ve üzeri	6	1,3	1,5	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Missing	System	1	,2		
Total		393	100,0		

Çizelge 4.2 Yaş Analizi

Çizelge 4.2 de katılımcıların 9'unun(% 1,9) 15-20 yaş arası, 101'inin (%21,7) 21-19 yaş arası, 199'unun (%42,8) 30-39 yaş arası, 77'sinin (% 16,6) 40-49 yaş arası ve

6'sının (%1,3) 50 ve üzeri yaşta olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu %42,8 oranla 30-39 yaş arasındadır.

Eğitim Durumunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Lise	8	1,7	2,0	2,0
	Önlisans	79	17,0	20,2	22,2
	Lisans	256	55,1	65,3	87,5
	Lisansüstü	36	7,7	9,2	96,7
	Master& Doktora	13	2,8	3,3	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
	Total	392	100,0		

Çizelge 4.3 Eğitim Durumu Analizi

Ankete katılanların 8'i (% 1,7) lise mezunu, 79'u(%17) ön lisans mezunu, 256'sı (%55) lisans mezunu, 36'sı (%7,7) lisansüstü mezunu ve 13'ü doktora mezunudur. Eğitim durumu çizelge sonucuna göre katılımcıları eğitim düzeyi %55,1 oranla lisans mezunudur.

Mesleğiniz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İşçi	37	8,0	9,4	9,4
	Memur	117	25,2	29,8	39,3
	Çiftçi	4	,9	1,0	40,3
	Serbest Meslek	88	18,9	22,4	62,8
	Öğrenci	13	2,8	3,3	66,1
	Çalışmıyor	25	5,4	6,4	72,4
	Diğer	108	23,2	27,6	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
	Missing	System	4	0,9	
Total		396	100,0		

Çizelge 4.4 Meslek Durumu Analizi

Çizelge 4.4 de katılımcıların 37'sinin(% 8) işçi, 117'sinin (25,2) memur, 4'ünün (%0,9) çiftçi, 88'inin(%18,9) serbest meslek, 13'ünün (2,8) öğrenci,25'inin (5,4) çalışmadığı ve 108'inin (23,2) diğer meslek sahibi olduğu ortaya çıkmıştır.

Gelir Durumunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	>3500	53	11,4	13,6	13,6
	3501-5000TL	8	1,7	2,1	15,6
	5001-7000 TL	63	13,5	16,2	31,8
	7001-8500TL	28	6,0	7,2	39,0
	>8500	238	51,2	61,0	100,0
	Total	390	83,9	100,0	
	Total	390	100,0		

Çizelge 4.5 Gelir Durum Analiz

Kaç Yıldır Niğde'de Yaşıyorsunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Doğduğumdan beri	104	22,4	26,5	26,5
	5 yıl altı	69	14,8	17,6	44,1
	6-10 yıl	21	4,5	5,4	49,5
	11-15 yıl	67	14,4	17,1	66,6
	16-20 yıl	40	8,6	10,2	76,8
	21-25 yıl	24	5,2	6,1	82,9
	26-30 yıl	19	4,1	4,8	87,8
	31 yıl üzeri	48	10,3	12,2	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Total	392	100,0			

Çizelge 4.6 İkamet Durumu Analizi

Çizelge 4.5 te ortaya çıkan sonuca göre ankete katılan bireylerin 53'ü (% 11,4) 3500 Tl altı, 8'i (% 1,7) 3501-5000 tı arası, 63'ü (% 13,5) 5001-7000 TL arası, 28'i (%6,0) 7001-8500 TL arası ve 238'i (%51,2) 8500 TL üzerinde gelir düzeyine sahiptir. Katılan bireylerin çoğunluğu %51,2 oranla 8500 TL üzeri kazanmaktadırlar.

Katılan bireylerin 104'ü (%22,4) doğduğundan beri, 69'u (% 14,8) 5 yıl altı, 21'i (%4,5) 6-10 yıl arası, 67'si (14,4) 11-15 yıl arası, 40'ı (%8,6) 16-20 yaş arası, 24'ü (%5,2) 21-25 yıl arası, 19'u (%4,1) 26-30 yıl arası ve 48'i (% 10,3) 31 yıldan fazla süredir Niğde ilinde yaşamaktadır.(Çizelge 4.6)

4.4.2 Yerel Halk Anket 2. Kısım: Katılımcıları kültürel miras, turizm ve kültürel miras turizmne karşı tutumları

Turizm sektörü hakkında genel görüşünüz nedir?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Turizme Karşıyım	1	,2	,3	,3
	Ne Karşıyım, Ne Destekliyorum	13	2,8	3,3	3,6
	Turizmi destekliyorum	378	81,3	96,4	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Missing	System	1	0,2		
Total		393	100,0		

Çizelge 4.7 Katılımcıların Genel Turizm Görüşü

Çizelge 4.7 incelendiğinde bireylerin 378'inin (%81,3) turizmi desteklediği görülmektedir. 1 kişi (%0,2) turizme karşı olduğunu belirtmiştir. 13 kişi ise (%2,8) turizmi desteklemediğini ama karşı da olmadığını belirtmiştir. Bu sonucu göre katılımcıların %81,3 oranla turizmi desteklediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Turizm sektöründe çalışıyor musunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Doğrudan Çalışıyorum.	12	2,6	3,1	3,1
	Dolaylı Çalışıyorum.	8	1,7	2,0	5,1
	Çalışmıyorum.	372	80,0	94,9	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Total		392	100,0		

Çizelge 4.8 Katılımcıların Turizm Kaynaklı Gelir Durumu

Ankete katılanların 12'si (%2,6) turizm sektöründe çalıştığını belirtmiştir.8 bireyin dolaylı yoldan (hediyelik eşya satan yerler, alışveriş işletmeler vb.) çalışmakta olup 372 bireyin (%80) turizm sektöründe çalışmadığı ortaya çıkmıştır. Anket katılımcılarının turizmden gelir sağlayan kısmı sadece %4,3'tür.(Çizelge 4.8)

Niğde'de turistlerin yoğunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Turist sayısı yeterli	1	,2	,3	,3
	Turist sayısı artmalı	391	84,1	99,7	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Missing	System	4	0,9		
Total		396	100,0		

Çizelge 4.9 Katılımcıların Turist Yoğunluğu Görüşleri

Çizelge 4.9 incelendiğinde katılımcıların %84,1 oranla turist sayısının az olduğunu düşündükleri ve artmasını istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. 0,2 yüzdeyle 1 kişi turist sayısının yeterli olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Niğde'de bulunan kültürel miraslar neleri kapsamaktadır?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tarihi Eserler	376	95,9	96,2	96,2
	El sanatları ürünleri	156	39,7	40,3	40,3
	Yöresel yemekler	158	40,3	41,2	41,2
	Arkeolojik alanlar	320	81,6	82,9	82,9
	Geleneksel Şenlikler	117	29,8	30,3	30,3
	Anıtsal Yapılar	238	60,7	61,4	61,4
	Gelenek ve Görenekler	190	48,4	49,6	49,6

Çizelge 4.10 Katılımcıların Kültürel Miras Kapsamı Görüşleri

Çizelge 4.10 incelendiğinde katılımcılara göre Niğde'de kültürel miras öğelerinin %95,9'unu tarihi eserler oluşturmaktadır. Sonrasında %81,6 arkeolojik alanlar ve %60,7 anıtsal yapılar, %48,4 gelenek ve görenekler, %40,3 yöresel yemekler, %39,7 el

sanatları ürünleri ve %29,8 geleneksek şenlikler gelmektedir. Alan aktiviteleri ve etkinlikleri önerilirken çizelge sonucundan yararlanılacaktır.

Gümüşler Manastırı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemsiz	8	1,7	2,0	2,0
	Önemli	71	15,3	18,1	20,2
	Çok Önemli	313	67,3	79,8	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Dışarı CAMİİ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok önemsiz	5	1,1	1,3	1,3
	Önemsiz	24	5,2	6,3	7,6
	Kararsızım	66	14,2	17,2	24,8
	Önemli	130	28,0	33,9	58,7
	Çok Önemli	158	34,0	41,3	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Rum Klisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok önemsiz	4	,9	1,0	1,0
	Önemsiz	8	1,7	2,1	3,1
	Kararsızım	30	6,5	7,8	10,9
	Önemli	161	34,6	41,6	52,5
	Çok Önemli	184	39,6	47,5	100,0

Niğde Kalesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok önemsiz	4	,9	1,0	1,0
	Kararsızım	16	3,4	4,1	5,1
	Önemli	81	17,4	20,7	25,8
	Çok Önemli	291	62,6	74,2	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Ak Medrese					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemsiz	4	,9	1,0	1,0
	Kararsızım	21	4,5	5,4	6,4
	Önemli	119	25,6	30,7	37,1
	Çok Önemli	244	52,5	62,9	100,0
	Total	388	83,4	100,0	

Andaval Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemsiz	17	3,7	4,6	4,6
	Kararsızım	41	8,8	11,1	15,6
	Önemli	116	24,9	31,3	46,9
	Çok Önemli	197	42,4	53,1	100,0
	Total	371	79,8	100,0	

Hüsavent Hatun Türbesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemsiz	4	,9	1,1	1,1
	Kararsızım	29	6,2	7,7	8,8
	Önemli	154	33,1	41,1	49,9
	Çok Önemli	188	40,4	50,1	100,0
	Total	375	80,6	100,0	

Yeşilburç Kilise Camii					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Önemsiz	8	1,7	2,1	2,1
	Önemsiz	4	,9	1,1	3,2
	Kararsızım	40	8,6	10,7	13,9
	Önemli	129	27,7	34,4	48,3
	Çok Önemli	194	41,7	51,7	100,0
	Total	375	80,6	100,0	

Tyana Arkeolojik Alanı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	8	1,7	2,1	2,1
	Önemli	81	17,4	20,9	22,9
	Çok Önemli	299	64,3	77,1	100,0
	Total	388	83,4	100,0	

Alaaddin CAMİİ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	16	3,4	4,1	4,1
	Önemli	145	31,2	37,5	41,6
	Çok Önemli	226	48,6	58,4	100,0
	Total	387	83,2	100,0	

Hançerli Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Önemsiz	9	1,9	2,4	2,4
	Önemsiz	4	,9	1,1	3,5
	Kararsızım	28	6,0	7,5	10,9
	Önemli	173	37,2	46,1	57,1
	Çok Önemli	161	34,6	42,9	100,0
	Total	375	80,6	100,0	

Aktaş Rum Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Önemsiz	9	1,9	2,4	2,4
	Önemsiz	4	,9	1,1	3,5
	Kararsızım	45	9,7	12,1	15,6
	Önemli	148	31,8	39,9	55,5
	Çok Önemli	165	35,5	44,5	100,0
	Total	371	79,8	100,0	

Paşa Hamamı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Önemsiz	9	1,9	2,4	2,4
	Önemsiz	12	2,6	3,2	5,5
	Kararsızım	68	14,6	17,9	23,5
	Önemli	136	29,2	35,9	59,4
	Çok Önemli	154	33,1	40,6	100,0
	Total	379	81,5	100,0	

Ermeni Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok	9	1,9	2,4	2,4
	Önemsiz				
	Önemsiz	4	,9	1,1	3,4
	Kararsızım	40	8,6	10,6	14,0
	Önemli	169	36,3	44,7	58,7
	Çok Önemli	156	33,5	41,3	100,0
Total		378	81,3	100,0	

Çizelge 4.11 Katılımcıların Kültürel Miras Önem Sıralaması

Katılımcıların Niğde’de öne çıkan kültürel miras yapıları arasında yaptıkları anket sonucuna göre en önemli gördükleri kültürel miras sıralaması aşağıdaki şekilde olmuştur.

1. Gümüşler Manastırı
2. Tyana Arkeolojik Alanı
3. Niğde Kalesi
4. Ak Medrese
5. Alaaddin Cami
6. Andaval Kilisesi
7. Yeşilburç Kilise Cami
8. Hüdavent Hatun Türbesi
9. Rum Kilisesi
10. Aktaş Rum Kilisesi
11. Hançerli Kilisesi
12. Dışarı Cami
13. Paşa Hamamı
14. Ermeni Kilisesi

Çizelgede bulunan tablolara göre Tyana arkeolojik alanı, katılımcı önem sıralamasında on dört kültürel miras yapısı arasında ikinci sıradadır. Ankete katılanlar için Tyana arkeolojik alanı önemlidir sonucu çıkarılmaktadır.

Niğde'de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	101	21,7	26,0	26,0
	Katılıyorum	184	39,6	47,4	73,5
	Kararsızım	53	11,4	13,7	87,1
	Katılmıyorum	45	9,7	11,6	98,7
	Asla Katılmıyorum	5	1,1	1,3	100,0
	Total	388	83,4	100,0	
Niğde'nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından dolayı mutluyum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	219	47,1	56,4	56,4
	Katılıyorum	107	23,0	27,6	84,0
	Kararsızım	33	7,1	8,5	92,5
	Katılmıyorum	25	5,4	6,4	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	388	83,4	100,0	
Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	281	60,4	73,2	73,2
	Katılıyorum	78	16,8	20,3	93,5
	Kararsızım	9	1,9	2,3	95,8
	Katılmıyorum	8	1,7	2,1	97,9
	Asla Katılmıyorum	8	1,7	2,1	100,0
	Total	384	82,6	100,0	
Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	220	47,3	56,7	56,7
	Katılıyorum	111	23,9	28,6	85,3
	Kararsızım	33	7,1	8,5	93,8
	Katılmıyorum	12	2,6	3,1	96,9
	Asla Katılmıyorum	12	2,6	3,1	100,0
	Total	388	83,4	100,0	
Kültürel miras öğeleri sosyal yaşamı şekillendiriyor.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	190	40,9	49,0	49,0
	Katılıyorum	111	23,9	28,6	77,6
	Kararsızım	55	11,8	14,2	91,8
	Katılmıyorum	12	2,6	3,1	94,8
	Asla Katılmıyorum	20	4,3	5,2	100,0
	Total	388	83,4	100,0	

Çizelge 4.12 Katılımcıların Kültürel Miras Algıları

Ankete katılan bireylerin katılıyorum seçeneğini %39,6 ve kesinlikle katılıyorum seçeneğini %21,7 oranla seçmeleri sonucunda, toplam %61,3 oranla 'Niğde'de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim.' belirttikleri görülmektedir.

'Niğde'nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından mutluyum.' Seçeneğini ankete katılanların % 47,1'inin kesinlikle katılıyorum ve % 23 'ünün katılıyorum seçeneğini seçmesi, %70,1 oranla Niğde ilinde kültürel miras öğelerinin bulunmasından memnun olduklarını göstermektedir.

Anket katılımcıları 'Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.' cümlesine toplamda %77,2 oranla katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir. Verilen cevaplarda katılımcıların çoğunluğunda kültürel miras bilincinin var olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

'Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.' Seçeneğine %47,3 kesinlikle katılıyorum ve %23,9 katılıyorum seçerek, %71,2 oranla kültürel miras öğelerinin bulunduğu ilde, öğelerin halkın bilinçlenmesinde pozitif etki sağladığı görüşü ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar toplamda %64,8 katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretleyerek anket sorusunun son maddesi olan 'Kültürel yaşam sosyal hayatı etkiliyor.' İbaresini onayladıklarını belirtmektedirler. Ankete katılan bireylerin sosyo-kültürel yönden bilinçli oldukları sonucu çıkarılmaktadır.

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	276	59,4	70,4	70,4
	Katılıyorum	108	23,2	27,6	98,0
	Katılmıyorum	4	,9	1,0	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	238	51,2	60,7	60,7
	Katılıyorum	116	24,9	29,6	90,3
	Kararsızım	22	4,7	5,6	95,9
	Katılmıyorum	8	1,7	2,0	98,0
	Asla Katılmıyorum	8	1,7	2,0	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	260	55,9	66,3	66,3
	Katılıyorum	120	25,8	30,6	96,9
	Kararsızım	4	,9	1,0	98,0
	Katılmıyorum	4	,9	1,0	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	263	56,6	67,1	67,1
	Katılıyorum	93	20,0	23,7	90,8
	Kararsızım	28	6,0	7,1	98,0
	Katılmıyorum	8	1,7	2,0	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	56	12,0	14,3	14,3
	Katılıyorum	50	10,8	12,8	27,0
	Kararsızım	47	10,1	12,0	39,0
	Katılmıyorum	80	17,2	20,4	59,4
	Asla Katılmıyorum	159	34,2	40,6	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	273	58,7	70,4	70,4
	Katılıyorum	98	21,1	25,3	95,6
	Kararsızım	8	1,7	2,1	97,7
	Katılmıyorum	5	1,1	1,3	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	388	83,4	100,0	

Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	49	10,5	12,5	12,5
	Katılıyorum	58	12,5	14,8	27,3
	Kararsızım	105	22,6	26,8	54,1
	Katılmıyorum	109	23,4	27,8	81,9
	Asla Katılmıyorum	71	15,3	18,1	100,0
	Total	392	84,3	100,0	

Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	249	53,5	64,2	64,2
	Katılıyorum	115	24,7	29,6	93,8
	Kararsızım	16	3,4	4,1	97,9
	Katılmıyorum	8	1,7	2,1	100,0
	Total	388	83,4	100,0	

Niğde'de yerel yönetimlerin kültürel miras araştırma tespit çalışmaları yeterlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	33	7,1	8,6	8,6
	Katılıyorum	67	14,4	17,5	26,1
	Kararsızım	88	18,9	23,0	49,1
	Katılmıyorum	97	20,9	25,3	74,4
	Kesinlikle Katılıyorum	98	21,1	25,6	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Niğde'de kültürel mirası koruma çalışmaları yeterlidir					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	33	7,1	8,6	8,6
	Katılıyorum	66	14,2	17,2	25,8
	Kararsızım	95	20,4	24,7	50,5
	Katılmıyorum	78	16,8	20,3	70,8
	Kesinlikle Katılıyorum	112	24,1	29,2	100,0
	Total	384	82,6	100,0	

Çizelge 4.13 Katılımcıların Kültürel Miras Turizmi Tutumları

Çizelge 4.12 de 10 alt maddesi olan yerel halk katılımcılarının kültürel miras turizmi ve korumaya yönelik algı ve tutumlarını nicelik olarak ortaya koyan bir formattır. İlk soruda **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.’** maddesine toplamda %82,6 katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Aynı çizelgenin **‘Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.’**, **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.’** ve **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.’** Maddelerinde de katılıyorum ve çok katılıyorum oyları yüzdesi diğer seçeneklerden daha fazladır.

Anketin bu kısmında ilk dört madde için yerel katılımcılar kültürel miras turizmini destekliyor sonucu çıkmaktadır.

‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.’

Maddesine asla katılmıyorum diyenlerin yüzdesi 34,2 olmasına rağmen diğer maddelerin yüzdeleri de birbirine çok yakın çıkmıştır.

‘Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.’ ve

‘Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir.’ yerel katılımcıların büyük yüzdesi katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneğini işaretleyerek, kültürel mirasın bölge tanıtımında ve bölgenin sosyo-ekonomik düzeyinin artmasına pozitif etkileyeceğini belirtmektedirler.

‘Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir.’

‘Niğde’de yerel yönetimlerin kültürel miras araştırma tespit çalışmaları yeterlidir.’ ve **‘Niğde’de kültürel mirası koruma çalışmaları yeterlidir.’**

maddelerinin seçenek yüzdelerinin tablo incelendiğinde birbirlerine yakın çıktığı görülmüştür. İncelenen üç maddeden yerel katılımcıların kültürel miras korunması konusunda bölge halkına ve yerel yönetime güvensizlik duyduğu ve koruma çalışmalarını yeterli bulmadıkları sonucu çıkmaktadır.

4.4.3 Yerel Halk Anket 3. Kısım: Katılımcıların Tyana Hakkındaki İzlenimleri

Tyana Arkeolojik Alanına Daha Önce Hiç Gittiniz Mi?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	303	65,2	77,7	77,7
	Hayır	87	18,7	22,3	100,0
	Total	390	83,9	100,0	
Missing	System	1	,2		
Total		391	100,0		

Çizelge 4.14 Katılımcıların Tyana Ziyaret Bildirimleri

Ankete katılan bireylerin 303’ü (%65,2) Tyana arkeolojik alanını daha önce ziyaret ederken, 87’si henüz gitmemiştir. Anket çalışmalarının yerel halkla yapıldığı düşünüldüğünde alanı ziyaret etmeyen 87 kişinin neden ziyaret etmediğine yönelik problem tespiti yapıp, çözüm önerileri getirilmiştir.

Tyana arkeolojik alanını nasıl haberdar oluyorsunuz??					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Yakın Çevremden	246	62,9	63,1	63,1
	Sosyal medya paylaşımlarından gördüm	36	9,41	9,8	9,8
	Dergi, kitap, broşürlerden gördüm	4	1,27	1,3	1,3
	Bireysel araştırmalarım sonucu öğrendim	55	14,24	15,2	15,2
	Alanı duydum ama hiç bilmiyorum	37	9,66	10,3	10,3
	Alanı duymadım ve hiç bilmiyorum	13	3,56	4,1	4,1
Missing	System	1	,2		

Çizelge 4.16 Katılımcıların Tyana haberdar olma kanalları

Anket katılımcılarının %62,9 oranla büyük çoğunluğu Tyana arkeolojik alanını yakın çevresinden öğrendiği görülmektedir. Bireysel araştırmaları sonucu öğrenen %14,24 bir kesim bulunurken, alanı bilmeyen %13,22 katılımcı bulunmaktadır.

Çizelge 4.14 incelendiğinde alan tanıtımının yeteri kadar yapılmadığı ve Niğde’de yaşamalarına rağmen alanı bilmeyen azımsanmayacak bir kesimin bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tyana arkeolojik alanı size ne anımsatıyor?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tarih	317	81,17	81,2	81,2
	Arkeoloji	302	77,9	78,3	78,3
	Korunması Gereken Mimari Öge	263	67,17	67,3	67,3
	Kaldırılması Gereken Bir Harabe	13	3,56	3,7	3,7
	Önemsiz Eski Bir Kalıntı	4	1,27	1,4	1,4
	Hiçbir şey ifade etmiyor	8	2,29	2,3	2,3
	Total	392	100	100,0	
Missing	System	4	,6		

Çizelge 4.17 Katılımcıların Tyana Denilince Aklına Gelenler

Çizelge 4.15 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun alanı, ‘Tarih, Arkeoloji ve Korunması Gereken mimari öge’ olarak anımsadığı sonucu çıkmaktadır.

Tyana arkeolojik alanını genellikle hangi amaçla ziyaret ediyorsunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Dinlenmek	50	12,97	13,4	13,4
	Eğlenmek	38	9,92	10,2	10,2
	Gezmek	316	80,66	81,4	81,4
	Spor Yapmak	8	2,29	3,3	3,3

Çizelge 4.18 Katılımcıların Tyana Ziyaret Amaçları

Katılımcıların birbirine yakın yüzdelerle ‘Dinlenmek ve Eğlenmek’ , %80,66 oranla ise ‘Gezmek’ amaçlı alanı ziyaret ettikleri sonucu çıkmaktadır.(Çizelge 4.16) Katılımcılara çoktan seçmeli olan bu soruda diğer seçeneği de sorulmuştur. Ancak yerel katılımcılardan cevap alınamamıştır.

Tyana arkeolojik alanında daha fazla vakit geçirmenizi ne engelliyor?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Hava Koşulları	38	9,92	10,1	10,1
	Kalabalık	12	3,3	4,1	4,1
	Güvenlik Olmaması	30	7,88	8,2	8,2
	Ulaşım	45	11,7	12,3	12,3
	Aydınlatma Yetersizliği	46	11,95	12,8	12,8
	Yiyecek-İçecek Olmaması	71	18,32	19,4	19,4
	Vakit Azlığı	105	26,97	27,5	27,5
	Herhangi Bir Etkinlik Bulamaması	192	49,1	50,4	50,4
	Fikrim Yok	34	8,9	9,6	9,6
	Hizmet Birimleri ve Sosyal Donatı Eksikliği	158	40,45	41,9	41,9
Missing	System	4	,6		

Çizelge 4.19 Katılımcıların Alanda Vakit Geçirme Engeli

Çizelge 4.17 de ankete katılanların %49,1, alanda hiçbir etkinlik olmamasından kaynaklı vakit geçiremediklerini belirtmişlerdir. Hizmet birimleri ve sosyal donatı eksikliği %40,45 , vakit azlığı %26,97 , yiyecek-çecek olmaması, aydınlatma yetersizliği, ulaşım, güvenlik olmaması ve hava koşulları benzer yüzdelerde alanda vakit geçirme engeli olarak katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Tyana arkeolojik alanı çevresinde hangi donatılarının bulunmasını isterdiniz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çay Bahçesi	268	68,44	69,2	69,2
	Büfe	168	43,00	43,6	43,6
	Tuvalet	228	58,26	59,1	59,1
	Mescit	148	37,91	38,4	38,4
	Restaurant	229	58,52	59,3	59,3
	Park Tanıtım Merkezi	205	52,41	53,5	53,5
	Alışveriş Yerleri	130	33,33	34,6	34,6
	Danışma Yeri	163	41,73	42,8	42,8
	Turizm Turu	231	59,03	60,7	60,7
Missing	System	4	,6		

Çizelge 4.20 Katılımcıların Alanda Donatı İsteği

Tyana arkeolojik alanı çevresinde hangi fonksiyonların bulunmasını isterdiniz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Dinlenme ve Gezinti Alanları	286	72,77	73,1	73,1
	Çocuk Oyun Parkı	170	43,25	44,3	44,3
	Otopark	167	42,49	43,5	43,5
	Piknik Alanı	145	36,89	37,3	37,3
	Büfe	131	33,33	34,4	34,4
	Restaurant & Kafe	194	49,36	50,2	50,2
	Aydınlatma Elemanları	161	40,96	41,5	41,5
	Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler	217	55,21	56,8	56,8
	Yaya Yolları	179	45,54	46,3	46,3
	Seyir Alanı	212	53,94	54,6	54,6
	Yürüyüş Yolları	222	56,48	57,8	57,8

Çizelge 4.21 Katılımcıların Alanda Fonksiyon İsteği

Katılımcıların donatı istekleri çizelge 4.18 de incelendiğinde benzer ve yüksek oranda çay bahçesi, tuvalet, restoran, park tanıtım merkezi ve alanda turizm turu bekledikleri görülmektedir. Mescit, büfe alışveriş yerleri ve danışma yeri daha az yüzdeyle benzer oranda alandan beklenmektedir.

Katılımcılar fonksiyon istekleri en yüksek oranda dinlenme ve gezinti alanları, sonra sırasıyla yürüyüş yolları, kültürel ve sanatsal etkinlikler seçmişlerdir. Kalan Çocuk oyun parkı, otopark, piknik alanı, büfe, restoran&kafe, aydınlatma elemanları, yaya yolları, seyir alanı fonksiyonlarının oranları birbirine yakın çıkmıştır.(Çizelge 4.19)

Arkeolojik Alana Ne Sıklıkla Geliyorsunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	15 Günde Bir	33	7,1	8,4	8,4
	Ayda Bir	27	5,8	6,9	15,3
	Üç Ayda Bir	22	4,7	5,6	20,9
	Altı Ayda Bir	34	7,3	8,7	29,6
	Yılda Bir	158	34,0	40,3	69,9
	Gitmiyorum	118	25,4	30,1	100,0
	Total	392	84,3	100,0	
Missing	System	1	,2		
Total		393	100,0		

Çizelge 4.22 Katılımcıların Alanı Ziyaret Sıklıkları

Arkeolojik Alanına Gelmek İçin Tercih Ettiğiniz Aylar Nelerdir?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mart-Nisan-Mayıs	73	15,7	20,8	20,8
	Haziran-Temmuz-Ağustos	253	54,4	72,1	92,9
	Eylül-Ekim-Kasım	25	5,4	7,1	100,0
	Total	351	75,5	100,0	
Total		392	100,0		

Çizelge 4.23 Katılımcıların Alanı Ziyaret Ayları

Tyana Arkeolojik Alanına Hangi Araçla Geldiniz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Özel Otomobil	335	84,4	85,4	85,4
	Otobüs	4	,9	1,1	96,6
	Minibüs	4	,9	1,1	97,7
	Yaya	8	1,7	2,3	100,0
	Total	351	75,5	100,0	
Total		392	100,0		

Çizelge 4.24 Katılımcıların Alanı Ziyaret Araçları

Tyana Arkeolojik Alanında Daha Fazla Vakit Geçirmek İster Miydiniz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Evet	316	82,4	89,5	89,5
	Hayır	76	17,6	20,5	100,0
	Total	392	100	100,0	

Çizelge 4.25 Katılımcıların Alanda Vakit Geçirme İstekleri

Çizelge 4.19 incelendiğinde %34,1 alanı yılda bir kez gittiğini ve %25,4 alana gitmediğini belirtmiştir. Tyana arkeolojik alan çekiciliği konusunda eksiklik olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.20 incelendiğinde katılımcıların %54,4 oranla alanı yaz aylarında, %15,7 oranla ilkbahar ve %5,4 oranla sonbahar aylarında ziyaret ettikleri görülmektedir

Çizelge 4.21 de alana %84,4 oranla katılımcıların özel araçlarıyla geldikleri görülmektedir.

Çizelge 4.22 incelendiğinde alanda vakit geçirmek isteyenlerin sayısı 316(%82,4), alanda daha fazla vakit geçirmek istemeyenlerin sayısı ise 76(%17,6) olduğu görülmektedir. Vakit geçirmek isteyenlerin oranı yüksek olsa da vakit geçirmek istemeyenlerin oranı da gözardı edilemeyecek ölçüdedir.

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	302	64,7	78,6	78,6
	Katılıyorum	74	15,9	19,3	97,9
	Kararsızım	4	,9	1,0	99,0
	Asla katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	384	82,4	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	270	58,1	70,5	70,5
	Katılıyorum	97	20,9	25,3	95,8
	Kararsızım	4	,9	1,0	96,9
	Katılmıyorum	12	2,6	3,1	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	270	58,1	70,5	70,5
	Katılıyorum	73	15,7	19,1	89,6
	Kararsızım	28	6,0	7,3	96,9
	Katılmıyorum	4	,9	1,0	97,9
	Asla katılmıyorum	8	1,7	2,1	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	52	11,2	13,8	13,8
	Katılıyorum	47	10,1	12,4	26,2
	Kararsızım	49	10,5	13,0	39,2
	Katılmıyorum	55	11,8	14,6	53,7
	Asla katılmıyorum	175	37,6	46,3	100,0
	Total	378	81,3	100,0	

Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde'nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	270	58,1	70,5	70,5
	Katılıyorum	97	20,9	25,3	95,8
	Kararsızım	12	2,6	3,1	99,0
	Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	40	8,6	10,7	10,7
	Katılıyorum	64	13,8	17,1	27,7
	Kararsızım	89	19,1	23,7	51,5
	Katılmıyorum	85	17,5	19,2	70,7
	Asla katılmıyorum	110	23,7	29,3	100,0
	Total	390	80,6	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle katılıyorum	44	9,5	11,5	11,5
	Katılıyorum	64	13,8	16,7	28,2
	Kararsızım	86	18,5	22,5	50,7
	Katılmıyorum	76	16,3	19,8	70,5
	Asla katılmıyorum	113	24,3	29,5	100,0
	Total	383	82,4	100,0	

Çizelge 4.26 Katılımcıların Tyanada Turizm Algısı

Çizelge 4.26 incelendiğinde

- Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını arttırır.
- Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı arttırır.
- Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.
- Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde'nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir.

Maddeleri ile ilgili başlıklarda katılımcıların büyük oranlarda katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir. Bu maddeler bağlamında yerel halkın Tyanada turizm çalışmalarını desteklediği sonucu çıkmaktadır.

‘Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.’ Maddesine verilen cevaplara bakıldığında asla katılmıyorum seçeneği %37,6 ve katılmıyorum %11,8 orandadır. Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum ve kararsızım seçenekleri de birbirine yakın yüzdelerdedir. Seçenek yüzdeleri

karşılaştırıldığında halkın turizm hareketliliğinin tarihi dokuyu bozacağına yönelik bir kaygı taşıdığı gözlenmektedir.

‘Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.’ maddesine verilen cevaplar incelendiğinde bilinçli olduğunu düşünenlerle düşünmeyenler arasında büyük bir fark olmadığı saptanmaktadır.

Katılımcıların **‘Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.’** maddesinde de katılanlarla katılmayanlar arasında bir fark oluşturmamış oldukları gözlenmektedir.

Tyana arkeolojik alanının korunmasında yerel yönetime destek veririm.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	227	48,8	59,3	59,3
	Katılıyorum	106	22,8	27,7	86,9
	Kararsızım	46	9,9	12,0	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	392	82,4	100,0	

Tyana arkeolojik alanınınnda kültürel amaçla yapılan faaliyetlere katılım.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	188	40,4	49,1	49,1
	Katılıyorum	110	23,7	28,7	77,8
	Kararsızım	77	16,6	20,1	97,9
	Katılmıyorum	4	,9	1,0	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	390	82,4	100,0	

Tyana arkeolojik alanını bölge dışında yaşayanlara anlatarak tanıtıma katkı sağlarım					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	187	40,2	49,3	49,3
	Katılıyorum	115	24,7	30,3	79,7
	Kararsızım	69	14,8	18,2	97,9
	Katılmıyorum	8	1,7	2,1	100,0
	Total	392	81,5	100,0	

Tyana arkeolojik alanının tanıtım faaliyetlerini destekliyorum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	174	37,4	45,4	45,4
	Katılıyorum	140	30,1	36,6	82,0
	Kararsızım	53	11,4	13,8	95,8
	Katılmıyorum	12	2,6	3,1	99,0
	Asla Katılmıyorum	4	,9	1,0	100,0
	Total	392	82,4	100,0	

Çizelge 4.27 Katılımcıların Tyana'da Turizme Katılma İsteği

Çizelge 4.27 incelendiğinde ankete katılan yerel halkın alanda turizm yapılması yönünde olumlu görüş bildirdiği sonucu çıkarılmaktadır. Tüm maddelere büyük yüzdelerle katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneğini işaretleyen katılımcılar, alanda turizm olması yönünde oldukça istekli görünmektedirler.

4.4.4 Uzman Görüşü Anket 1. Kısım: Uzmanların profili- demografik özellikleri

Cinsiyet					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kadın	3	37,5	37,5	37,5
	Erkek	5	62,5	62,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.28 Uzmanların Cinsiyet Analizi

Yaşınız:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	21-29	1	12,5	12,5	12,5
	30-39	4	50,0	50,0	62,5
	40-49	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.29 Uzmanların Yaş Analizi

Eğitim Durumunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Lisansüstü	1	12,5	12,5	12,5
	Doktora	7	87,5	87,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.30 Uzmanların Eğitim Düzeyi Analizi

Mesleğiniz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	İşçi	1	12,5	12,5	12,5
	Memur	4	50,0	50,0	62,5
	Diğer	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.31 Uzmanların Meslek Analizi

Gelir Durumunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5001-7000	1	12,5	12,5	12,5
	>8500	7	87,5	87,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.32 Uzmanların Gelir Durumu Analizi

Kaç Yıldır Niğde'de Yaşıyorsunuz:					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Doğduğumdan beri	2	25,0	25,0	25,0
	5 yıl ve altı	1	12,5	12,5	37,5
	6-10 yıl	1	12,5	12,5	50,0
	11-15 yıl	1	12,5	12,5	62,5
	16-20 yıl	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.33 Uzmanların İkamet Durumu Analiz

Uzmanların demografik durum analizleri yukarıda çizelge olarak verilmiştir. Uzman katılımcıların %37,5 kadın, %62,5'i erkektir. (Çizelge 4.28). %12,5 21-29 yaş arası, %50'si 30-39 yaş, %37,5'i 40-49 yaş arasındadır.(Çizelge 4.29) Katılımcı uzmanların %12,5'i lisansüstü, %87,5'i doktora düzeyinde eğitime sahiptir.(Çizelge 4.30).Meslek analizlerine bakıldığında %12,5'inin işçi, %50'sinin memur ve %37,5'inin diğer meslek sahibi olduğu görülmektedir.(Çizelge 4.31) .Ankete katılan uzmanların %12,5 5001-7000 TL gelir seviyesine, %87,5'i 8500 TL üzeri gelir seviyesine sahiptir.(Çizelge 4.32). Uzmanların %25i doğduğu beri Niğde'de yaşarken, 5 yıl ve altı, 6-10 yıl arası ve 11-15 yıl arası yaşayanların her birinin oranı %12,5, 16-20 yıl arası yaşayanlar ise %37,5'tir.(Çizelge 4.33)

4.4.5 Uzman Görüşü Anket 2. Kısım: Uzmanların kültürel miras, turizm ve kültürel miras turizmüne karşı tutumları

'Turizm sektörü hakkındaki genel görüşünüz nedir?' sorusuna ankete katılan uzmanlar %100 'Turizmi destekliyorum.' yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

'Turizm sektöründe çalışıyor musunuz?' sorusunu tüm uzmanlar %100 'Çalışmıyorum' yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

'Niğde'de turistlerin yoğunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?' sorusuna katılımcı uzmanlar %100 'Turist sayısı artmalı ' yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

Niğde'de bulunan kültürel miraslar neleri kapsamaktadır?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tarihi Eserler	8	100	100	100
	El sanatları ürünleri	2	25	25	25
	Yöresel yemekler	2	25	25	25
	Arkeolojik alanlar	7	87,5	87,5	87,5
	Geleneksel Şenlikler	2	25	25	25
	Anıtsal Yapılar	8	100	100	100
	Gelenek ve Görenekler	1	12,5	12,5	12,5

Çizelge 4.34 Uzmanların Kültürel Miras Kapsamı Görüşler

Ankete katılan uzmanların %100'ü tarihi eserler ve anıtsal yapıları kültürel miras kapsamı içerisine almıştır. Arkeolojik alanlar %87,5 oranla, el sanatları ürünleri, yöresel yemekler ve geleneksel şenlikler faktörlerinin her biri %25'er oranla ve gelenek ve görenekler %25 oranla miras kavramı kapsamı içerisinde yer almıştır.

Gümüşler Manastırı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	1	12,5	12,5	12,5
	Çok Önemli	7	87,5	87,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Dışarı Cami					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	4	50,0	50,0	50,0
	Önemli	3	37,5	37,5	87,5
	Çok Önemli	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Rum Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	5	62,5	62,5	62,5
	Çok Önemli	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Niğde Kalesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	3	37,5	37,5	37,5
	Çok Önemli	5	62,5	62,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Ak Medrese					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	1	12,5	12,5	12,5
	Önemli	3	37,5	37,5	50,0
	Çok Önemli	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Andaval Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	1	12,5	12,5	12,5
	Önemli	2	25,0	25,0	37,5
	Çok Önemli	5	62,5	62,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Hüdavent Hatun Türbesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	4	50,0	50,0	50,0
	Çok Önemli	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Yeşilburç Kilise Cami					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	4	50,0	50,0	50,0
	Çok Önemli	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik Alanı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	1	12,5	12,5	12,5
	Çok Önemli	7	87,5	87,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Alaaddin Cami					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	5	62,5	62,5	62,5
	Çok Önemli	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Hançerli Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	3	37,5	37,5	37,5
	Çok Önemli	5	62,5	62,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Aktaş Rum Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	1	12,5	12,5	12,5
	Önemli	3	37,5	37,5	50,0
	Çok Önemli	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Paşa Hamamı					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kararsızım	2	25,0	25,0	25,0
	Önemli	3	37,5	37,5	62,5
	Çok Önemli	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Ermeni Kilisesi					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Önemli	4	50,0	50,0	50,0
	Çok Önemli	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.35 Uzmanların Kültürel Miras Önem Sıralaması

Çizelge 4.31 de her faktör incelendiğinde Gümüşler Manastırı ve Tyana arkeolojik alanı uzman görüşüne göre ilk sırada yer almaktadır. Sıralama;

1. Gümüşler Manastırı ve Tyana arkeolojik alanı
2. Hançerli kilisesi ve Niğde kalesi
3. Yeşilburç Kilise cami, Ermeni Kilisesi ve Hüdavent Hatun Türbesi
4. Andaval Kilisesi
5. Aktaş Rum Kilisesi ve Ak medrese
6. Alaaddin Camii ve Rum Kilisesi
7. Paşa Hamamı
8. Dışarı Cami şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Niğde'de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	3	37,5	37,5	37,5
	Katılıyorum.	5	62,5	62,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Niğde'nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından dolayı mutluyum					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum.	2	25,0	25,0	25,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	7	87,5	87,5	87,5
	Katılıyorum.	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	7	87,5	87,5	87,5
	Katılıyorum.	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğeleri sosyal yaşamı şekillendiriyor.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kesinlikle Katılıyorum	4	50,0	50,0	50,0
	Katılıyorum.	2	25,0	25,0	75,0
	Kararsızım	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.36 Uzmanların Kültürel Miras Tutumu

Uzmanların %37,5' i kesinlikle katılıyorum ve %62,5'i katılıyorum seçerek toplamda %100 oranda '**Niğde'de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim.**' ibaresini belirttikleri görülmektedir.

'**Niğde'nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından mutluyum.**' Seçeneğini ankete katılanların %75'i kesinlikle katılıyorum ve %25'i katılıyorum seçeneğini seçmesi, %100 oranla Niğde ilinde kültürel miras öğelerinin bulunmasından memnun olduklarını göstermektedir.

Anket katılımcıları '**Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.**' cümlesine toplamda %87,5 oranla çok katılıyorum ve %12,5 oranla katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

'Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.' cümlesine toplamda %87,5 oranla çok katılıyorum ve %12,5 oranla katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Uzmanların %50' si kesinlikle katılıyorum, %25'i katılıyorum ve %25 kararsızım seçeneğini işaretleyerek %75 oranda '**Kültürel yaşam sosyal hayatı etkiliyor.**' belirttikleri görülmektedir.

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	1	12,5	12,5	87,5
	Önemsiz	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	5	62,5	62,5	62,5
	Katılıyorum	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum.	2	25,0	25,0	25,0
	Kararsızım	1	12,5	12,5	37,5
	Katılmıyorum.	1	12,5	12,5	50,0
	Hiç Katılmıyorum.	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	1	12,5	12,5	12,5
	Kararsızım	2	25,0	25,0	37,5
	Katılmıyorum.	4	50,0	50,0	87,5
	Hiç Katılmıyorum.	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Niğde'de yerel yönetimlerin kültürel miras araştırma tespit çalışmaları yeterlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	1	12,5	12,5	12,5
	Katılmıyorum.	6	75,0	75,0	87,5
	Hiç Katılmıyorum.	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	7	87,5	87,5	87,5
	Katılıyorum	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Niğde'de kültürel mirası koruma çalışmaları yeterlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	1	12,5	12,5	12,5
	Kararsızım	3	37,5	37,5	50,0
	Katılmıyorum.	1	12,5	12,5	62,5
	Hiç Katılmıyorum.	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.37 Uzmanların Kültürel Miras Turizmi Tutumu

Çizelge 4.37 incelendiğinde uzman katılımcılar **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.’** maddesine toplamda %100 katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Aynı çizelgenin **‘Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.’** faktörüne %87,5, **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.’** faktörüne %100 ve **‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.’** faktörüne %100 oranla katılıyorum ve çok katılıyorum seçeneklerini işaretlemişlerdir.

Anketin bu kısmında ilk dört madde için katılımcı uzmanlar kültürel miras turizmini destekliyor sonucu çıkmaktadır.

‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.’

Maddesine asla katılmıyorum diyenlerin oranı % 50, katılmıyorum %12,5, kararsızım %12,5 ve katılıyorum %25’tir. Uzmanlar miras turizminin tarihi dokuyu bozmayacağı yönünde çoğunluktur.

‘Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.’ ve **‘Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir.’** maddelerine uzman görüşü toplamda %100 oranda katılıyorum ve çok katılıyorum olmuştur.

‘Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir.’ maddesine uzmanlar %62,5 halkın bilinçsiz olduğunu vurgulamışlardır.

‘Niğde’de yerel yönetimlerin kültürel miras araştırma tespit çalışmaları yeterlidir.’ maddesine %87,5 oranla katılmayarak yerel yönetim çalışmalarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

‘Niğde’de kültürel mirası koruma çalışmaları yeterlidir.’ maddesine %50 oranda katılmıyorum, %37,5 kararsızım ve %12,5 katılıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir.

4.4.6 Uzman Görüşü Anket 3. Kısım: Katılımcıların Tyana Hakkındaki İzlenimleri

Tyana Arkeolojik Alanına Daha Önce Hiç Gittiniz Mi? sorusuna ankete katılan uzmanlar %100 ‘Evet’ yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

Tyana arkeolojik alanını nasıl haberdar oluyorsunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Yakın Çevremden	4	50,0	50,0	50,0
	Bireysel araştırmalarım sonucu öğrendim	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.38 Katılımcıların Tyana haberdar olma kanalları

Tyana arkeolojik alanı size ne anımsatıyor?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tarih	8	100	81,2	81,2
	Arkeoloji	7	87,5	78,3	78,3
	Korunması Gereken Mimari Öge	7	87,5	67,3	67,3
	Diğer	1	12,5	12,5	

Çizelge 4.39 Katılımcıların Tyana Denilince Aklına Gelenler

Tyana Arkeolojik Alanını Genellikle Hangi Amaçla Ziyaret Ediyorsunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Gezmek	5	62,5	62,5	62,5
	Diğer	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.40 Katılımcıların Tyana Ziyaret Amaçları

Arkeolojik Alana Ne Sıklıkla Geliyorsunuz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ayda Bir	3	37,5	37,5	37,5
	3 Ayda Bir	2	25,0	25,0	62,5
	Yılda Bir	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.41 Katılımcıların Tyana Ziyaret Sıklıkları

‘Arkeolojik Alanına Gelmek İçin Tercih Ettiğiniz Aylar Nelerdir?’ sorusuna ankete katılan uzmanlar %100 ‘Haziran-Temmuz-Ağustos.’ yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

‘Tyana Arkeolojik Alanına Hangi Araçla Geldiniz?’ sorusuna ankete katılan uzmanlar %100 ‘Özel otomobil.’ yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

‘Tyana Arkeolojik Alanında Daha Fazla Vakit Geçirmek İster Miydiniz?’

sorusuna ankete katılan uzmanlar %100 ‘Evet.’ yanıtı verdiği için spss istatistik programında analiz etmeye gerek duyulmamıştır.

Tyana arkeolojik alanında daha fazla vakit geçirmenizi ne engelliyor?				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Vakit Azlığı	5	62,5	62,5	62,5
Herhangi Bir Etkinlik Bulamaması	4	50	50	50
Hizmet Birimleri ve Sosyal Donatı Eksikliği	3	37,5	37,5	37,5

Çizelge 4.42 Katılımcıların Alanda Vakit Geçirme Engeli

Uzman katılımcıların %62,5 vakit azlığının, %50’si herhangi bir etkinlik bulunmamasının ve %37,5 Hizmet Birimleri ve Sosyal Donatı Eksikliğinin alanda daha fazla vakit geçirilmesi önünde engel olduğunu belirtmektedirler.

Tyana Arkeolojik Alanı Yakın Çevresinde Hangi Donatıların Bulunmasını İstediniz?					
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	Çay Bahçesi	5	62,5	62,5	62,5
	Büfe	3	37,5	37,5	37,5
	Tuvalet	3	37,5	37,5	37,5
	Mescit	3	37,5	37,5	37,5
	Restaurant	3	37,5	37,5	37,5
	Park Tanıtım Merkezi	6	75	75	75
	Alışveriş Yerleri	4	50	50	50
	Danışma Yeri	4	50	50	50
	Turizm Turu	5	62,5	62,5	62,5
	Diğer	1	12,5	12,5	12,5

Çizelge 4.43 Katılımcıların Alanda İstedikleri Donatı Analizi

Tyana arkeolojik alanında hangi fonksiyonların olmasını istersiniz?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Dinlenme ve Gezinti Alanları	4	50	50	50
	Çocuk Oyun Parkı	2	25	25	25
	Otopark	2	25	25	25
	Piknik Alanı	2	25	25	25
	Büfe	2	25	25	25
	Restaurant & Kafe	4	50	50	50
	Aydınlatma Elemanları	3	37,5	37,5	37,5
	Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler	6	75	75	75
	Yaya Yolları	4	50	50	50
	Seyir Alanı	4	50	50	50
	Yürüyüş Yolları	3	37,5	37,5	37,5
	Diğer				

Çizelge 4.44 Katılımcıların Alanda Olmasını İstedikleri Fonksiyonlar

Çizelge 4.38 incelendiğinde uzmanların alanda bulunmasını en çok istediği donatının % 75 oranla park tanıtım merkezi olduğu görülmektedir. %62,5 oranla çay bahçesi ve turizm turu donatı beklentileri bulunmaktadır. %50 oranla alışveriş ve danışma yeri, %37,5 oranla tuvalet, mescit, restoran ve büfe donatı eksikliği görüşlerinin sıralamasıdır.

Çizelge 4.39 incelendiğinde uzmanların tabloda bulunan tüm fonksiyonlar alandan birbirine yaklaşık oranda beledikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	5	62,5	62,5	62,5
	Katılıyorum	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	6	75,0	75,0	75,0
	Katılıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	2	25,0	28,6	28,6
	Katılmıyorum	1	12,5	14,3	42,9
	Asla Katılmıyorum	4	50,0	57,1	100,0
	Total	7	87,5	100,0	
Missing	System	1	12,5		
Total		8	100,0		

Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde'nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	7	87,5	87,5	87,5
	Katılıyorum	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	1	12,5	12,5	12,5
	Kararsızım	2	25,0	25,0	37,5
	Katılmıyorum	3	37,5	37,5	75,0
	Asla Katılmıyorum	2	25,0	25,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Katılıyorum	1	12,5	12,5	12,5
	Kararsızım	3	37,5	37,5	50,0
	Katılmıyorum	3	37,5	37,5	87,5
	Asla Katılmıyorum	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.45 Uzmanların Tyana'da Turizm Hakkındaki Görüşleri

Çizelge 4.45 incelendiğinde uzmanların, ‘Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını artırır.’, ‘Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı artırır.’, ‘Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.’ ve ‘Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde'nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir.’ maddelerinde %100 oranla katıldıkları görülmektedir.

‘Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.’ Maddesine %50 oranda asla katılmıyorum ve %12,5 oranda katılmıyorum olarak görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır.

Aynı çizelge içinde bulunan ‘Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.’ İbaresine %12,5 asla katılmıyorum ve %37,5 katılmıyorum olarak seçmeleri halkta koruma konusunda yeteri kadar bilinç görmediklerini göstermektedir.

Çizelge 4.40 son maddesinde ‘Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.’ İbaresine yer almaktadır. Uzmanlar %12,5 asla katılmıyorum ve %37,5 katılmıyorum olarak seçerek koruma çalışmalarını yeterli görmediklerini belirtmişlerdir

Tyana arkeolojik alanının korunmasında yerel yönetime destek veririm.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	7	87,5	87,5	87,5
	Katılıyorum	1	12,5	12,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana arkeolojik alanının kültürel amaçla yapılan faaliyetlere katılımım.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	5	62,5	62,5	62,5
	Katılıyorum	3	37,5	37,5	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana arkeolojik alanını bölge dışında yaşayanlara anlatarak tanıtıma katkı sağlıyorum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	4	50,0	50,0	50,0
	Katılıyorum	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Tyana arkeolojik alanına gelen turistlere yardımcı olurum.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Çok Katılıyorum	4	50,0	50,0	50,0
	Katılıyorum	4	50,0	50,0	100,0
	Total	8	100,0	100,0	

Çizelge 4.46 Uzmanların Tyana'da Turizme Katılma Tutumları

Çizelge 4.46 incelendiğinde bölgedeki turizm hareketine tüm uzmanların %100 oranla destek verdikleri ve katılmak istedikleri görülmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Değerlendirmeler ve Sonuçlar

Bu araştırmanın amacı I.II. ve III. derece sit alanlarına sahip Tyana arkeolojik alanını bir kültürel miras ögesi olarak sürdürülebilir turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın ve alanında uzman kişilerin algı ve tutumlarının belirlenmesidir. Araştırma ile katılımcıların alandaki kültürel miras ve turizm görüşleri doğrultusunda öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Anketin ilk kısmı analiz sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılanların çoğu yerel halkta da uzman kişilerde de erkektir. Yaş ortalamaları oranı en yüksek yerel halkta da ve uzman kişilerde de 30-39 yaş arasındadır. Eğitim düzeyleri uzmanlarda en yüksek oran doktora, yerel halkta lisans düzeyindedir. İki katılımcı profilinde de ikamet oranı en çok ‘doğduğumdan beri’ maddesidir. Anket çalışmasına en çok katılım gösteren meslek grubu memurlardır. Gelir seviyesi de iki profilde de 8500 TL üzeri en fazla oran çıkmıştır.

Anketin ikinci kısmı analiz sonuçları yorumlandığında iki profilinde turizmi desteklediği görülmektedir. Ankete katılan yerel halkın ve uzman kişilerin turizm sektöründen gelir sağlamadıkları görülmektedir. İki profilde Niğde’de turist yoğunluğunun artması gerektiğini belirtmektedir. Kültürel miras kapsamındaki miras öğeleri sıralaması iki profil içinde aynı çıkmaktadır.

Halk Sıralaması	Uzman Sıralaması
1. Gümüşler Manastırı	1. Gümüşler Manastırı ve Tyana arkeolojik alanı
2. Tyana Arkeolojik Alanı	2. Hançerli kilisesi ve Niğde kalesi
3. Niğde Kalesi	3. Yeşilburç Kilise cami, Ermeni Kilisesi ve Hüdavent Hatun Türbesi
4. Ak Medrese	4. Andaval Kilisesi
5. Alaaddin Cami	5. Aktaş Rum Kilisesi ve Ak medrese
6. Andaval Kilisesi	6. Alaaddin Camii ve Rum Kilisesi
7. Yeşilburç Kilise Cami	7. Paşa Hamamı
8. Hüdavent Hatun Türbesi	8. Dışarı Cami
9. Rum Kilisesi	
10. Aktaş Rum Kilisesi	
11. Hançerli Kilisesi	
12. Dışarı Cami	
13. Paşa Hamamı	
14. Ermeni Kilisesi	

Şekil 5.1 Çizelge 4.11 ve 4.35 Karşılaştırılması

Halk ve uzman sıralamasına bakıldığında Gümüşler manastırı ve Tyana arkeolojik alanının benzer yerlerde olduğu görülmektedir. Sıralamada tez çalışması için önemli olan faktör Tyana arkeolojik alanıdır. İki profilde de ortak sıralamada olduğu görülmektedir. Niğde’de bulunan kültürel miras öğelerine karşı algıyı ölçmek için likert soru ölçeğinde hazırlanan çizelgeler incelenip en yüksek oranda katılma payları karşılaştırılmıştır.

Niğde’de kültürel miras algısını belirlemek için verilen ilk madde ‘Niğde’de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim.’ İbaresidir. Yerel halk %61,3, uzmanlar %100 katılım oranıyla benzer sonuçlar çıkarılmıştır. İkinci madde ‘Niğde’nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından mutluyum.’ Yerel halk %70,1, uzmanlar %100 katılım oranıyla benzer sonuçlar çıkarılmıştır. ‘Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.’, ‘Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.’ ve ‘Kültürel yaşam sosyal hayatı etkiliyor.’ maddelerinde de yerel halk ve uzmanların ortak görüş belirttikleri Çizelge 4.11’e ve Çizelge 4.36’ye bakıldığında açıkça görülmektedir.

Likert ölçeğinde hazırlanan kültürel miras turizmine yönelik tutum belirleyici maddelerden oluşan ölçekte Çizelge 4.12 ve Çizelge 4.37’e bakıldığında uzmanların ve yerel halkın görüşlerinde herhangi bir uyumsuzluk saptanmamaktadır. ‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.’ maddesine yüksek oranda katılarak kültürel miras öğelerinin turizme katılması yönünde ortak görüş belirtmektedirler., ‘Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.’ maddesine de yüksek oranda iki grupta katılarak yerel yönetimlerin kültürel miras öğeleri korunmasında etken faktör olduğunu göstermektedirler . İki grubunda yüksek oranda katıldıkları ‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.’ ve ‘Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir.’ maddelerinde kültürel mirasın içinde bulunduğu alanı kalkındırma da etkili olacağını sonucu çıkarılmaktadır. , ‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur’, ibaresine yüksek oranda katılan iki grupta miras öğelerinde turizm hareketini desteklemektedirler. ‘Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.’ maddesine iki grupta pozitif yönde katılmaktadır. ‘Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.’ maddesine yüksek oranda katılmayan yerel halk ve uzmanlar aksine miras öğelerinin turizme kazandırılmasını savunmaktadırlar. , ‘Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir.’ her iki grup da katılmayarak miras

öğelerinin korunması konusunda halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadırlar.

Anketin üçüncü ve son kısmında her iki gruba da Tyana hakkında sorular yönelmiştir. Tyana'ya daha önce gittiniz mi sorusuna uzmanlar %100 oranla gittiklerini belirtirken yerel katılımcılar %65,2 oranla gittiklerini belirtmişlerdir. Tyana'dan nasıl haberdar oluyorsunuz sorusuna her iki gruptan da en yüksek cevap yakın çevremden olmuştur. Yerel katılımcılardan 'Alanı duymadım, hiç bilmiyorum' ve 'Alanı duydum ama bilmiyorum' seçenekleri de toplamda %13,22 oranla seçilmiştir. Tyana arkeolojik alanını Niğde içinde yaşayan yerel halkın duymaması ve bilmemesi tanıtım konusunda problemler olduğunun göstermektedir. Tyana arkeolojik alanı size ne anımsatıyor? sorusunda her iki grupta da ilk üç sırada 'Tarih, Arkeoloji ve Korunması gereken mimari öge' faktörleri bulunmaktadır. Uzman cevapları arasında başka seçenek işaretlenmezken yerel halkta 'Kaldırılması Gereken Bir Harabe, Önemsiz Eski Bir Kalıntı ,Hiçbir şey İfade etmiyor' seçenekleri işaretlenmiştir. İşaretlenen bu faktörler yerel katılımcılar arasında kültürel miras bilinci eksikliğini göstermektedir. Tyana Arkeolojik Alanını Genellikle Hangi Amaçla Ziyaret Ediyorsunuz? sorusuna iki grupta yüksek oranda gezmek yanıtını vermiştir. Uzman anketlerini 'Niğde'ye il dışından gelen konuklarımı gezdirmek için' ve 'Kazı ekibi olarak araştırma ve çalışmalarda bulunmak amacıyla gidiyorum.' olarak iki farklı cevap gelmiştir.' Tyana arkeolojik alanında daha fazla vakit geçirmenizi ne engelliyor?' sorusuna uzmanlar yüzde sırasıyla vakit azlığı, hizmet birimleri ve sosyal donatı eksikliği ve herhangi bir etkinlik olmaması' seçeneklerini işaretlemişlerdir. Yerel katılımcı cevapları yüzde sırasıyla herhangi bir etkinlik bulunmaması, hizmet birimleri ve sosyal donatı eksikliği, vakit azlığı, yiyecek-icecek olmaması, aydınlatma yetersizliği, ulaşım, hava koşulları ve güvenlik olmaması şeklinde sıralanmaktadır. Her iki grup cevaplarını karşılaştırdığımızda ilk üç seçeneğin aynı olduğunu sonucuna varmaktayız. Tyana arkeolojik alanı çevresinde hangi donatıların bulunmasını isterdiniz? sorusuna uzmanlar en fazla oranda park tanıtım merkezini seçmişlerdir. Sonra sırasıyla çay bahçesi ve turizm turu, alışveriş yerleri ve danışma, büfe, tuvalet mescit ve restoran seçilmiştir. Aynı soruya yerel katılımcılar sırasıyla en yüksek orandan başlayarak çay bahçesi, turizm turu, tuvalet, restoran, park tanıtım merkezi, büfe, danışma yeri, mescit ve alışveriş yerleri cevaplarını vermişlerdir. İki grup sıralamaları göz önünde bulundurulduğunda uzman cevaplarının miras alanını tanıtma ve koruma bilinciyle yaklaştığını, yerel katılımcıların ise kişisel refahların ön

sıraya aldıklarını söylemek mümkündür. Tyana arkeolojik alanında hangi fonksiyonların olmasını istersiniz? sorusuna yerel katılımcılar en yüksek oranda dinlenme ve gezinti alanları, sonra sırasıyla yürüyüş yolları, kültürel ve sanatsal etkinlikler seçmişlerdir. Kalan Çocuk oyun parkı, otopark, piknik alanı, büfe,restaurant&kafe, aydınlatma elemanları, yaya yolları, seyir alanı fonksiyonlarının oranları birbirine yakın çıkmıştır. Uzman seçimlerinde kültürel ve sanatsal etkinlikler ilk sırada, dinlenme ve gezinti alanları, restaurant&kafe, yaya yolları ve seyir alanları ikinci sırada aynı yüzdeyle seçilmiştir. Aydınlatma elemanları, yürüyüş yolları, çocuk oyun parkı, otopark, piknik alanı ve büfe benzer oranlarda uzman cevaplarında bulunmaktadır. İki grubun cevapları karşılaştırıldığında ilk sıralarda benzer cevaplar olduğu görülmektedir. Alanda görülen en büyük eksikliğin kültürel ve sanatsal etkinlikler olduğu analiz sonuçlarında açıkça farkedilmektedir. Tyana'da turizme karşı algıyı ölçmek için likert soru ölçeğinde hazırlanan çizelgeler incelenip en yüksek oranda katılma payları karşılaştırılmıştır. Turizm algısını belirlemek için yedi madde sorulmuştur. Maddelerden dördü aşağıda sıralanmıştır.

1. Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını artırır.
2. Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı artırır.
3. Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.
4. Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde'nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir.

Bu maddelere uzmanlar ve yerel katılımcılar yüksek oranda katılmışlardır. Her iki grubunda alanda turizm yapılmasını desteklediğini, turizmin yerel ekonomiye katkı sağlayacağı fikrini savunduklarını, turizmin tarihi dokuyu koruyacağını ve Niğde'de turizm hareketi başlatacağını belirttiklerini söyleyebiliriz.

Maddelerin kalan üçü aşağıda sıralanmıştır.

5. Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.
6. Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.
7. Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.

Her iki grubun katılımcılarının da yukarıda verilen üç maddeye yüksek oranda katılmadıklarını analiz sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Halkın bilinçsiz olduğunu, koruma çalışmalarının yetersiz olduğu ve turizmin tarihi dokuya zarar vermediği yönünde ortak görüş ortaya çıkmıştır.

İkinci sorunun Likert soru ölçeğinde hazırlanan maddeleri aşağıdaki gibidir.

- Tyana arkeolojik alanının korunmasında yerel yönetime destek veririm.

- Tyana arkeolojik alanının kültürel amaçla yapılan faaliyetlere katılımı.
- Tyana arkeolojik alanını bölge dışında yaşayanlara anlatarak tanıtıma katkı sağları.
- Tyana arkeolojik alanının tanıtım faaliyetlerini destekliyorum.
- Tyana arkeolojik alanına gelen turistlere yardımcı olurum.

Verilen maddeler için her iki gruptan da ortak görüş çıkmıştır. Alan korumasında yerel katılımcıların çoğunluğu ve uzmanların hepsi yerel yönetimi destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Alanda yapılacak kültürel amaçlı faaliyetlere katacakların, Tyana'yı tanıtmaya çabalayacakları ve alan için gelen turistlere yardımcı olacaklarını belirtmişlerdir.

Anket analiz sonuçları karşılaştırılmasında bir soru hariç uzman ve yerel katılımcı sonuçlarında farklılık gözlemlenmemiştir.

Alanında uzman ve aynı zamanda Tyana kazı ekibi üyesi Prof .Dr.Semiha AKÇAÖZOĞLU alan değerlendirmesi kapsamında anket çalışmasına aşağıda görüş yazısını eklemiştir.

'Turizm Potansiyeli Açısından Tyana Arkeolojik Alanının Değerlendirilmesi

M.Ö. 1680 yılında Hititler Dönemi'nde kurulan Tyana farklı kültürlerin yerleşimleriyle yaşamın günümüze kadar devam ettiği ve önceki dönemlere ait kalıntıların üzerinde yükselmiş bir höyüktür. Hitit metinlerinde "Tuwanuva " olarak geçen ve M.S. 1. yüzyılda Filozof Apollonius'un doğum yeri ve Roma Kolonisi olan kent, konumu bakımından ayrıcalıklı bir yere sahiptir. İç Anadolu'dan Akdeniz Bölgesi ve Ortadoğu'ya açılan, antik yollar üzerinde bulunan kent her dönemde önemini korumuştur. Tyana'dan günümüze ulaşabilmiş olan kalıntılar kentin değişik kültür katmanlarından oluşan zengin bir geçmişi olduğunu göstermektedir. Kentte 1986 yılında başlatılan ve günümüze kadar devam eden kazı çalışmaları kentin çeşitli kültürlerle dayanan geçmişinin aydınlatılması için oldukça önem taşımaktadır. Günümüzde höyük üzerinde yaşam devam ettiğinden önceki dönem medeniyetlere ait

kalıntılar büyük ölçüde toprak altındadır. Bu kalıntıların ortaya çıkarılarak tarihe ışık tutacak bilgilerin bilim dünyasına kazandırılması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda alanın çevresiyle birlikte korunması ve yaşatılması, kültürel değerini artırmak için önemlidir. Tyana arkeolojik kazı alanının yakınında yer alan ve toprak üstünde görülebilen en önemli kalıntı, şehre günümüzdeki ismini de veren su kemerleridir. Şehrin 3 km kadar doğusunda bulunan ve Roma Havuzu olarak adlandırılan havuzda toplanan su, bir bölümü kapalı bir bölümü de su kemerleri üzerindeki kanallar ile taşınarak kente ulaştırılmıştır. Birinci derece arkeolojik sit alanı içerisinde bulunan ve su kemerlerine 100 m mesafede bulunan, geleneksel Niğde Evlerinin önemli ve özgün örneklerinden biri olan Abdullah Hadepoğlu Konağı da korunması gerekli sivil mimarlık örneklerindedir. Aynı bölgede yer alan ve 16. yüzyıl başlarında inşa edilen Sinan Bey Camii Osmanlı döneminde Kilisehisar'daki ilk cami olması nedeniyle oldukça önemli bir eser olarak bölge için önemli bir değerdir.

Tyana arkeolojik kazı alanının ve çevresinde bulunan çeşitli dönemlere ait eserlerin gün yüzüne çıkarılmasından sonra, konservasyonu, sürekli bakımlarının sağlanması ve ziyarete açılması için disiplinlerarası çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu amaçla öncelikle kültürel mirasın korunmasına yönelik bölgede bilincin artırılması, yerel yönetimle birlikte ve çeşitli disiplinlerin destekleri gereklidir. Arkeolojik kazı alanının değerini, dünya mirası için önemini ve bölgeye olan kültürel ve ekonomik katkısını anlatmak amacıyla alanın girişinde tanıtım ve bilgilendirme ofisine ihtiyaç bulunmaktadır.

Alanın ilgi çekmesi ve tanıtılması için çeşitli sergiler ve atölye çalışmalarının yapılmasına olanak sağlayacak yarı açık ve kapalı mekânlara gereksinim duyulmaktadır. Böylece öğrenciler, araştırmacılar, yerli ve yabancı ziyaretçiler ve yerel halkın kültür, sanat ve tarihle yakın ilişki kurması ve bilinçlerinin artırılması için ortam yaratılmış olacaktır.

Yöre halkının istihdamı ve ziyaretçilerden gelen gelirler dolayısıyla turizm, bölge ve ülke ekonomisi için önemli bir kaynaktır. Bölgeyi kapsayan alan yönetim planlarının hazırlanarak arkeolojik kazı alanıyla birlikte çevresindeki kültür varlıklarının da korunması bölgenin turizm değerini artıracaktır. Bu amaçla, arkeolojik kazı alanı, su kemerleri ve çevresindeki kültür varlıklarını kapsayan yaya yolları, bu yolların gerekli yerlerinde dinlenme ve servis amaçlı birimler yapılmalıdır. Arkeolojik kazı alanının ve sergilenen buluntuların atmosfer koşulları ve dış etkenlerden korunması için alanın

görünüşünü olumsuz etkilemeyecek nitelikte ve özenle tasarlanmış üst örtüye gereksinim bulunmaktadır. Kazı alanının ziyarete açılmasından sonra da kazı çalışmaları devam edeceği için ortaya çıkan yeni buluntuların aktif koruma-onarım sürecinin başlayacağı koruma birimine aktarımı gereklidir. Bunun için ekip araçlarının alana yakın konuma ulaşabileceği araç yaklaşımı önerilmeli ve bu yol sadece acil durumlarda araç girişine açık olmalıdır.

Tyana arkeolojik kazı alanının turizme kazandırılmasından sonra, koruma sürecini çok disiplinli çalışma ile desteklemek gerekmektedir. Birinci derece sit alanı olan bu bölgede alan yönetim planının yapılması ve uygulanması, çalışmaların titizlikle yürütülmesi, bölgede yer alan niteliksiz yapılaşmanın kaldırılması ve peyzaj düzenlemelerinin dikkatle ele alınması, alanın değerinin kaybolmadan çevresiyle birlikte korunması için önemli konu başlıklarıdır.

*Prof. Dr. Semiha AKÇAÖZOĞLU
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi
Tyana Kazısı Ekip Üyesi''*

Niğde ilinde doğan, alanı çok iyi tanıyan ve Niğde mimarlar odası başkanı Bülent Karabulut, anket çalışması sonunda aşağıdaki görüş yazısını eklemiştir.

''Modern insanın öncelikleri arasına giren sürdürülebilirlik kavramı toplumsal çerçevede çok fazla anlaşılmadığından yeterince kabul görememektedir. Kaldı ki kültürel mirasın tarihsel anlamda bir değer bütünü olması sadece bugün üzerinde yaşayan toplumlara ait olmadığı insan medeniyetinin dünya üzerindeki gelişimine tanıklık ettiği gerçeği üzerine kurgulanmalıdır. Bu gerçeklik ışığında kültürel mirası sürdürülebilir bir sistemler bütünü içerisinde dünya toplumlarının bilgisine sunulması aslen bilimsel ve insani bir gerekliliktir.

Tyana antik kentinin tarihsel geçmişi ve günümüze uzanan sanatsal, mimari ve tarihsel katkısı özellikle yöre insanına ve yerel yöneticilere hassas bir biçimde anlatılmalı ve toplumsal bilinç oluşturulmalıdır. Günümüz sahipleri olan yerel halk sahip oldukları medeniyet kalıtlarının yakın ve orta vadede gerek ekonomik gerekse

kültürel kazanım potansiyeli hakkında bilgilendirilmeli ve bunun gibi bilimsel ve akademik çalışmalara daha fazla destek olmaları sağlanmalıdır.

Bu gelişmeler ışığında bu süreç bilimsel ve akademik olarak desteklenmeli ve bunun gibi bilimsel destekli çalışmalarla sağlıklı ve sürdürülebilir toplumsal bir kabul hedeflenmelidir.

*Mimar Bülent Karabulut
Niğde Mimarlar Odası Başkanı''*

5.2. Öneriler

Kültürel miras ile ilgili birçok kurum ve kuruluşun uzun yıllardan bu yana yoğun çalışmalar yürüttükleri bilinmektedir. Bu çalışmaların çoğu miras öğelerinin değerlerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması kaygısı taşımaktadır. Son yıllarda tüm dünyada kültürel miras turizmi popüler hale gelmeye başlamıştır. Ülkeler ve şehirler miras öğeleriyle birlikte anılmaya başlamıştır. Ülkemizde tez çalışması içerisinde de yer verdiğim 'Göbeklitepe örneği' dünyanın bilinen en eski tapınağı olma özelliğinden sonra turizm destinasyon noktası haline gelmiştir. Bu durum alana doğrudan ve dolaylı bir çok yarar sağlamanın yanı sıra, olumsuz yanları da olmuştur.

Tez çalışmasında Tyana arkeolojik kazı alanında bir turizm hareketi başlatmak amaçlanmıştır. Literatür araştırması ve örnek incelemesi sonucunda hazırlanan yirmi altı soruda katılımcıların kültürel miras algısı, kültürel miras turizmine karşı tutumları, alandan olmasını istedikleri öğeler ve alanda gördükleri eksiklikler analiz edilmiştir.

Tez çalışması sonucunda turizm ve kültürel miras arasındaki ilişki değerlendirildiğinde her iki gruptan da alınan cevaplar doğrultusunda, bu kavramlar arasında güçlü bir bağ bulunduğu elde edilen veriler sonucu doğrulanmıştır. Turizm faaliyetleri kültürel miras alanları için önemli bir turist potansiyeli oluşturmaktadır. Bu iki sektörün tez çalışması içinde birbirlerine olumlu ve olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Anket analizi sonucunda turizm hareketinin, bölgenin ekonomik olarak kalkındırılması, istihdam sağlması ve miras alanlarının korunması yönünde farkındalık oluşturması gibi pozitif etkisi olacağı görüşleri belirtilmiştir.

Tyana arkeolojik alanına daha önce gittiniz mi? Tyana arkeolojik alanından nasıl haberdar oluyorsunuz? sorularına alınan cevaplar karşılaştırıldığında katılımcılar

arasında hiç duymayanların olduğu saptanmıştır. Yerel halk içinde hiç gitmeyenlerin ve hiç duymayanların olmaması, alan tanıtımında ciddi eksikliklerin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve yerel halktan gönüllü bireyler işbirliği yaparak Tyana arkeolojik alanını, sosyal medya kuruluşları, basın yayın organları yoluyla ve alan tanıtım broşürler hazırlanarak tanıtım çalışmalarına başlanması gerekmektedir.

Tyana arkeolojik kazı alanı size ne anımsatıyor? sorusuna verilen ‘önemsiz eski bir kalıntı’ ve ‘hiçbir şey ifade etmiyor?’ cevapları yüzde olarak düşük olsa da kültürel miras bilinci oluşturulması gerektiğini düşündürmektedir. Bu konuda yerel yönetimler, sivil toplum örgütleriyle iş birliği yaparak halkın bilinçlendirilmesi konusunda çalışmalar başlatılmalıdır.

Tyana arkeolojik alanında daha fazla vakit geçirmenizi ne engelliyor? sorusuna karşılık Tyana arkeolojik alanına ne sıklıkla gidersiniz? Tyana arkeolojik alanında daha fazla vakit geçirmek ister miydiniz? Tyana Arkeolojik Alanı Yakın Çevresinde Hangi Donatıların Bulunmasını İstersiniz? ve Tyana Arkeolojik Alanı Çevresinde En Çok Hangi Fonksiyonların Bulunmasını İstersiniz? sorularına verilen cevaplar birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Aşağıdaki tabloda cevaplar engel faktörleriyle ilişkilendirilmiş ve çözüm önerisi getirilmiştir.

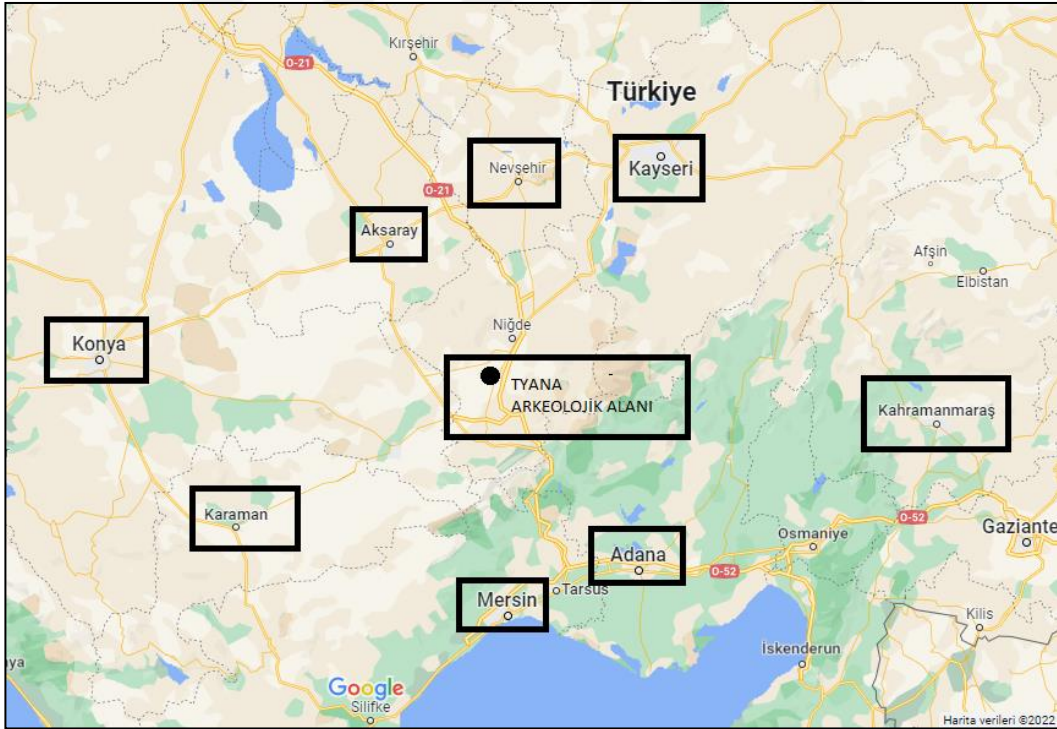
Alanda Vakit Geçirme Engel Faktörü	Sebebi	Çözüm Önerisi
Hava Koşulları	En çok tercih edilen ayların 'haziran-temmuz-ağustos' olması da alanın olumsuz hava koşullarında vakit geçirme imkanı taniyacak herhangi bir donatısı ve fonksiyonu bulunmamasından kaynaklandığı öngörülmektedir.Yine yaz aylarında da alanda daha fazla vakit geçirme engelinin kapalı mekan olmaması olduğu söylenebilir.	Alanda Yarı-açık, açık ve kapalı mekanlar planlanmalıdır.(Sevir alanı yürüyüş yolları vb.) Alana alışveriş alanları, büfe ve restoranlar tasarlayarak olumsuz hava koşullarında da ziyaretçilerin alana çekilmesi sağlanmalıdır.
Güvenlik Olmaması	Arkeolojik alan, özellikle hava karadıktan sonra tehlikeli olmaktadır.Yeterli ışıklandırma olmamasından dolayı akşam gitmek için hiç güvenli değildir.Gün içinde de etrafında hiçbir donatı ve güvenlik birimi olmadığı için tenha olduğu zamanlarda güvende hissedilmemektedir.	Aydınlatma elemanları yerleştirerek alanın güvenli hale getirilmesi gerekmektedir. Güvenlik birimi, danışma yeri, park tanıtım merkezi tasarlayarak alanı ve ziyaretçileri günün içinde de güvenli vakit geçirmesi sağlanmalıdır.
Ulaşım	Alanda turizm hareketi olmadığı için alana yönelik ulaşım aracı bulunmamaktadır.Niğde-Kemerhisar arasında hizmet veren araçlarla alana ulaşım sağlanmaya çalışılmaktadır.	Alana yıl içinde belediye, yerel yönetimler, okullar ve sivil toplum örgütleri işbirliğiyle kültür turları düzenlenerek ziyaret etmek isteyenler alana götürülebilir.Turizm hareketi başlaması öngörülerek alana yönelik ulaşım ağı yönünde çalışmalar da yapılmalıdır.
Aydınlatma Yetersizliği	Alanda hava karadıktan sonra da vakit geçirilmesine güvenli olmamasında dolayı engel olmaktadır.	Yerel yönetim alan ve çevresinde aydınlatma problemini çözmelidir.
Yiyecek-İçecek Olmaması	Alanda hiçbir donatının bulunmaması bir süre sonra vakit geçirmeye engel olmaktadır.Su bile alacak herhangi bir büfe vb. mekan bulunmamaktadır.	Belediye ve yerel yönetim işbirliği yaparak alana büfe restoran ve kafe gibi birimler tasarlanmalıdır.
Vakit Azlığı	Katılımcılar için alanı çekici kılabacak hiçbir fonksiyon, yapı bulunmadığı için alanı ziyarete vakit azlığını sebep gösterdikleri öngörülmektedir.	Alanı çekici kılabacak mimari ve arkeolojik öğeler sergilenmeli ve alanda vakit geçirme isteği uyandırarak mekanlar tasarlanmalıdır.
Herhangi Bir Etkinlik Bulamaması	Alanda turizm hareketi olmadığı için herhangi bir etkinlik de belediye ve yerel yönetimler tarafından desteklenmemektedir.	Arkeolojik alanda konserler, kültürel etkinlikler , turizm turları planlanarak ziyaretçilerin vakit geçirme süreleri artırılabilir.
Hizmet Birimleri ve Sosyal Donatı Eksikliği	Alanda hiçbir hizmet birimi ve sosyal donatı bulunmamaktadır.	Mescit, tuvalet, otopark, çocuk oyun alanları Piknik alanı gibi ziyaretçilerin ihtiyaç duyduğu birimler alanda bulunmalıdır.
Kalabalık	Alanda etkinlik olduğu zaman ziyaretçilerin hepsi bir arada bulunduğu için seçeneğin işaretlediği öngörülmektedir.	Ziyaretçi yoğunluğunu dağıtmak için Yaya ve yürüyüş yolları, seyir terası gibi fonksiyonlar tasarlanmalıdır.

Şekil 5.2 Karma Analiz Sonucu Yorumlaması

Her iki grubun katılımcıları da halkın bilinçsiz olduğu ve yerel yönetimler tarafından yapılan koruma çalışmalarının yetersiz olduğu yönünde ortak görüş bildirmişlerdir. Yerel yönetimin alanın değerini anlaması için alanında uzman kişiler ve kazı ekibinin, alanın önemi konusunda yerel yönetimi bilgilendirilmesi gerekmektedir. Küçük yaşta çocuklarla birlikte koruma alanlarında yaşayan tüm bireylerin, koruma alanlarında turizme yönelik üretim ve hizmetler konularında eğitim alması gerekmektedir. Bu eğitim sonucunda küçük yaşta itibaren kültür mirasına saygı duyma ve koruma bilinci bireylere yerleşecektir.

Alana yeterli yatırım yapılmaması turizm hareketliliği önünde büyük bir engeldir. Tez çalışmasının literatür araştırmaları kısmında da belirtildiği gibi turizmin bölgelere ekonomik getirisi oldukça fazladır. Yerel yönetimlerin alanı koruma çalışmalarını ekonomik yönden desteklemesi ve alandaki eksiklikleri gidermek için bir turizm odaklı yatırım planlaması yapması gerekmektedir. Yerel halkın da alanın önemi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda da yönetimler ve kazı ekibi birlikte çalışmalıdır. Yerel ziyaretçi profilini belirleyip, onları alana çekecek aktiviteler hazırlanmalı ve aktiviteler sırasında alan hakkında bilgilendirmeleri yapıp, halk bilinçlendirilmelidir.

Literatür araştırmaları ve analiz sonuçları birlikte düşünüldüğü zaman Tyana arkeolojik alanının bir turizm destinasyonu olabilmesi ana arter tanıtılması konusudur. Bunun yapılabilmesi için Tyana'nın turizm şirketleriyle işbirliği yaparak turların içerisinde bir durak noktası olması gerekmektedir.

Şekil 5.3 Tyana Yakın Çevresi

Tabloda gösterilen yakın çevre ölçeğindeki illerde bulunan tur şirketleriyle görüşülüp Tyana'yı bir durak noktası olarak eklemeleri konusunda öneride bulunulabilir. Nevşehir'in çok önemli bir turizm destinasyon merkezi olduğu düşünüldüğünde özellikle Tyana'nın doğusunda ve güneyinde bulunan illerdeki şirketler, Nevşehir turlarına eklemeleri konusunda yönlendirilebilir.

Arkeolojik alanda düzenlenmesi planlanan turlar 'Tyana arkeolojik alanı, Su kemerleri ve Roma havuzu' başlığı altında olmalıdır. Günümüzde Roma havuzu yanında kamp etkinlikleri başlamıştır. Turizm şirketleriyle görüşülüp, birbirlerini tamamlayan bu Roma dönemi yapıları için ortak etkinlikler planlanabilir, kültürel ve sanatsal aktiviteler yapılabilir

Anket sorularıyla birlikte alınan uzman görüşlerinde alanın ve alan içinde sergilenen arkeolojik eserlerin olumsuz hava koşullarından korunması için estetik bir dış örtüye ihtiyaç duyduğu ve su kemerleri için gerekli koruma projeleri tamamlanmamış durumda olup, su kemerleri aksi boyunca sürülebilir ulaşım modları teşvik edilmesi, yaya ve bisikletli ulaşım türlerinin desteklenmesi ve altyapısının güçlendirilmesi gerektiği yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Yönetimler bölgede turizm hareketi başlattıklarında karşılaştıkları pozitif ve negatif etkenleri göz önünde bulundurup, planlamalarını bu doğrultuda yapmalıdırlar. Turizmin Tyana'ya sağlayacağı olası pozitif etkiler;

- Alan ve çevresine istihdam sağlar.
- Alanın bilinirliğini artırır.
- Bölgeye turist çekerek kültürel etkileşim sağlar
- Yerel halkta koruma bilinci ve farkındalığın oluşmasına katkıda bulunur.
- Kamu, özel kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları vb. kültürel miras alanlarını koruma çalışmalarını destekler.
- Turizmden elde edilen gelir miras kaynaklarının sürdürülebilirliği için kullanılabilir ve ek yatırımlara ihtiyaç kalmayabilir.
- Niğde'nin tanıtımında kent imgesi olabilir. şekilde sıralanabilir

Turizmin alan üzerinde olası negatif etkileri ise;

- Arkeolojik alanda turist yoğunluğuyla oluşabilecek zararlar,
- Alan alt yapısının gelecek olan ziyaretçi yoğunluğunu kaldıramadığı zaman yaratacağı olumsuz imaj,
- Turizm faaliyetleri kapsamında alan çevresine yapılacak ticari yapılaşmalara neden olabilme,
- Turistlerin bilinçsiz olması, alana zarar vermesi
- Arkeolojik alanın ekonomik meta olarak kullanılması
- Alan turizm kullanıma açılırken özgünlüğünü kaybedecek müdahalelerde bulunulması şeklinde sıralanabilir.

Olması beklenen pozitif ve negatif etkenler birlikte düşünülmeli, uzmanlardan turizm planlaması konusunda görüş alınmalı ve planlama yapılırken geniş kapsamlı düşünülmesi gerekmektedir. Sadece Tyana arkeolojik alanı değil Niğde ili içinde bu bağlamda bir planlama alt yapısının hazır olması gerekmektedir.

Alanda yakın zamanda İtalyanların çalıştığı ve çeşitli makaleler yazdıkları bilinmektedir. Kazı alanı üzerinde üç boyutlu görselleştirme programları kullanılarak alan uluslararası düzeyde turizme açılmalıdır. Kazı alanı kültürel miras öğelerini ve kazı alanının yanında bulunan su kemerlerini korumak için en kısa zamanda bir çalışma yapılmalıdır. Alanda toprak altında kalan tüm tarihi yapıların çıkarılması gereklidir.

KAYNAKLAR

Abraham, R. (2017). The biography of a Paint Saint: Apollonius of Tyana, Religion: Narrating Religion,

Açıkgöz, F. (2019). Tyana antik kenti ve kentte gerçekleştirilen kazı çalışmalarının tarihçesi. O. Doğanay (Ed.). Tyana Kazı ve Araştırmalar I içinde İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Agisilaos E.,2012,Journal ‘Sustainable development,culture,traditions’,70-73.

Ahunbay,Z. (1996).Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon (2. Baskı).YEM Yayınları.

Akalın, K.H. (2015). Yeni Ahit’te Tyanalı Apollonius, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Aliağaoğlu A., 2004, Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye’den örnekler, 51-54..

Altındal, A. (2005). Yoksul tanrı Tyanalı Apollonius. İstanbul: Alfa Yayınları.

Altıntaş, V. (2010). Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Alanya Bölge Modeli. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Turizm işletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Alanya.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı. (8. Basım). Sakarya : Sakarya Kitabevi.

Andriotis, K. (2005). Community Groups Perceptions of and Preferences to Tourism Development Evidence from Crete. Journal of Hospitality and Tourism Research, 29(1), 67-90.

Anonymous 1, <http://www.icomos.org.tr/hakkinda.php>

Ap, J. (1992). Residents' Perceptions on Tourism Impacts. Annals of Tourism Research, 19, 665-690.

Ayaz N. Apak Ö. C. ve Sünbül K., 2017, Kültürel miras alanları üzerine bir meta analizi:Safranbolu ilçesi örneği, 3-5.

Berges, D. (2002). Tyana in Kappadokien: Von der hethitischen residenz zur gräcorömischen Colonia, Wissenschaftliche Buchgesellschaft (WBG) Antike Welt,

Berges, D., & Nolle, J. (2000). Tyana I-II, Archäologisch-historische untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien. Bonn

Beyhan Ş. ve Ünügör M., 2005, Çağdaş gereksinimler bağlamında sürdürülebilir turizm ve kimlik modeli, İtü dergisi , 79-87.

Birkan, İ., 2001. Sürdürülebilirlik kavramı, Turizm Sektörü Açısından

Brown, K. (1997). Hermes Trismegistus and Apollonius of Tyana in the writings of Bahá'u'lláh,

Coşkun, Y. (1989). Hitit çivi yazılı belgelerin ışığı altında ilk çağda Tuuanua, Belleten LIII, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Doğanay O. ve İşler B., 2010, Geç antik çağdan günümüzü Tyana (Kemerhisar), 639-643.

Doğanay, O., & İşler, B. (2019). Geç Antik çağdan günümüze Tyana (Kemerhisar), Akdeniz Sanat Dergisi, 13, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.

Dörrie, H. (1964). Apollonius von Tyana, Der kleine pauly lexikon der antike. Stuttgart: Alfred Druckenmüller Verlag.

Durak (2014) Tarihi Çevrelerde Sürdürülebilir Turizm Planlanması:Diyarbakır Sur İçi Bölgesi Örneği , Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi

Ethos , 1999 ,ICOMOS,Managing tourism at places of heritage significance , International cultural tourism chartes.

Farid S., 2011, Tourism in world heritage sites and its impact on economic development

Finger, B. (1962). Apollonius of Tyana: History or fable, Adepted from the rosicrucian digest

Gülcan B., 2010,Türkiye’de kültür turizminin ürün yapısı ve somut kültür varlıklarına dayalı ürün farklılaştırma ihtiyacı, İşletme araçları dergisi,

Ho* P. and Mckercher B., 2004, Managing heritage resources as tourism products, Asia pacific journal of tourism research vol.9 no.3

İnan (2019) Görsel Sanatlar Eğitimi Yoluyla Arkeolojik Buluntu Değerlerinin Kavratılması (Göbeklitepe Örneği) Yüksek Lisans Tezi , Gazi Üniversitesi

Karapınar E. ve Barokazı M. 2017 , Kültürel miras turizminin sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi :Göbeklitepe örenyeri,

Kayserili A., 2016, Kültürel miras turizmi açısından bir değerlendirilme: Bir ipekyolu şehri Erzurum

Ksenophon, (1974). Anabasis ‘‘Onbinlerin dönüşü’’. (Çev. T. Gökçöl). İstanbul: Hürriyet Yayınları.

Kumar A., 2017, Cultural journal heritage tourism: A tool for sustainable development, Global institute for research & education,

Nilson P.A.,2018,Athen journal of tourism-volume 5, Issue 1

Okuyucu A ve Somuncu M., 2012 , Kültürel mirası korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi Örneği

Ortega E.D. , 2009, Tourism and cultural heritage preservation

Öztürk Y (2012) Turizmde Destinasyon Markalaşması Üzerine Bir Araştırma: Beypazarı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Rosenfeld R.,Cultural and heritage tourism,Municipal economic development tool kit

Sürdürülebilir Gelişmenin Önemi ve Koşulları. I. Ulusal Turizm İşletmeciliği Kongresi Bildiriler Kitabı, Kızılcahamam, Ankara

Tatarusanu M. and Iatu C., 2018, The interpretation of the cultural heritage for tourism in the era of globalization

Uçar S., 2018, Tarihi ve kültürel mirasın turizm talebine ve çekiciliğine dönüştürülmesine dair bir araştırma: Batman ve çevresi örneği

Uğurlu Ö. ve Somuncu M.,2018, Niğde kentinde kültürel miras ve kentsel kimliğin korunması konusunda bir araştırma, TÜCAUM 30.yıl uluslararası coğrafya sempozyumu

Uslu A. ve Kiper T., 2006 , Turizmin kültürel miras üzerinde etkileri:Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı

Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi

Uygur M. ve Baykan E., 2007, Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri, Ticaret ve turizm eğitim fakültesi dergisi

Ürün, ğ. (2021). UNESCO dünya mirası olabilecek Türkiyede'ki doğal alanların belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

World Heritage Center, and IUCN. (2019). Report on the joint world heritage centre/IUCN reactive monitoring mission to Rwenzori Mountains National Park, Republic of Uganda. Uganda: UNESCO.

World Heritage Center, IUCN, and ICOMOS. (2019). Report on the joint world heritage centre/ICOMOS/IUCN reactive monitoring mission to the UNESCO world heritage property “Trang an Landscape Complex” in Vietnam. Vietnam: UNESCO.

World Heritage Center. (2008). World heritage information kit. Paris: UNESCO.

World Heritage Center. (2019). Operational guidelines for the implementation of the world heritage convention. Paris: UNESCO.

Zanon M., 2013, Anatolia Antiqua, Tyana /Kemerhisar (Niğde): Glass bracelets of the Byzantine and Islamic period

EKLER

EK-1 Anket Formu

Anket Formu

Sayın Katılımcı, Bu anket Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Yüksek lisans tez çalışmasının uygulama bölümünü oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı, Tyana kültürel miras alanını turizme kazandırmada, Niğde halkının algı ve tutumlarının belirlemektir. Tüm soruları dikkatle cevaplamanız çalışmanın başarısı açısından önem taşımaktadır. Yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Şeyma Nur ONAL

1.Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

2.Yaşınız: 15-20 () 21-29 () 30-39 () 40-49 () 50 ve üzeri ()

3.Eğitim Durumu: Okur-Yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Önlisans ()

Lisans () Lisansüstü () Master/Doktora ()

4.Mesleğiniz: İşçi () Memur () Çiftçi () Serbest Meslek () Öğrenci ()

Çalışmıyor () Emekli () Diğer ()

5.Gelir Durumu: 3500 TL ve altı () 3501-5000 TL () 5001-7000 TL ()

7001-8500 TL () 8501 TL ve üzeri ()

6.Kaç yıldır Niğde'de Yaşıyorsunuz: Doğduğumdan Beri () 5 yıl ve altı () 6-10 yıl ()

11-15 yıl () 16-20 yıl () 21-25 yıl () 26-30 yıl () 31 yıl ve üstü ()

7.Turizm sektörü hakkında genel görüşünüz nedir?

Turizme karşıyım () Ne Karşıyım Ne Destekliyorum () Turizmi Destekliyorum ()

8.Turizm sektöründe çalışıyor musunuz?

Doğrudan çalışıyorum(otel, restoran, yeme-içme ve eğlence mekanı) ()

Dolaylı çalışıyorum(hediyelik eşya satan yerler, alışveriş işletmeleri) ()

Turizm sektöründe çalışmıyorum. ()

9.Niğde'de turistlerin yoğunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Niğde'de Turist Sayısı Fazla, Azaltılmalı ()

Niğde'de Turist Sayısı Yeterli, Değişmemeli ()

Niğde'de Turist Sayısı Az, Artmalı ()

EK-2 Anket Formu

10. Niğde’de bulunan kültürel miraslar neleri kapsamaktadır? (Birden fazla seçeneğe işaretleyebilirsiniz)

Tarihi eserler () El sanatları ürünleri () Yöresel yemekler () Arkeolojik alanlar ()
Geleneksel Şenlikler () Anıtsal Yapılar () Gelenek ve Görenekler () Diğer ()

Diğer:

11. Aşağıda Niğde’de turizm amaçlı öne çıkarılması önemli olan kültürel mirasları önem derecesine göre; “Çok Önemsiz” için (1)’i; “Çok Önemli” için (5)’i; temsil edecek şekilde işaretleyiniz.

	Çok Önemsiz (1)	Önemsiz (2)	Kararsızım (3)	Önemli (4)	Çok Önemli (5)
Gümüşler Manastırı					
Dışarı Cami					
Rum Kilisesi					
Niğde Kalesi					
Ak Medrese					
Andeval Kilisesi					
Hüdayent Hatun Türbesi					
Yasılburç Kilise Cami					
Tyana Arkeolojik Alanı					
Alaaddin Cami					
Hançerli Kilisesi					
Aktaş Rum Kilisesi					
Paşa Hamamı					
Ermeni Kilisesi					

12. Aşağıda Niğde ve kültürel mirasları hakkında verilen ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı size uygun tek seçeneği işaretleyerek önem derecesine göre; “Çok Katılıyorum” için (1)’i; “Asla Katılmıyorum” için (5)’i; temsil edecek şekilde işaretleyiniz

	Kesinlikle katılıyorum (1)	Katılıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (4)	Asla katılmıyorum (5)
Niğde’de bulunan kültürel miras öğeleri hakkında bilgi sahibiyim.					
Niğde’nin kültürel miras öğelerine sahip olmasından dolayı mutluyum.					
Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılması gerektiğini düşünüyorum.					
Kültürel miras öğeleri halkın bilinçlenmesini sağlıyor.					
Kültürel miras öğeleri sosyal yaşamı şekillendiriyor.					

EK-3 Anket Formu

13. Aşağıda Niğde ve kültürel mirasları hakkında verilen ifadelerle ne derece katılıp katılmadığınızı tek seçeneği işaretleyerek önem derecesine göre; "Çok Katılıyorum" için (1)'i; "Asla Katılmıyorum" için (5)'i; temsil edecek şekilde işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılıyorum (1)	Katılıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (4)	Asla katılmıyorum (5)
Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
Yerel yönetimler kültürel miras öğelerinin korunmasında etkilidir.					
Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.					
Kültürel miras öğelerini turizme kazandırmak tarihi dokuyu bozar.					
Kültürel miras öğeleri bölgenin turizm tanıtımında çok önemlidir.					
Kültürel miras öğelerinin korunması konusunda yerel halk bilinçlidir.					
Kültürel mirasın korunması ekonomiyi güçlendirir.					
Niğde'de yerel yönetimlerin kültürel miras araştırma tespit çalışmaları yeterlidir.					
Niğde'de kültürel mirası koruma çalışmaları yeterlidir.					

14. Tyana Arkeolojik Alanına Daha Önce Hiç Gittiniz Mi?

Evet() Hayır()

15. Tyana arkeolojik alanını nasıl haberdar oluyorsunuz?

Yakın Çevremden duydum () Sosyal medya paylaşımlarından gördüm ()
 Dergi, kitap, broşürlerden gördüm () Bireysel araştırmalarım sonucu öğrendim ()
 Alanı duydum ama hiç bilmiyorum () Alanı duymadım ve hiç bilmiyorum ()

16. Tyana Arkeolojik Alanı Size Ne Anımsatıyor?

Tarih() Arkeoloji() Korunması Gereken Mimari Öge() Kaldırılması Gereken Bir
 Harabe () Önemsiz Eski Bir Kalıntı ()
 Hiçbir şey ifade etmiyor () Diğer()

Diğer:

EK-4 Anket Formu

17.Tyana Arkeolojik Alanını Genellikle Hangi Amaçla Ziyaret Ediyorsunuz?

Dinlenmek () Eğlenmek () Gezmek () Spor Yapmak () Keşfetmek&Öğrenm
Diğer()

Diğer:

18. Arkeolojik Alana Ne Sıklıkla Geliyorsunuz?

15 Günde Bir() Ayda Bir() Üç Ayda Bir() Altı Ayda Bir () Yılda Bir ()
Gitmiyorum ()

19. Arkeolojik Alanına Gelmek İçin Tercih Ettiğiniz Aylar Nelerdir?

Aralık-Ocak-Şubat() Mart-Nisan-Mayıs() Haziran-Temmuz-Ağustos ()
Eylül-Ekim-Kasım()

20.Tyana Arkeolojik Alanına Hangi Araçla Geldiniz?

Özel Otomobil() Taksi () Otobüs () Minibüs()
Kamyon() Yaya() Bisiklet() Motorsiklet() Diğer:.....

21.Tyana Arkeolojik Alanında Daha Fazla Vakit Geçirmek İster Miydiniz?

Evet() Hayır()

22.Eğer Evet İse Tyana Arkeolojik Alanında Daha Fazla Vakit Geçirmenizi Ne Engelliyor?

Hava Koşulları() Kalabalık () Güvenlik Olmaması() Ulaşım()
Aydınlatma Yetersizliği() Yiyecek-İçecek Olmaması() Vakit Azlığı ()

Herhangi Bir Etkinlik Bulamaması () Fikrim Yok()

Hizmet Birimleri ve Sosyal Donatı Eksikliği()

Diğer:.....

23.Tyana Arkeolojik Alanı Yakın Çevresinde Hangi Donatıların Bulunmasını İsterdiniz?

Çay Bahçesi() Büfe() Tuvalet () Mescit () Restaurant ()

Park Tanıtım Merkezi () Alışveriş Yerleri () Danışma Yeri ()

Turizm Turu() Diğer:.....

24.Tyana Arkeolojik Alanı Çevresinde En Çok Hangi Fonksiyonların Bulunmasını İstersiniz?

Dinlenme ve Gezinti Alanları () Çocuk Oyun Parkı () Otopark () Piknik Alanı ()

Büfe () Restaurant &Kafe ()

Aydınlatma Elemanları () Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler ()

Yaya Yolları () Örenyeri Seyir Alanı () Örenyeri Yürüyüş Yolları()

Diğer:.....

EK-5 Anket Formu

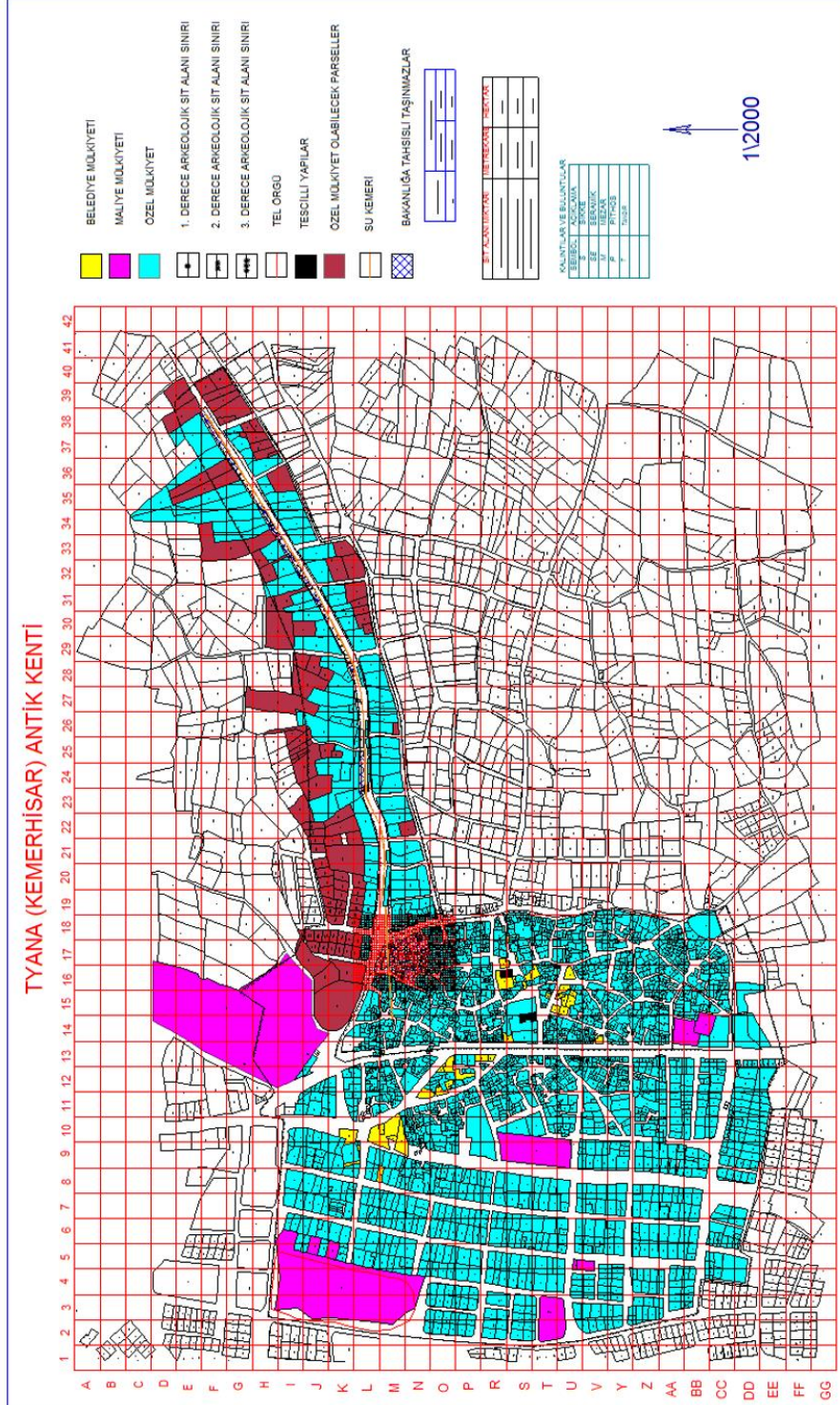
25. Aşağıda Tyana Arkeolojik Alanı hakkında verilen ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı size uygun tek seçeneği işaretleyerek önem derecesine göre; “Çok Katılıyorum” için (1)’i; “Asla Katılmıyorum” için (5)’i; temsil edecek şekilde işaretleyiniz

	Kesinlikle Katılıyorum(1)	Katılıyorum(2)	Kararsızım(3)	Katılmıyorum(4)	Asla Katılmıyorum(5)
Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak turist sayısını artırır.					
Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak istihdamı artırır.					
Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuyu korur.					
Tyana Arkeolojik alanını turizme kazandırmak tarihi dokuya zarar verir.					
Tyana Arkeolojik alanının canlandırılması Niğde’nin turizm açısından tanıtımında çok önemlidir.					
Tyana Arkeolojik alanının korunması konusunda halk yeteri kadar bilinçlidir.					
Tyana Arkeolojik alanını koruma çalışmaları yeterlidir.					

26. Aşağıda Tyana Arkeolojik Alanı hakkında verilen ifadelere ne derece katılıp katılmadığınızı size uygun tek seçeneği işaretleyerek önem derecesine göre; “Çok Katılıyorum” için (1)’i; “Asla Katılmıyorum” için (5)’i; temsil edecek şekilde işaretleyiniz

	Kesinlikle Katılıyorum(1)	Katılıyorum(2)	Kararsızım(3)	Katılmıyorum(4)	Asla Katılmıyorum(5)
Tyana arkeolojik alanının korunmasında yerel yönetime destek veririm.					
Tyana arkeolojik alanının kültürel amaçla yapılan faaliyetlere katılırım.					
Tyana arkeolojik alanını bölge dışında yaşayanlara anlatarak tanıtıma katkı sağlarım.					
Tyana arkeolojik alanının tanıtım faaliyetlerini destekliyorum.					
Tyana arkeolojik alanına gelen turistlere yardımcı olurum.					

EK-6 Tyana Antik Kenti Özel Mülkiyet ve Sit Sınırları

EK-7 Tyana Antik Kenti Tapu Kayıtları

